

**KONFERENCA E SHKENCAVE
MJEKËSORE TEKNIKE
“Ecuria e kurrikulave të shkencave
mjekësore teknike, impakti i tyre
në sistemin shëndetësor”**

*Kërkimi dhe Edukimi
në Shkencat Mjekësore
24 - 25 QERSHOR 2022*

UNIVERSITETI I SHKODRËS
“LUIGJ GURAKUQI”
20 Vite Infermieri

**Organizata Shqiptare
e Urdhrit të Maltës**

**CONFERENCE OF TECHNICAL
MEDICAL SCIENCES**
**“The performance of the curriculum
of technical medical sciences, their
impact on the health system”**

*Research and Education
in Medical Sciences
24 - 25 JUNE 2022*

**Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”
Fakulteti I Shkencave të Natyrës
Departamenti Infermieri
&
Shoqata Kombëtare e Fizioterapistëve
në bashkëpunim me**

Universitetin e Elbasanit “Aleksandër Xhuvani”
Universitetin Mjekësisë Tiranë
Universiteti i Prishtinës “Hasan Prishtina”
Universiteti i Vlorës “Ismail Qemali”
Universiteti i Korçës “Fan S. Noli”
Kolegji-Heimerer
Organizata e Urdhrit të Maltës
Oda e Infermierëve, Mamive dhe Profesionistëve
tjerë Shëndetësor të Kosovës
Urdheri i Infermierit të Shqipërisë
Spitalin Rajonal Shkodër
Madonnina del Grappa

Me rastin e 20 vjetorit, organizojnë:

**Konferencën e Shkencave Mjekësore Teknike
“Ecuria e kurrikulave të shkencave mjekësore teknike,
impakti i tyre në sistemin shëndetësor”
Kërkimi dhe Edukimi në Shkencat Mjekësore**

24 - 25 QERSHOR 2022

LIBRI I ABSTRAKTEVE

Shkoder, 24-25 qershor 2022

**University of Shkodra “Luigj Gurakuqi”
Faculty of Natural Sciences
Nursing Department
&
National Association of Physiotherapists
in collaboration with**

University of Elbasan “Alexander Xhuvani”
Tirana University of Medicine
University of Prishtina “Hasan Prishtina”
University of Vlora “Ismail Qemali”
Korça University “Fan S. Noli”
College-Heimerer
Organization of Malta Order
Kosovo Chamber of nurses, midwives and other health
professionals
Order of Albania’s nurse
Regional Hospital Shkoder
Madonnina del Grappa

On the occasion of the 20th anniversary, organize:

Medical Technical Sciences Conference
***“The performance of the curriculum of technical medical
sciences, their impact on the health system”***
Research and Education in Medical Sciences

24 - 25 JUNE 2022

ABSTRACT BOOK

Shkoder, 24-25 June, 2022

**KOMITETI SHKENCOR
SCIENTIFIC COMMITTEE*****Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”
University of Shkodra “Luigj Gurakuqi”***

Prof. dr. Suzana Golemi
Prof. dr. Rrok Smjlaj
Prof. as. Dr. Zamira Saabani
Doc. Dr. Julian Kraja
Doc. Dr. Emiljano Pjetri
Dr. Nertila Podgorica
Dr. Irena Shala
Dr. Astrit Beci
Dr. Maranaj Marku
Dr. Edra Fresku
Doc. Valbona Dibra
Dr. Eranda Hallunej
Dr. Kilda Gusha
Dr. Elona Hasmuajaj
Dr. Jonida Leshja
Doc. Valbona Dibra
Dr. Adela Kakija
Dr. Arketa Pëllumi

***Universiteti Mjekësisë Tiranë
University of Medicine Tirana***

Prof. Asc. Ilirjana Zekja
Prof. Asc. Enkeleda Sinaj
Prof. Asc. Ergys Ramosaco
Prof. Asc. Admir Nake
Dr. Albana Poloska
Dr. Vjollca Ndreu
Dr. Daniela Tasha
Dr. Risida Gjonej
Dr. Alma Pula
Dr. Eva Rustami
Dr. Etleva Kika Smakaj
Dr. Arben Gjonej

Universitetin e Elbasanit “Aleksandër Xhuvani”

University of Elbasan “Aleksandër Xhuvani”

Doc. Dr. Elona Gaxhja

Dr. Ylli Alicka

Dr. Blerina Bani

Dr. Armela Kapaj

Universiteti i Korçës “Fan S. Noli”

University of Korça “Fan S. Noli”

Prof. dr. Dhimitri Bello

Prof. as. Dr. Sonela Stillo

Dr. Elda Panariti

Dr. Eda Stasa

Dr. Benita Stavre

Dr. Arto Adili

Universiteti i Vlorës “Ismail Qemali”

University of Vlora “Ismail Qemali”

Dr. Juljana Xhindoli,

Dr. Fatjona Kamberi,

Dr. Enkeleid Mehilli,

Dr. Rezarta Lalo

Dr. Evis Allushi

Dr. Denada Selfo

Kolegji-Heimerer

Heimerer College

Prof.as.Dr. Naime Brajshori

Dr. Petrit Beqiri

Oda e Infermierëve të Kosovës

Kosovo Chamber of Nurses

Msc. Naser Rustemi

Msc. Xhemajl Dugolli

Prof. Hysni Bajrami

Universiteti i Prishtinës “Hasan Prishtina”

University of Prishtina “Hasan Prishtina”

Prof. as. Dr. Elton Bahtiri

Dr. Elvana Podvorica

Dr. Adelina Ismaili

Dr. Leonora Hajrizaj

***Kolegji Rezonanca
Resonance College***

Dr. Musa Oruqi

Dr. Fekrije Hasani

Dr. Hasan Gashi

Urdheri i Infermierëve të Shqipërisë***Order of Albania’s nurse***

Dr. Blerina Duka

**KOMITETI ORGANIZATIV
ORGANIZING COMMITTEE**

Sebastjan Mjekaj

Julian Kraja

Emiljano Pjetri

Edra Fresku

Silvana Belisha

Enkeleda Sinaj

Albana Poloska

Albana Kreci

Entela Drizaj

Armelda Teta

Klara Hysenaj

Rezarta Stena

Luljeta Lesi

Arketa Pllumi

Elona Dybeli

Blerta Kryeziu

Ardiana Dragobuzhda

Juljana Xhindoli

Vera Gjinaj

Xhorxhina Frroku

Kristjan Preçetaj

Rezarta Lalo

Xhemajl Dugolli

Muharrem Arifi

Erisa Grabocka

Besarta Taganoviq

Arjeta Zhubi

Lirije Beqiri

Programi i studimit Bachelor në Infermieri e përgjithshme filloi si një degë e re në Universitetin e Shkodrës “Luigj Gurakuqi“, në vitin akademik 2001- 2002, hartuar ne përputhje të plotë sipas Ligjit të Arsimit të Lartë, Statutit të Universitetit, si dhe me Urdhrin e Ministrisë të Arsimit dhe Shkencës, nr. 784/1, datë 05.06.2001.

Arsimi gjatë viteve akademike 2001-2007 në këtë program studimi ka qenë 3.5 vjeçar, ndërsa në vitin akademik 2004-2005 është zbatuar sistemi i kartave të Bolonjës. Programi Bachelor në Infermieri të Përgjithshme ofron një program studimi 3-vjeçar, me 180 ECTS, që përgatit profesionistë për të punuar në spitale, qendra shëndetësore dhe klinika të ndryshme publike ose private, brenda ose jashtë vendit.

Ky program u hap me iniciativë të Universitetit dhe Drejtorisë Shëndetit Publik Shkodër, në mjediset e ish spitalit “Jorgji Karamitri” të rrethit Shkodër.

Motivi i hapjes së këtij programi kishte të bënte me nivelin jo të kënaqshëm të personelit infermieror, e sidomos nga ato me kurse 1- vjeçare.

Misioni i programit Bachelor në Infermieri e Përgjithshme është: “Të sigurojë një arsim gjithëpërfshirës të nivelit të Bachelorit si në shkencën ashtu edhe në praktikën e “infermieristikës së përgjithshme”

Qëllimi i programit Bachelor në Infermieri e përgjithshme është: “Të sigurojë një trajnim të shkëlqyer në fushën e “infermieristikës së përgjithshme” që integron teorinë me praktikën dhe që kontribuon në rritjen e cilësisë së jetës në kontekstin shëndetësor”

Ky program studimi përdor teoritë dhe kërkimin aktual dhe klasik që u mundëson studentëve të kuptojnë shëndetin dhe të zhvillojnë mënyra për përmirësimin e cilesisë së jetës. Përmirësime të tilla vijnë në shumë forma duke nisur që nga përzgjedhja, trajnimi dhe motivimi i njerëzve e deri tek përmirësimi i mirëqenies së tyre.

The Bachelor study program in General Nursing was first established as a new program at the University of Shkodra “Luigj Gurakuqi”, in the academic year 2001-2002. It was drafted in full compliance with the Law on Higher Education, the Statute of the University, as well as the Order of the Ministry of Education and Science, no. 784/1, dated 05.06.2001.

This study cycle during the academic years 2001-2007 has been 3.5 years, while in the academic year 2004-2005, the Bologna card system was implemented. The purpose of the Bachelor program in General Nursing is to offer a 3-year study program, with 180 ECTS, that prepares professionals to work in various public or private hospitals, health centers, and clinics, at national or international level.

This program was opened by the initiative of the University and the Directorate of Public Health Shkodra, in the premises of “Jorgji Karamitri” hospital in Shkodra district.

The motive for opening this study program had to do with the unsatisfactory level of nursing staff, especially those who attended the 1-year courses.

The mission of the Bachelor program in General Nursing is: To provide a comprehensive Bachelor level education in both science and practice of “general nursing”

The aim of the Bachelor program in General Nursing is: “To provide an excellent training in the field of General Nursing that integrates theory with practice and that contributes to increasing the quality of life in the health context”

This study program uses nowadays and classical theories and research that enable students to understand health itself as well as develop ways to improve quality of life. Such improvements come in many forms ranging from selecting, training and motivating people to improving their well-being.

PËRMBAJTJA E LËNDËS

Sesioni i parë:

SESIONI I KURRIKULAVE / CURRICULUM SESSION

- 1. ECURIA E KURRIKULËS SË PROGRAMIT TË STUDIMIT TË CIKLIT TË DYTË MASTER PROFESSIONAL “PSIKOLOGJI SHËNDETI” NË UNIVERSITETINE SHKODRËS “LUIGJ GURAKUQI”**
THE PERFORMANCE OF THE CURRICULUM OF THE SECOND CYCLE STUDY PROGRAM MASTER PROFESSIONAL “HEALTH PSYCHOLOGY” AT SHKODRA UNIVERSITY “LUIGJ GURAKUQI”
Julian Kraja, Zamira Shabani, Emiljano Pjetri.....28
- 2. EVOLUCIONI I PROGRAMI I STUDIMIT BACHELOR INFIERMIERI-MAMI NË UNIVERSITETIN E SHKODRËS “LUIGJ GURAKUQI”**
EVOLUTION OF THE BACHELOR NURSING-MIDWIFE STUDY PROGRAM AT THE UNIVERSITY OF SHKODRA “LUIGJ GURAKUQI”
Zamira Shabani, Emiljano Pjetri, Julian Kraja.....30
- 3. EVOLUCIONI I PROGRAMIT TË STUDIMIT BACHELOR NË INFIERMIERI TË PËRGJITHSHME NË UNIVERSITETIN E SHKODRËS “LUIGJ GURAKUQI”**
EVOLUTION OF THE BACHELOR STUDY PROGRAM IN GENERAL NURSING AT THE UNIVERSITY OF SHKODRA “LUIGJ GURAKUQI”
Emiljano Pjetri, Julian Kraja, Zamira Shabani.....32
- 4. ECURIA E KURRIKULËS SË PROGRAMIT TË STUDIMIT BACHELOR NË “FIZIOTERAPI” NË UNIVERSITETIN E SHKODRËS “LUIGJ GURAKUQI”**
CURRICULA DEVELOPMENT OF THE BACHELOR STUDY PROGRAM IN “PHYSIOTHERAPY” AT THE UNIVERSITY OF SHKODRA “LUIGJ GURAKUQI”
Sbastjan Mjekaj.....34

-
5. **ECURIA E PROGRAMIT TË INFERMIERISË SË PËRGJITHSHME PËRGJATË VITEVE 1994-2022, NË FAKULTETIN E SHËNDETIT, UNIVERSITETI I VLORËS**
 THE PROGRESS OF THE GENERAL NURSING PROGRAM DURING 1994-2022 IN FACULTY OF HEALTH, VLORE UNIVERSITY
JuljanaXhindoli, Aurela Saliaj, Majlinda Zahaj.....36
6. **PSE PAS PANDEMISË KA NEVOJË TË RISHIKOHET KURRIKULA E INFERMIERISË? IDE REFLEKTIVE PËR INFERMIERËT, EDUKATORËT DHE KËRKUESIT**
 WHY, AFTER THE PANDEMIC, IS THERE A NEED TO REVISE THE NURSING CURRICULUM? REFLECTIVE IDEAS FOR NURSES, EDUCATORS, AND RESEARCHERS
Fatjona Kamberi.....38
7. **ECURIA E KURRIKULËS SË PROGRAMIT TË STUDIMIT UNIVERSITAR “BACHELOR TË INFERMIERISË” NË UNIVERSITETIN E PRISHTINËS “HASAN PRISHTINA”**
 CURRICULUM DEVELOPMENT OF THE UNIVERSITY STUDY PROGRAM “BACHELOR OF NURSING” AT THE UNIVERSITY OF PRISHTINA “HASAN PRISHTINA”
Elvana Podvorica.....40
8. **QASJA E NJË KURRIKULE BASHKËKOHORE PËR INFERMIERIN BSC NË FSHMT NJË DOMOSDOSHMËRI AKTUALE**
 ACCESS TO A MODERN CURRICULUM FOR THE BSC NURSE AT FSHMT A CURRENT NECESSITY
Albana Poloska, Risida Gjonej.....42
9. **ZHVILLIMI I KURRIKULËS MAMI PROGRAMI BACHELOR PRANË FAKULTETIT TË SHKENCAVE MJEKËSORE TEKNIKE, TIRANË**
 CURRICULUM DEVELOPMENT IN MIDWIFERY BSC PROGRAM AT FACULTY OF MEDICAL TECHNICAL SCIENCE, TIRANË
Risida Gjonej, Albana Poloska.....44

-
- 10. IMPLEMENTIMI I NJË KURIKULE BASHKËKOHORE
MASTER PROFESIONAL “INFIERMIERI NË FAMILJE” NË
FAKULTETIN E SHKENCAVE MJEKËSORE TEKNIKE.
UNIVERSITETI I MJEKËSISË TIRANË.
IMPLEMENTATION OF A CONTEMPORARY
PROFESSIONAL MASTER CURRICULUM “FAMILY
NURSING” IN THE FACULTY OF TECHNICAL MEDICAL
SCIENCES. UNIVERSITY OF MEDICINE TIRANA.
Etleva Kika, V.Bezhani, I. Smakaj, F. Zyberaj, R. Gjonej, A.
Poloska, E.Rustami46**
- 11. NJË ANALIZË E KONTEKSIT NË ZHVILLIMIN E
KURRIKULAVE
A CONTEXT ANALYSIS IN CURRICULUM DEVELOPMENT
Eda Stasa48**
- 12. RAPORT ANALITIK MBI KURRIKULAT E INFIERMIERISË
TË PESË UNIVERSITETEVE TË REPUBLIKËS SË
SHQIPËRISË KRAHASUAR ME UNIVERSITETIN
EUROPIAN TË MALTËS
ANALYTICAL REPORT ON NURSING CURRICULA OF
THE FIVE UNIVERSITIES OF THE REPUBLIC OF ALBANIA
COMPARED TO THE EUROPEAN UNIVERSITY OF MALTA
Petrit Beqiri, Naime Brajshori, Klara Cahani,
Xhenetë Idrizi50**
- 13. PRAKTIKAT E BAZUARA NË DËSHMI SI NJË SFIDË
KRYESORE NË ZHVILLIMIN E KURRIKULAVE TË
INFIERMIERISË - NJË STUDIM RISHIKUES
EVIDENCE-BASED PRACTICES AS A KEY CHALLENGE
IN THE DEVELOPMENT OF NURSING CURRICULA - A
REVIEW STUDY
Rezarta Lalo, Fatjona Kamberi, Juljana Xhindoli52**

Sesioni i dytë:**EDUKIM SHËNDETËSOR / HEALTH EDUCATION**

1. **KOMPETENCAT ECSI (EDUKIM CILËSOR DHE I SIGURTË PËR INFERMIERËT) DHE SFIDA E PËRGATITJES SË INFERMIERËVE TË SË ARDHMES**
ECSI (QUALITY AND SAFE NURSING EDUCATION)
COMPETENCIES AND THE CHALLENGE OF PREPARING FUTURE NURSES
Alma PULA, Anila DINE, Silvana GRIPSHI, Denisa BEGO..56
2. **NDIKIMI I PANDEMISË SË COVID-19: SIMULIMI VIRTUAL NË EDUKIMIN E STUDENTËVE TË INFERMIERISË**
IMPACT OF PANDEMIC COVID-19: VIRTUAL SIMULATION IN THE EDUCATION OF NURSING STUDENTS
Armelda Teta, Mitilda Gugu, Rezarta Stena, Gjergji Doka, Venemin Gega.....58
3. **PUNA VULLNETARE E STUDENTËVE TË DEPARTAMENTIT INFERMIERI NË MEDJUGORE-BOSNJE HERCEGOVINE**
STUDENT VOLUNTEER WORK OF THE DEPARTMENT OF NURSING IN MEDJUGORJE-BOSNIA AND HERZEGOVINA
Maranaj Marku, Julian Kraja.....60
4. **ROLI I STUDENTËVE INFERMIERË NË EDUKIM SHËNDETËSOR TË PACIENTËVE ME HEMODIALIZË**
THE ROLE OF NURSING STUDENTS ON THE HEALTH EDUCATION OF HEMODIALYSIS PATIENTS
Vera Gjinaj, Julian Kraja.....62
5. **VLERËSIMI I NJOHURIVE TË STUDENTEVE PËR MENAXHIMIN E KATETEREVE VENOZ PERIFERIK**
ASSESSMENT OF STUDENTS 'KNOWLEDGE OF PERIPHERAL VENUS CATHETERS MANAGEMENT
Ilda Taka, Elona Hasalla, Albana Sula, Elona Dybeli.....64

6. **NEVOJA PËR NDRYSHIME NË KURRIKULËN UNIVERSITARE. NJË QASJE ANALITIKE.**
THE NEED FOR CHANGES IN THE UNIVERSITY CURRICULUM. AN ANALYTICAL APPROACH.
Mirsije Kullau66

Sesioni i tretë:

SHËNDETI MENDOR / MENTAL HEALTH

1. **DILEMAT ETIKE DHE PROCESI I VENDIMMARRJES TEK TË SËMURËT E VENDOSUR NË INSTITUTIN SPECIAL NË SHTIME GJATË PANDEMISË COVID-19**
ETHICAL DILEMMAS AND THE DECISION-MAKING PROCESS IN RESIDENTS LOCATED AT THE SPECIAL INSTITUTE IN SHTIME DURING THE COVID-19 PANDEMIC
Xhemajl Dugolli, Naser Rrustemaj, Muharrem Arifi, Agnesa Dervishaj, Lirije Beqiri70
2. **KËNAQËSIA E PUNËS SË INFERMIERIT DHE QËLLIMET E LARGIMIT NGA PUNA**
NURSE JOB SATISFACTION AND TURNOVER INTENTIONS
Jonida Lesha, Adela Kakija.....72
3. **DHIMBJA DHE MENAXHIMI I SAJ**
PAIN AND ITS MANAGEMENT
Adelina Kakija, Lediane Xhakollari, Jonida Lesha74
4. **STUDIM CILËSOR MBI PËRJETIMET PSIKOLOGJIKE TË TË MBIJETUARVE ME COVID-19 NË QYTETIN E SHKODRES**
QUALITATIVE STUDY OF THE PSYCHOLOGICAL EXPERIENCES OF COVID-19 SURVIVORS IN SHKODER
Elona Hasmuaj76
5. **IDENTIFIKIMI I PASOJAVE TË DIVORCIT DHE NDIKIMI NË JETËN BASHKËSHORTORE SI EDHE TEK FËMIJËT**
IDENTIFYING THE CONSEQUENCES OF DIVORCE AND

-
- THE IMPACT ON MARITAL LIFE AS WELL AS CHILDREN
Kilda Gusha, Denis Sylla.....78
6. **RËNDËSIA E ZBATIMIT TË ANP-së NË INSTITUCIONET E SHËNDETIT MENDOR NË KOSOVË**
 THE IMPORTANCE OF IMPLEMENTING ANP IN MENTAL HEALTHCARE INSTITUTIONS IN KOSOVO
Petrit Beqiri, Naime Brajshori, Besarta Taganoviq, Liridon Kryeziu, Klara Cahani80
7. **HYRJE NË NDËRHYRJEN REKREATIVE TERAPEUTIKE: NJË QASJE ZHVILLIMORE E PËRQENDRUAR NË PERSON PËR INDIVIDËT ME AFTËSI TË KUFIZUARA PSIKOSOCIALE QË JETOJNË NË NJË SHTËPI-FAMILJE**
 INTRODUCTION TO THERAPEUTIC RECREATION INTERVENTION: A PERSON CENTERED EVOLVING APPROACH FOR INDIVIDUALS WITH PSYCHOSOCIAL DISABILITIES LIVING IN A HOME FAMILY
Suela Ndoja, Dukata Radoja82
8. **PREVALENCA E ATAKUT TE PANIKUT NË STUDENTËT FEMRA, INFIERMIER -MAMI, GJATE PERIUDHES SE PANDEMISE, COVID -19**
 PREVALENCE OF PANIC ATTACK IN FEMALE STUDENTS, NURSE-MIDWIFE, DURING PANDEMIC PERIODS, COVID -19
Flora Zyberaj, V. Bezhani, E. Smakaj, R. Gjonej, A. Poloska, F. Elezi.....84
9. **ANKTHI TEK GRUPMOSHA E ADOLESHENTËVE**
 ANXIETY IN TEENAGERS
Erisa Grabocka86
10. **DOBIA E MBËSHTETJES PSIKOLOGJIKE PËR TË SËMURËT ME SËMUNDJE PALIATIVE**
 THE BENEFIT OF PSYCHOLOGICAL SUPPORT FOR PATIENTS WITH PALLIATIVE CARE
Arlinda HALLUNOVI (Ymeri), Azra ZMIJANEJ.....88

-
11. **EFEKTET PSIKOLOGJIKE TË STRESIT DHE ANKTHIT NË GJENDJEN SHËNDETËSORE TË PACIENTËVE**
PSYCHOLOGICAL EFFECTS OF STRESS AND ANXIETY ON PATIENTS 'HEALTH
Shpejtim Rramanaj, Besire Rramanaj90

 12. **MARRËDHËNIA MES NGARKESËS SË PUNËS DHE SINDROMËS BURNOUT TEK INFERMIERËT NË INSTITUCIONET SHËNDETËSORE TË KOSOVËS**
THE RELATIONSHIP BETWEEN WORKLOAD AND BURNOUT SYNDROM AMONG NURSES IN KOSOVO HEALTHCARE INSTITUTIONS
Adelina Ismaili Murati, John S G Wells.....92

 13. **ROLI EKIPIT MULTIDISCIPLINAR PËR REDUKTIMIN E ANKTHIT TEK PACIENTI**
THE ROLE OF THE MULTIDISCIPLINARY TEAM IN REDUCING ANXIETY IN THE PATIENT
Jonida Mustafaraj, Shqipe Luta, Marsida Pasholli. Albana Sula. Elona Dybeli. Inida Gjorga, Elona Hasalla94

 14. **COVID-19 DHE IMPAKTI I TIJ NË PUNONJËSIT E SHËNDETIT MENDOR**
COVID- 19 AND ITS IMPACT ON THE MENTAL HEALTH WORKERS
Albana Sula, Zamira Cabiri, Jonida Mustafaraj, Ilda Taka, Shqipe Luta, Marsida Pasholli, Rajmonda Hida96

 15. **OBEZITETI TEK ADOLESHENTËT**
OBESITY IN ADOLESCENTS
Diana Sadrija, Arlinda Alijaj, Vanesa Tahiri, Edona Shala, Vanesa Tanushi, Muhamet Kadrija98

 16. **ÇRREGULLIMET E KOMUNIKIMIT SOCIAL E PRAGMATIK TE FËMIJËT E MOSHËS 6-11 VJEÇ DHE ROLI I TERAPISË GJUHËSORE**
SOCIAL AND PRAGMATIC COMMUNICATION DISORDERS IN CHILDREN AGED 6-11 YEARS AND THE

ROLE OF LANGUAGE THERAPY

Flora Lamçja (Zeçaj), Entela Drizaj, Armando Zeçaj.....100

Sesioni i katërt:

SHËNDETI / HEALTH

1. **FOSSA OVALE E HAPUR NË MOSHË ADULTE – KARDIOPATI E LINDUR - RAPORTIM RASTI**
FOSSA OVALE IN ADULHOOD - CONGENITAL CARDIOPATHY - CASE REPORT
Arketa Pllumi Guli, Zamira Shabani104
2. **PAAFTËSIA E SHKAKTUAR NGA AUTIZMI DHE ROLI INFERMIEROR NË PËRSHTATJEN E PACIENTËVE NË KOMUNITET**
DISABILITY CAUSED BY AUTISM AND THE NURSING ROLE IN PATIENT ADMINISTRATION IN THE COMMUNITY
Evis Allushi.....106
3. **IDENTIFIKIMI I PARAZITIT GIARDIA LAMBLIA NË GRUPMOSHA TË NDRYSHME TË QYTETIT TË SHKODRËS PËR VITET 2018-2021**
IDENTIFICATION OF THE PARASITE *GIARDIA LAMBLIA* IN DIFFERENT AGE GROUPS OF SHKODRA CITY FOR THE YEARS 2018-2021
Nevila Bushati, Vera Mashi108
4. **ROLI I INFERMIERIT NË PARANDALIMIN DHE MENAXHIMIN E SËMUNDJEVE KARDIOVASKULARE**
THE ROLE OF THE NURSE IN THE PREVENTION AND MANAGEMENT OF CARDIOVASCULAR DISEASE
M. Dibra, E. Pjetri, A. Mema, E. Hasani, E. Sadiku, I. Zekja, S. Golemi110
5. **LIDHJA E EMBOLIS PULMONARE ME ENZIMAT KARDIAKE**
CONNECTING PULMONARY EMBOLIS TO CARDIAC

ENZYMES

**Klara Hysenaj, Rezarta Stena, Elona Dybeli, Haris Mema,
Xhensila Beqari**.....112

6. **NUTRICIONI KLINIK TEK PACIENTI PAS CISTEKTOMISË
RADIKALE- STUDIM RASTI
CLINICAL NUTRITION IN PATIENTS AFTER RADICAL
CYSTECTOMY- CASE STUDY
Hasan Gashi, Fekrije Hasani, Shpresa Surdulli, Musa Oruqi,
Elvana Podvorica**.....114
7. **TREGUESIT E CILËSISË SË KUJDESIT SHËNDETËSOR
INDICATORS OF HEALTH CARE QUALITY
Stiliana Brokaj, Vasilika Prifti, Emirjona Këqaj, Rudina
Çerçizaj**116
8. **NJOHURITE, PERCEPTIMI DHE PRAKTIKAT E
INFERMIEREVE LIDHUR ME EKSPOZIMIN BIOLOGJIK
NE QENDREN SPITALORE “XHAFERR KONGOLI”
KNOWLEDGE, PERCEPTION AND PRACTICES RELATED
TO BIOLOGICAL EXPOSURE IN THE HOSPITAL CENTER
“XHAFERR KONGOLI”
Entela Drizaj, Flora Lamcja**.....118
9. **DIABETI MELLITUS TIPI 2 NË KORRELACION ME
GRANULOMËN ANNULARE DHE GRAVE DESEASE
DIABETES MELLITUS TYPE 2 IN CORRELATION WITH
ANNULAR GRANULOMA AND DESEASE WOMEN
K. Poshi, E. Rustami**.....120

Sesioni i pestë:

KUJDESI INFERMIEROR / NURSING CARE

1. **FRAKTURAT E KLAVIKULËS DHE PROÇEDURAT E
TEKNIKUT TË GIPSIMIT ORTOPEDIK
CLAVICLE FRACTURES AND ORTHOPEDIC PLASTER
TECHNICIAN PROCEDURES
Arben GJONEJ, Risida Gjonej, Edvin Selmani**.....124

-
2. **KUJDESI INFERMIEROR I BAZUAR NË PROVA PËR PACIENTIN ME INFARKT AKUT TË MIOKARDIT: RAPORT I RASTIT**
EVIDENCE – BASED NURSING CARE OF PATIENT WITH ACUTE MYOCARDIAL INFARCTION: CASE REPORT
Arjeta Zhubi.....126
 3. **KUJDESI INFERMIEROR NË QENDREN SHËNDETËSORE VAU DEJES, PËRGJATË PERIUdhËS SË PANDEMISË COVID 19**
NURSING CARE AT VAU DEJES HEALTH CENTER, DURING THE PANDEMIC PERIOD COVID 19
Gjon Radovani.....128
 4. **RËNDËSIA E PËRGJEGJSHMËRISË SË PERSONELIT INFERMIEROR NË REZIDENCAT PËR TË MOSHUAR PËRGJATË PERIUdhËS SË PANDEMISË COVID 19**
IMPORTANCE OF NURSING STAFF ACCOUNTABILITY IN NURSING HOMES THROUGHOUT THE PANDEMIC PERIOD COVID 19
Ervin Bilani.....130
 5. **HIGJIENA E DUARVE NË STAFIN INFERMIEROR NË QKMF - PRIZREN**
HAND HYGIENE IN NURSING STAFF AT QKMF PRIZEREN
Rrahim Bajrami, Valmire Thaqi, Rajmonda Hasani, Edona Shala, Muhamet Kadrija.....132
 6. **KUJDESI INFERMIEROR NE KRYERJEN E EKG**
NURSING CARE IN PERFORMING EKG
Sabina Dushaj, Arketa Pllumi Guli, Emiljano Pjetri.....134
 7. **SFIDAT E MENAXHIMIT ME INFERMIERË NË QENDRËN KLINIKE UNIVERSITARE TË KOSOVË**
THE CHALLENGES OF NURSE MANAGEMENT AT THE UNIVERSITY CLINICAL CENTER OF KOSOVA
Vjollca Jusufi.....136

Sesioni i gjashtë:

SHËNDET KOMUNITAR / COMMUNITY HEALTH

1. **ROLI I INFERMIERIT NË EDUKIMIN PËR ZBULIMIN E HERSHËM TË PROBLEMEVE TË SHIKIMIT TEK FËMIJËT**
THE ROLE OF THE NURSE IN EDUCATION FOR THE EARLY DETECTION OF VISION PROBLEMS IN CHILDREN
Astrit Beci.....140
2. **DËSHMITË E BAZUARA NË NJOHURI, QËNDRIM DHE PRAKTIKA TEK PUNTORËT SHËDETSOR NË KOSOVË**
EVIDENCE - BASED KNOWLEDGE, ATTITUDE AND PRACTICE AMONG KOSOVAR HEALTHCARE WORKERS
Blerta Kryeziu, Besarta Taganoviq, Liridon Bllaca1, Bernard Tahirbegolli, Clemens Pappritz, Flaka Emini, Arjeta Zhubi.....142
3. **NDIKIMI I KLIMËS ORGANIZATIVE DHE ANGAZHIMI MES INFERMIERËVE NË KËNAQËSINË NË PUNË: RISHIKIM I LITERATURËS**
IMPACT OF ORGANISATIONAL CLIMATE AND COMMITMENT AMONG NURSES JOP SATISFACTION: A REVIEW OF LITERATURE
Denada SELFO, Glodiana SINANAJ.....144
4. **PROBLEMET NË LIDHJE ME MOS EDUKIMIN KORREKT TË PACIENTËVE NË LIDHJE ME MARRJEN E MEDIKAMENTEVE**
PROBLEMS WITH NOT PROPERLY EDUCATING PATIENTS ABOUT MEDICATION INTAKE
Elsjona Qallija.....146
5. **SIGURIA NË KABINETET RADIOLOGJIKE TË REZONANCËS MAGNETIKE / SAFETY IN RADIOLOGY CABINETS OF MAGNETIC RESONANCE**
Elona Dybeli, Adriana Bërbeti, Albana Kreci, Klara Hysenaj, Afërdita Qosja.....148

Sesioni i shtatë:**MAMI, SHENDET RIPRODHUES DHE PEDIATRI
/ MIDWIFERY, REPRODUCTIVE HEALTH AND PEDIATRICS**

1. **VLERËSIMI I EKSPERIENCËS SË LINDJES TEK GRATË
LEHONA NË TRE SPITALE: SPITALI RAJONAL SHKODËR,
KOÇO GLOZHENI DHE MBRETËRESHA GERALDINË**
EVALUATION OF THE EXPERIENCE OF GIVING BIRTH TO
PREGNANT WOMEN IN THREE HOSPITALS: SHKODRA
REGIONAL HOSPITAL, KOÇO GLOZHENI AND QUEEN
GERALDINE
Valbona Dibra, Meri Kapiti, Silvana Belisha.....152
2. **VLERËSIMI I NJOHURIVE DHE MANGËSIVE TË NËNAVE
NË LIDHJE ME KUJDESIN E LËKURËS SË INFANTIT**
ASSESSING MOTHERS' KNOWLEDGE AND LIMITATIONS
REGARDING THE INFANT'S SKIN CARE
Silvana Belisha, Valbona Dibra154
3. **AUTIZMI DHE NDIKIMI I TIJ TEK FËMIJËT E PREKUR
DHE FAMILJARËT E TIJ**
AUTISM AND ITS IMPACT ON HIS CHILDREN AND
FAMILIES
**Luljeta Jaku, Albana Sula, Vera Gjinaj, Shqipe Luta,
Xhorxhina Frroku, Lizana Hilaj156**
4. **PLANIFIKIMI FAMILJAR NË SHKODËR**
FAMILY PLANNING IN SHKODRA REGION
**Edona Rexhepi (Sekja), Emanuel Bajraktari,
Teuta Bajraktari.....158**
5. **EVIDENTIMI I SHQETESIMEVE QË KANË PRINDËRIT
TEK APLIKIMI I VAKSINËS MMR NË FËMIJË**
IDENTIFICATION OF CONCERNS THAT PARENTS HAVE
ABOUT THE APPLICATION OF THE MMR VACCINE IN
CHILDREN
Besmira Musaku.....160

6. **ROLI I MAMISË NË EDUKIMIN SHËNDETËSOR NË ADOLESHENCË**
THE ROLE OF MIDWIFERY IN HEALTH EDUCATION IN ADOLESCENCE
Leonora Hajrizaj Sejdiu, Albulena Ejupi, Shqipe Hajrizaj....162

7. **ATTITUDES OF PREGNANT WOMEN REGARDING COVID-19 VACCINATION**
QËNDRIMET E GRAVE SHTATËZËNA LIDHUR ME VAKSINIMIN KUNDËR COVID-19
Blerta Kryeziu- Hoxha, Ana Polona Mivšek, Blertë Hyseni, Elvana Podvorica, Adelina Ismaili, Arta Shabani, Ardiana Dragobuzhda, Besarta Taganoviq164

Sesioni i tetë:

FIZIOTERAPI / PHYSIOTHERAPY

1. **EVIDENCE-BASED RECOMMENDATIONS FOR THE MANAGEMENT OF ANTERIOR CRUCIATE LIGAMENT (ACL) RUPTURE**
REKOMANDIME TË BAZUARA NË PROVA PËR MENAXHIMIN E RUPTURES SË LIGAMENTIT TË KRYQËZUAR ANTERIOR (ACL)
Kristjan Preçetaj.....168

2. **“LONG TERM COVID-19, BENEFITET E FIZIOTERAPISË DHE REHABILITIMIT PULMONAR: REVIEW”**
“LONG TERM COVID-19, BENEFITS OF PHYSICAL THERAPY AND PULMONARY REHABILITATION: A REVIEW”
Arsa Tufi.....170

3. **EFEKTIVITETI I TERAPISË MANUALE KRAHASUAR ME PROTOKOLLE TË TJERË REHABILITUES PËR DHIMBJEN JO-SPECIFIKE TË QAFËS: NJË RISHIKIM LITERATURE**
EFFECTIVENESS OF MANUAL THERAPY COMPARED TO OTHER REHABILITATION PROTOCOLS FOR NON-SPECIFIC NECK PAIN: A LITERATURE REVIEW
Xhorxhina Frroku, Sebasjan Mjekaj, Kristjan Precetaj.....172

-
4. **EFUZIONET SANGUINE TË GJURIT TEK SPROTISTËT DHE MANIPULIMET FIZIOTERAPEUTIKE**
SANGUINE KNEE EFFUSIONS IN SPROCKETS AND PHYSIOTHERAPEUTIC MANIPULATIONS
Elona Hasalla, Ilda Taka, Ilija Mazniku, Blerta Hasalla, Elona Dybel, Sulejman Baha, Irena Xhaferri.....174
5. **QËLLIMI I PROGRAMIT TË SCHOOL SCREENING SCOLIOSIS**
PURPOSE OF THE SCHOOL SCREENING SCOLIOSIS PROGRAM
Edit Ymeraj.....176
6. **ROLI I TRAJTIMIT FIZIOTERAPIK PAS ARTROPROTEZES TOTALE TE ARTIKULACIONIT KOKSO FEMORAL**
THE ROLE OF PHYSIOTHERAPY TREATMENT AFTER TOTAL ARTHROPROTHESIS OF THE COCA FEMORAL ARTICULATION
Françesko Luli, Sebastjan Mjekaj.....178

Sesioni i nëntë:**INFORMATIKA MJEKËSORE / MEDICAL INFORMATICS**

1. **MBËSHETETJA E MENAXHERËVE NË LEHTËSIMIN E PËRDORIMIT TË SISTEMEVE INFORMATIVE SPITALORE NGA INFERMIERËT**
MANAGERS 'SUPPORT IN EASIING THE USE OF HOSPITAL INFORMATION SYSTEMS BY NURSES
Edra Fresku, Fatjona Kroni, Helga Sallaku, Seida Daija.....182
2. **KËNAQËSIA E PËRDORUESIT NË LEHTËSIMIN E PRANIMIT TË SISTEMEVE INFORMATIVE SPITALORE**
USER SATISFACTION IN EASY OF ACCEPTANCE OF HOSPITAL INFORMATION SYSTEMS
Edra Fresku, Fatjona Kroni, Helga Sallaku, Seida Daija.....184

Sesioni i dhjetë:

SESIONI I STUDENTËVE / STUDENT SESSION

1. **EVIDENTIMI I NJOHURIVE TË GRUAS NË LIDHJE ME SEKSIO-CEZARE DHE LINDJEN VAGINALE DHE NDIKIMI NË MËNYRËN E PËRZGJEDHJES SË LINDJES**
EVIDENCE OF A WOMAN’S KNOWLEDGE ABOUT CESAREAN SECTION AND VAGINAL DELIVERY AND THE INFLUENCE ON THE WAY OF BIRTH SELECTION
Klaudia Cezma, Silvana Belisha.....188

2. **AKTIVITETI FIZIK NË POPULLATËN E MOSHUAR GJATË PANDEMISË SË COVID-19**
PHYSICAL ACTIVITY OF ELDERLY POPULATION DURING THE COVID-19
Rezarta Stena, Klara Hysenaj, Armelda Teta, Jonida Mustafaraj.....190

3. **VLERËSIMI I KËNAQËSISË SË PACIENTIT NDAJ SHËRMBIMIT QË OFRON INFERMIERI NË REPARTET E SPITALIT RAJONAL SHKODËR**
EVALUATION OF PATIENT SATISFACTION WITH THE SERVICE PROVIDED BY THE NURSE IN THE WARDS OF SHKODRA REGIONAL HOSPITAL
Etleva Duraj192

4. **DHUNA NË VENDIN E PUNËS DHE PERCEPTIMI I SAJ NGA PERSONELI INFERMIEROR**
VIOLENCE IN THE WORKPLACE AND ITS PERCEPTION BY NURSING STAFF
Indrit Gruda.....194

5. **DËMTIMI HEPATIK NË MOSHAT PEDIATRIKE I INDUKTUAR NGA ANTIBIOTIKËT**
HEPATIC INJURY INDUCED BY ANTIBIOTICS IN PAEDIATRIC POPULATION
Khensila Beqari, Klara Hysenaj, Rezarta Stena, Venemin Gega.....196

-
6. **VLERËSIMI I MOTIVIMIT TË STUDENTËVE NË PRAKTIKAT PROFESIONALE**
ASSESSMENT OF STUDENT MOTIVATION IN PROFESSIONAL PRACTICES
Denisa Burri.....198
 7. **KUJDESI INFERMIEROR TE PACIENTËT ME SKIZOFRENI - NDIKIMI I COVID-19**
NURSING CARE OF PATIENTS WITH SCHIZOPHRENE - THE IMPACT OF COVID-19
Afërdita Kajdomqaj.....200
 8. **PËRCEPTIMET E STUDENTËVE TË PROGRAMIT TË STUDIMIT MAMI PËR VENDET E ZHVILLIMIT TË PRAKTIKAVE PROFESIONALE**
MIDWIFERY STUDY PROGRAM STUDENTS 'PERCEPTIONS OF PROFESSIONAL PRACTICE DEVELOPMENT PLACES
Orgesa Alija, Julain Kraja.....202
 9. **PËRCEPTIMI I PACIENTIT LIDHUR ME FIGURËN E INFERMIERIT**
PATIENT PERCEPTION REGARDING THE FIGURE OF THE NURSE
Enkeleda Nikaj, Juliam Kraja204

Sesioni i parë

SESIONI I
KKURRIKULAVE

CURRICULUM
SSESSION

ECURIA E KURRIKULËS SË PROGRAMIT TË STUDIMIT TË CIKLIT TË DYTË MASTER PROFESSIONAL “PSIKOLOGJI SHËNDETI” NË UNIVERSITETINE SHKODRËS “LUIGJ GURAKUQI”

Julian Kraja, Zamira Shabani, Emiljano Pjetri

Departamenti Infermieri, Fakulteti i Shkencave të Natyrës,
Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”
julian.kraja@unishk.edu.al

Sfondi: Departamenti Infermieri pranë Fakultetit të Shkencave të Natyrës, Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi” ofron programin e studimit Master Profesional në “Psikologji Shëndeti” në përputhje me Urdhrin e Ministrisë të Arsimit dhe Shkencës, Nr. 503 datë 18.10.2012.

Qëllimi i këtij punimi është të evidentohet ecuria e këtij programi studimi përgjatë viteve 2012-2022 dhe të nxirren konkluzione dhe lidhje me progresin që ka bërë gjatë rrugës 10 vjeçare.

Metodologjia: është përshkruese, krahasuese. Janë marrë planet mësimore të të gjitha viteve që në momentin që është hapur ky program studimi.

Rezultatet: programi i studimit i ciklit të dytë master profesional në “Psikologji Shëndeti” është hapur fillimish si një program parttime, me 90 ECTS dhe me dy vite kohë zgjatje. Ka kaluar me kokë të plotë me 90 ECTS dhe sot është një program studimi me kohë të plotë me 60 ECTS, me kohë zgjatje 1 vjeçare.

Konkluzionet: Ligji 80, 2015 për arsimin e lartë, akten nënligjore dhe Udhëzimet e Ministrisë së Arsimit, kanë luajtur rol madhor në ndryshimet e planit mësimor të programit master profesional “Psikologji Shëndeti”.

Fjalë kyçe: Program studimi, cikli i dytë, “Psikologji Shëndeti”, plani mësimor.

THE PERFORMANCE OF THE CURRICULUM OF THE SECOND CYCLE STUDY PROGRAM MASTER PROFESSIONAL “HEALTH PSYCHOLOGY” AT SHKODRA UNIVERSITY “LUIGJ GURAKUQI”

Julian Kraja, Zamira Shabani, Emiljano Pjetri

Department of Nursing, Faculty of Natural Sciences, University
of Shkodra “Luigj Gurakuqi”

julian.kraja@unishk.edu.al

Background: Department of Nursing at the Faculty of Natural Sciences, University of Shkodra “Luigj Gurakuqi” offers the Master Study Program in “Health Psychology” in accordance with the Order of the Ministry of Education and Science, no. 503 dated 18.10.2012.

The purpose of this paper is to identify the progress of this study program during 2012-2022 and draw conclusions and links to the progress it has made along the 10-year path.

Methodology: is descriptive, comparative. Teaching plans of all years have been taken since this study program has been opened.

Results: Second cycle study program, a professional master’s degree in “Health Psychology” has initially opened as a partime program, with 90 ECTS and two years of extension. It has passed with a full head with 90 ECTS and today is a full -time study program with 60 ECTS, with 1 year extension.

Conclusions: Law 80, 2015 on Higher Education, sub-legal acts, and instructions of the Ministry of Education have played a major role in changes to the teaching plan of the Professional Professional Program “Psychology”.

Keywords: study program, second cycle, “health psychology”, syllabus.

EVOLUCIONI I PROGRAMI I STUDIMIT BACHELOR INFERMIERI-MAMI NË UNIVERSITETIN E SHKODRËS “LUIGJ GURAKUQI”

Zamira Shabani,¹ Emiljano Pjetri¹, Julian Kraja¹

¹Universiteti I Shkodrës “Luigj Gurakuqi”, Fakulteti i Shkencave të Natyrës, Departamenti Infermirisë
zamira.shabani@unishk.edu.al

Fakulteti i Shkencave të Natyrës në Universitetin e SHkodrës ofron një program studimi Bachelor në “Infermieri-Mami”, i cili është në përputhje të plotë me misionin dhe qëllimin e tij.

Qëllimi i këtij punimi është evidentimi i ecursë së kësaj dege që nga viti I hapjes e deri në vitin akademik 2021-2022. **Metodologjia:** Ky është një studim retrospektiv, përshkrues.

Qëllimi dhe misioni i programit Bachelor në “Mami” është që të sigurojë arsim gjithëpërfshirës si në shkencë ashtu edhe në praktikën e shkencave mjekesore teknike dhe kjo është në përputhje me misionin kryesor të USH për të krijuar, transmetuar, zhvilluar dhe mbrojtur dijet me anë të mësimdhënie, kërkimit shkencor dhe shërbimeve, duke formuar specialistë të lartë dhe duke përgatitur shkencëtarë të rinj. Qëllimet e përgjithshme të programit janë në përputhje të plotë me qëllimet e përgjithshme të USH dhe FSHN, ndërsa qëllimet dhe objektivat specifike përputhen me profilin karakterizues të Departamentit Infermieri që ofron këtë program studimi.

Diskutime dhe konkluzione: Kjo degë ka pësuar ndryshime si nga struktura akademike me rritjen e numrit dhe kualifikimit të personelit akademik, ndryshime të kurrikulës ku i kushtohet një vend i rëndësishëm lëndëve bazë të specialiteteve në fushën e obstetrikë-gjinekologjisë, neonatologjisë, si dhe nga emërtimi i vetë kësaj dege nga “Mami” në “Infermieri-Mami”. dhe diplomës me të cilën paisen studentët e diplomuar.

Fjalëkyçe: Infermieri-Mami, kurrikula, Shkodër.

E VOLUTION OF THE BACHELOR NURSING-MIDWIFE STUDY PROGRAM AT THE UNIVERSITY OF SHKODRA “LUIGJ GURAKUQI”

Zamira Shabani¹, Emiljano Pjetri¹, Julian Kraja¹

¹University of Shkodra “Luigj Gurakuqi”, Faculty of Natural Sciences, Department of Nursing
zamira.shabani@unishk.edu.al,

The Faculty of Natural Sciences at the University of Shkodra offers a Bachelor study program in “Nursing-Midwife”, which is fully in line with its mission and purpose.

The aim of this study is to record the progress of this branch from the year of opening until the academic year 2021-2022. **Methodology:** This is a retrospective, descriptive study.

The purpose and mission of the Bachelor program in “Midwife” is to provide comprehensive education in both science and practice of medical sciences and this is in line with the main mission of USH to create, transmit, develop and protect knowledge through teaching, research and services, training senior specialists and preparing young scientists. The general goals of the program are fully in line with the general goals of USH and FSHN, while the specific goals and objectives are in line with the characteristic profile of the Nursing Department that offers this study program.

Discussions and conclusions: This branch has undergone changes both from the academic structure with the increase in the number and qualification of academic staff, changes in the curriculum where an important place is devoted to basic subjects in the field of obstetrics-gynecology, neonatology, and the name of this branch itself from “Midwife” to “Nursing-Midwife” and the diploma with which the graduate students are provided.

Keywords: Nurse-Midwife, curriculum, Shkodra.

EVOLUCIONI I PROGRAMIT TË STUDIMIT BACHELOR NË INFERMIERI TË PËRGJITHSHME NË UNIVERSITETIN E SHKODRËS “LUIGJ GURAKUQI”

Emiljano Pjetri¹, Julian Kraja¹, Zamira Shabani¹

¹Universiteti I Shkodrës “Luigj Gurakuqi”, Fakulteti i Shkencave të Natyrës, Departamenti Infermirisë
emiljano.pjetri@unishk.edu.al

Fakulteti i Shkencave të Natyrës në Universitetin e Shkodrës ofron një program studimi Bachelor në “Infermieri të përgjithshme”, i cili është në përputhje të plotë me misionin dhe qëllimin e tij.

Qëllimi i këtij punimi është evidentimi i ecurisë së kësaj dege që nga viti i hapjes e deri në vitin akademik 2021-2022.

Metodologjia: Ky është një studim retrospektiv, përshkrues. Qëllimi dhe misioni i programit Bachelor në “Infermieri të përgjithshme” është që të sigurojë arsim gjithëpërfshirës si në shkencë ashtu edhe në praktikën e shkencave mjekësore teknike dhe kjo është në përputhje me misionin kryesor të USH për të krijuar, transmetuar, zhvilluar dhe mbrojtur dijet me anë të mësimdhënies, kërkimit shkencor dhe shërbimeve, duke formuar specialistë të lartë dhe duke përgatitur shkencëtarë të rinj. Qëllimet e përgjithshme të programit janë në përputhje të plotë me rekomandimet e BE-së, qëllimet e përgjithshme të USH dhe FSHN, ndërsa qëllimet dhe objektivat specifike përputhen me profilin karakterizues të Departamentit Infermieri që ofron këtë program studimi.

Diskutime dhe konkluzione: Ky program studimi ka pësuar ndryshime si nga struktura akademike me rritjen e numrit dhe kualifikimit të personelit akademik, ndryshime të kurrikulës duke i standartizuar me ato europiane ku i kushtohet një vend i rëndësishëm lëndëve bazë dhe praktikave infermierore

Fjalëkyçe: Infermieri e përgjithshme, kurrikula, Shkodër.

E VOLUTION OF THE BACHELOR STUDY PROGRAM IN GENERAL NURSING AT THE UNIVERSITY OF SHKODRA “LUIGJ GURAKUQI”

Emiljano Pjetri¹, Julian Kraja¹, Zamira Shabani¹

¹University of Shkodra “Luigj Gurakuqi”, Faculty of Natural Sciences, Department of Nursing
emiljano.pjetri@unishk.edu.al

The Faculty of Natural Sciences at the University of Shkodra offers a bachelor study program in “general nursing”, which is fully in line with its mission and purpose

The purpose of this paper is to record the progress of this branch from the year of opening until the academic year 2021-2022.

Methodology: This is a retrospective, descriptive study. The purpose and mission of the Bachelor program in “General Nursing” is to provide comprehensive education in both science and practice of technical medical sciences and this is in line with the main mission of USH to create, transmit, develop and defend knowledge with through teaching, research and services, training senior specialists and preparing young scientists. The overall goals of the program are in full compliance with the EU recommendations, the general goals of USH and FSHN, while the specific goals and objectives are in line with the characteristic profile of the Nursing Department that offers this study program.

Discussions and conclusions: This study program has undergone changes both from the academic structure with the increase in the number and qualification of academic staff, changes in the curriculum by standardizing them with European ones where an important place is devoted to basic subjects and nursing practices.

Keywords: General Nursing, curriculum, Shkodra.

ECURIA E KURRIKULËS SË PROGRAMIT TË STUDIMIT BACHELOR NË “FIZIOTERAPI” NË UNIVERSITETIN E SHKODRËS “LUIGJ GURAKUQI”

Sebastjan Mjekaj

Departamenti Infermieri, Fakulteti i Shkencave të Natyrës,
Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”
sebastjan.mjekaj@unishk.edu.al

Sfondi: Departamenti Infermieri pranë Fakultetit të Shkencave të Natyrës, Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi” ofron programin e studimit Bachelor në “Fizioterapi” në përputhje me Urdhrin e Ministrisë të Arsimit dhe Shkencës, Nr.3955, datë 01.06.2007.

Qëllimi i këtij punimi është të evidentohet ecuria e këtij programi studimi përgjatë viteve 2007-2022 dhe të nxirren konkluzione dhe lidhje me progresin që ka bërë gjatë rrugës 15 vjeçare.

Metodologjia: Është përshkruese, krahasuese. Janë marrë planet mësimore të të gjitha viteve që në momentin që është hapur ky program studimi.

Rezultatet: programi i studimit i ciklit të parë Bachelor në “Fizioterapi” është hapur fillimisht si një bashkëpunim me Universitetin e Firences, Itali. Pjesë e rëndësishme e këtij bashkëpunimi që ka zgjatur 10 vite ka qënë praktika profesionale e zhvilluar në strukturat shëndetsore të shtetit Italian.

Konkluzionet: Ligji 80, 2015 për arsimin e lartë, VKM e Ministrisë së Arsimit, kanë luajtur rol madhor në ndryshimet e planit mësimor të programit Bachelor në “Fizioterapi”

Fjalë kyçe: Program studimi, Bachelor në “Fizioterapi”, plani mësimor, praktika profesionale.

CURRICULA DEVELOPMENT OF THE BACHELOR STUDY PROGRAM IN “PHYSIOTHERAPY” AT THE UNIVERSITY OF SHKODRA “LUIGJ GURAKUQI”

Sbastjan Mjekaj

Nursing Department, Faculty of Natural Sciences, University of
Shkodra “Luigj Gurakuqi”

sebastjan.mjekaj@unishk.edu.al

Background: Nursing Department at the Faculty of Natural Sciences, University of Shkodra “Luigj Gurakuqi” offers the Bachelor study program in “Physiotherapy” in accordance with the Order of the Ministry of Education and Science, No. 3995, dated 01.06.2007.

The purpose of this paper is to highlight the progress of this study program during the years 2007-2022 and to draw conclusions and links to the progress it has made over the 15 year period.

Methodology: This is a descriptive, comparative. Curricula of all years have been taken from the moment this study program is opened.

Results: The study program of the first cycle Bachelor in “Physiotherapy” was initially opened as a collaboration with the University of Florence, Italy. An important part of this cooperation that has lasted 10 years has been the professional practice developed in the health structures of the Italian state.

Conclusions: Law 80, 2015 on higher education, Decisions of the Council of Ministers, Ministry of Education, have played a major role in the changes of the curriculum of the Bachelor program in “Physiotherapy”

Keywords: Study program, Bachelor in “Physiotherapy”, curriculum, professional practice.

ECURIA E PROGRAMIT TË INFERMIERISË SË PËRGJITHSHME PËRGJATË VITEVE 1994-2022, NË FAKULTETIN E SHËNDETIT, UNIVERSITETI I VLORËS

JuljanaXhindoli¹, Aurela Saliaj¹, Majlinda Zahaj¹

¹Department of Health Care, Faculty of Health, University of
Vlora, Albania

juli.xhindoli@hotmail.com

Fakulteti i Infermierisë është një nga tre Fakultetet më të vjetër të Universitetit “Ismail Qemali”, i hapur në kuadrin e Fakultetit të Infermierisë qysh në hapat e para të këtij Universiteti në vitin 1994. Fakulteti i Infermierisë u ngrit mbi bazën e traditës që tashmë ekzistonte në Vlorë, për 27 vite me Shkollën e Mesme Mjekësore “Jani Minga” (hapur në 1967), e mbarë njohur në gjithë Shqipërinë.

Pergjate 1994-2004 Programi Infermieri e Pergjithshme, me sistemin 3.5 vjecar kishte 4624 ore ne total, nga te cilat 41% (1887) ishin ore teorie dhe 59% (2737) ore praktike. Aktualisht kurrikula përbëhet nga 180 kredite sipas Kartes se Bolonjes, 22 module, 27 provime dhe 4500 orë në total (2037 orë në auditor, 2463 punë mësimore e studentit). Shpërndarja e orëve në auditor është: 50% leksione, 30% praktika, 8% ushtrime, 6% laboratore dhe 2% projekte.

Kurrikula mësimore ka patur në vazhdimësi ndryshime duke u përmirësuar dhe u përshtatur me nevojat dhe kërkesat europiane, por udhezimi nr 15, datë 4.4.2008 “Për organizimin e studimeve në Institucionet Publike të Arsimit të Lartë” kushtezon dhe nuk favorizon qasjen e plote me direktiven 2005/36/EC (Sec.3, Article 31.3) e cila rekomandon 4600 orë trajtimi teorik dhe praktik nga te cilat: minimumi 1/3 **është** teori (~1,600 orë), minimumi 1/2 **është** trajnim praktik (2,300 orë).

Konkluzion. Gjatë periudhës 28-vjeçare të ekzistencës së vet, Fakulteti i Infermierisë së Vlorës ka bërë përpjekje serioze e të vazhdueshme për rritjen e nivelit të mësimdhënies, të veprimtarisë kërkimore shkencore dhe zhvillimit të programeve mësimore. Diplomat e dala nga ky fakultet marrin njohje të plote në vendet europiane dhe me tej.

Fjalët celës: kurrikul universitare, programe infermierie, infermier i pergjithshem, Universiteti i Vlores.

THE PROGRESS OF THE GENERAL NURSING PROGRAM DURING 1994- 2022 IN FACULTY OF HEALTH, VLORE UNIVERSITY

JuljanaXhindoli¹, Aurela Saliqaj¹, Majlinda Zahaj¹

¹Department of Health Care, Faculty of Health, University of
Vlora, Albania

juli.xhindoli@hotmail.com

Faculty of Health is one of the oldest faculties of Ismail Qemali University, starting as the Faculty of Nursing since the opening of the University itself in 1994. The Faculty of Nursing developed based on the tradition that already existed in the city of Vlora for 27 years with “Jani Minga” Professional Nursing School since 1967, well known in all Albania.

During 1994-2002 the Program of General Nursing with the 3.5-year system comprised of 4624 hours in total from which 41% (1887) were theory and 59% (2737) practice hours. The curriculum actually consists of 180 ETCS according to Bologna Card, 22 modules, 27 exams and 4500 total hours (2037 hours in auditorium, 2463 learning student hours). The distribution of the hours in auditorium is: 50% lectures, 30% practices, 8% exercises, 6% labs and 2% projects.

The curriculum has continuously changed by improving and adopting to the European needs and requests, but the decree no. 15 dated 4.4.2008 “ On organization of the studies in Public Institutions of Higher” conditions and does not favour the full approach with the directive 2005/36/EC (Sec.3, Article 31.3) which recommends 4600 theoretical and practice training hours divided with a minimum of 1/3 theory (1600 hours), minimum 1/2 is practice with 2300 hours.

Conclusions: During its 28 years of existence, Nursing Faculty of Vlora has continuously tried to improve the level of teaching, research and development of the learning curriculum. The diplomas of this faculty are fully known from all the European countries and more.

Key words: learning curriculum, Nursing program, general nurse, Vlora University

PSE PAS PANDEMISË KA NEVOJË TË RISHIKOHET KURRIKULA E INFERMIERISË? IDE REFLEKTIVE PËR INFERMIERËT, EDUKATORËT DHE KËRKUESIT

Fatjona Kamberi

Qendra Kërkimore Shkencore e Shëndetit Publik, Fakulteti i
Shëndetit, Universiteti i Vlorës “Ismail Qemali” Albania
fatjonakamberi@gmail.com

Gjatë pandemisë COVID-19, universitetet kanë raportuar për shumë metoda inovative të mësimdhënies, disa prej tyre të imponuara nga mësimi në distancë. Nga ana tjetër, kjo periudhë evidentoi mungesë njohurish te personeli shëndetësor për menaxhimin e situatave shëndetësore si pandemitë, veçanërisht në kontrollin e infeksioneve dhe përballimin e situatave nga personeli shëndetësor. Ky është një studim reflektues me qëllim pasqyrimin e ideve të nxitura nga pandemia, duke pasur parasysh temat që do të përfshihen në kurrikulën e infermierisë në fushën e post-pandemisë. Rezultatet sugjerojnë se fokusi duhet të jetë në integrimin në kurrikulën e infermierisë të temave në lidhje me kontrollin dhe parandalimin e infeksioneve, duke përfshirë rezistencën ndaj antibiotikëve, strategjitë e përballimit për mirëqenien e vetë personelit infermior dhe elementet sociale dhe kulturore të kujdesit.

Fjalë kyçe: Kurrikula e infermierisë, fushë paspandemike, rishikim, nevojë, edukim infermior, ndërkombëtarizim.

WHY, AFTER THE PANDEMIC, IS THERE A NEED TO REVISE THE NURSING CURRICULUM? REFLECTIVE IDEAS FOR NURSES, EDUCATORS, AND RESEARCHERS

Fatjona Kamberi

Research Centre of Public Health, Faculty of Health, University
of Vlore “Ismail Qemali” Albania
fatjonakamberi@gmail.com

During the COVID-19 pandemic, universities have reported on many innovative teaching methods, some of them imposed by distance learning. On the other hand, this period identified a lack of knowledge among health personnel for the management of health situations such as pandemics, especially in the control of infections and coping with situations by health personnel. This is a reflective study with the aim of reflecting ideas induced by the pandemic, given consideration of the topics to be included in the nursing curriculum post-pandemic area. Results suggest that the focus should be on the integration into the nursing curriculum of topics in relation to infection control and prevention, including antibiotic resistance, coping strategies for the well-being of the nursing staff themselves, and social and cultural elements of care.

Keywords: Nursing curriculum, post-pandemic area, revision, need, nursing education, internationalization.

ECURIA E KURRIKULËS SË PROGRAMIT TË STUDIMIT UNIVERSITAR “BACHELOR TË INFEMIERISË” NË UNIVERSITETIN E PRISHTINËS “HASAN PRISHTINA”

Elvana Podvorica

Universiteti i Prishtinës, Fakulteti i Mjekësisë - Departamenti i
Infemierisë dhe Mamiave
elvana.podvorica@uni-pr.edu

Sfondi: Departamenti i Infemierisë dhe Mamiave pranë Fakultetit të Mjekësisë, Universiteti i Prishtinës “Hasan Prishtina” ofron një kualifikim “Bachelor të infemierisë” në përputhje me Ministrinë e Arsimit, Shkencës e Teknologjisë, me vendimin nr. 34/01 të datës 7.05.2003

Qëllimi i këtij punimi është të evidentohet ecuria e këtij programi studimi përgjatë viteve 2013-2022 dhe të nxirren konkluzione dhe lidhje me progresin që ka bërë gjatë rrugës 19 vjeçare.

Metodologjia: është përshkruese, analitike dhe krahasuese. Janë marrë planprogramet të të gjitha viteve që në momentin që është hapur ky program studimi.

Rezultatet: Programi i studimit që nga themelimi e deri më tani janë të bazuara në: Direktivat sektoriale të Bashkimit Europian të përcaktuara për Infemierinë - (Directive 2005/36/EC of the European Parliament and of the Council), Strategjin për Arsimin e Lartë Evropian (Deklarata e Bolonjës). Arsimi i Lartë në Kosovë ka kaluar përmes reformave për të përmbushur standardet e Bolonjës.

Konkluzionet: Agjencia e Kosovës për Akreditim, konform Ligjit për Arsimin e Lartë, gjatë akreditimit, riakreditimit, monitorimit, validimit dhe të gjitha proceset tjera të sigurimit të cilësisë në Fakultetin e Mjekësisë - Departamentin e Infemierisë dhe Mamiave ka luajtur rol madhor në ndryshimet e kurrikulave mësimore bazuar në praktikat më të mira ndërkombëtare, përfshirë në veçanti standardet përkatëse evropiane në fushën e sigurimit të cilësisë në arsimin e lartë të programit universitar “Bachelor të infemierisë”.

Fjalë kyçe: Studimi Universitar, studenti në qendër, “Bachelor të infemierisë” kurrikulat.

CURRICULUM DEVELOPMENT OF THE UNIVERSITY STUDY PROGRAM “BACHELOR OF NURSING” AT THE UNIVERSITY OF PRISHTINA “HASAN PRISHTINA”

Elvana Podvorica

University of Pristina, Faculty of Medicine – Department Nursing
and Midwifery

elvana.podvorica@uni-pr.edu

Background: Department of Nursing and Midwifery at the Faculty of Medicine, University of Prishtina “Hasan Prishtina” offers a qualification “Bachelor of Nursing” in accordance with the Ministry of Education, Science and Technology, with decision no. 34/01 dated 7.05.2003

The purpose of this paper is to highlight the progress of this study program during the years 2013-2022 and to draw conclusions and links to the progress it has made over the 19-year journey.

Methodology: is descriptive, analytical and comparative. Curricula for all years have been received since the opening of this study program.

Results: The study program since its establishment until now are based on: European Union Sectoral Directives defined for Nursing - (Directive 2005/36 / EC of the European Parliament and of the Council), the Strategy for European Higher Education (Bologna Declaration). Higher education in Kosovo has gone through reforms to meet Bologna standards.

Conclusions: Kosovo Accreditation Agency, in accordance with the Law on Higher Education, during accreditation, re-accreditation, monitoring, validation and all other quality assurance processes in the Faculty of Medicine - Department of Nursing and Midwifery has played a major role in changing curricula based in international best practices, including in particular the relevant European standards in the field of quality assurance in higher education of the university program “Bachelor of Nursing”.

Key words: University study, student center, “Bachelor of Nursing” curricula.

QASJA E NJË KURRIKULE BASHKËKOHORE PËR INFERMIERIN BSC NË FSHMT NJË DOMOSDOSHMËRI AKTUALE

Albana Poloska¹, Risida Gjonej¹

¹Faculty of Technical Medical Sciences, University of Medicine, Tirana
albana.poloska@yahoo.com

Hyrje: Misioni i kurrikulës së programit ‘Infermieri’ Bachelor dhe stafit akademik është të nxjerrë infermierë të kualifikuar që kanë përvetësuar njohuritë dhe aftësitë praktike për të punuar në sistemin shëndetësor.

Qëllimi: është qasja e një kurrikule bashkëkohore të programit “Infermieri” Bsc duke e përshtatur sipas nevojave të vendit me prioritet kujdesin infermior dhe fokus studentin për të patur infermierë kompetent dhe me standarte të larta profesionale në sistemin shëndetësor.

Metodologjia: Rishikimi i literaturave të huaja dhe programit Infermierisë në FSHMT në vite për identifikimin e mangësive dhe implementimin e një kurrikule adekuate e domosdoshme për aktualitetin.

Rezultatet: Shyrtimi i literaturave të huaja të bazuara sipas standarteve të OBSH, Europiane nxjerrin nxjerrin në pah domosdoshmërinë e një infermieri kompetent i cili jep kujdes holistic të pacienti, familja, komuniteti duke rezultuar kosto-efikasitet, përmirësim të cilësisë së shërbimit, pacientë të kënaqur nga shërbimi. Rishikimi i kurrikulave të zhvilluara në vite në FSHMT nxjerrin në pah çënimin e lëndëve të kujdesit infermior. Këto lëndë vitet e fundit po fillojnë të ndryshojnë me një rritje graduale 20% sipas ligjit të arsimit të lartë (mjekësore dhe infermiore).

Konkluzione: Harmonizimi i kurrikulës nga vendet e ngjashme me sistemin tonë shëndetësor dhe arsimor do të sjellë një infermier kompetent i cili jep një qasje holistike të kujdesit shëndetësor. Për rishikimin dhe riformatimin e një kurrikule adekuate lind nevoja e krijimit të një grupi pune i cili të jetë i trajnuar brenda dhe jashtë vendit për hartimin e kurrikulave, identifikimin e nevojave të vendit dhe përshtatshërinë e një kurrikule bashkëkohore. Kjo qasje sjell studentë të aftë për të punuar në mënyrë të pavarur në strukturat shëndetësore, shërbim kostoefektiv dhe përmirësim të cilësisë shërbimit të pacientit.

Fjalë kyç: kurrikul, student, aftësi, qasje, cilësi, sistem shëndetësor

A CCESS TO A MODERN CURRICULUM FOR THE BSC NURSE AT FSHMT A CURRENT NECESSITY

Albana Poloska¹, Risida Gjonej¹

¹Faculty of Medical Technical Sciences, University of Medicine,
Tirana

albana.poloska@yahoo.com

Background: The curriculum mission of the Bachelor’s Nursing program and academic staff is to teach students the knowledge and skills of internships to work in education techniques. Increased morbidity, aging population and lack of nursing staff makes the system in life overloaded leading to an increase in cost and status of employees.

Purpose: access to a modern curriculum of the program “Nursing” BSc adapting according to needs with priority nursing care and the focus of students to have competent conclusions and high professional standards in qualified professionals.

Methodology: Review of foreign literature and Nursing program at FSHMT over the years to identify gaps and implement an adequate culture curriculum for current events.

Results: A review of the WHO, European literature highlights the need for a competent nurse who provides holistic care to the patient, family, community resulting in foreign costs from the service. Curriculum review to take place over the years at FSHMT highlights the infringement of nursing care subjects. These subjects in recent years are beginning to change with a gradual increase of 20% under the law of higher education (medical and nursing).

Conclusions: Harmonization of curricula from countries similar to our health and education system will bring a competent nurse who provides a holistic approach to health care. For the revision and reformulation of an adequate curriculum, there is a need to create a working group that is trained at home and abroad to design curricula, identify the needs of the country and the suitability of a contemporary curriculum. This approach brings students capable of work independently on health structures, cost-effective service, and quality improvement of patient service.

Keywords: curriculum, student, skills, access, systems, systems

ZHVILLIMI I KURRIKULËS MAMI PROGRAMI BACHELOR PRANË FAKULTETIT TË SHKENCAVE MJEKËSORE TEKNIKE, TIRANË

Risida Gjonej¹, Albana Poloska¹

¹Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Mjekësisë, Tiranë
gjonejrиси@yahoo.com

Background: Kurrikula në programin studimor “Mami” të ciklit të I-rë Bsc reflekton programin teorik dhe praktikën profesionale në të trija vitet akademike. Hartimi i kurrikulës duhet të mbështetet në standartet dhe direktivat Europiane për profesionin Mami. Këto standarte duhet të adaptohen dhe implementohen sipas nevojave dhe mundësive të vendit tonë. Kurrikulat duhet të jenë fleksibël dhe të përmbushin kërkesat në ndryshim të këtij profesioni.

Qëllimi është të krahasojmë kurrikulat ndër vite për të evidentuar ndryshimet si edhe pasurimin e kurrikulës me lëndë të reja në përputhje me nevojat e praktikës klinike të bazuar në evidencë.

Metodologjia: rishikim i kurrikulave të FSHMT-së, krahsim me disa nga kurrikulat Europiane të cilat përafrohen më shumë me vendin dhe mundësitë tona.

Rezultate: nga eksplorimi i kurrikulave ndër vite duke filluar që nga koha e hyrjes në fuqi të Kartës së Bolonjës me sistemin 3+2 ndryshimi i kurrikulave për degën Mami ka ndryshuar vit pas viti në një masë prej 20% në disiplina të ndryshme. Vihet re një tendencë e lehtë në rritjen e krediteve të disa lëndëve infermieristike por jo e mjaftueshme duke patur parasysh misjonin dhe qëllimin e këtij programi studimi. Në vazhdimësi të vitetve akademike kanë hyrë edhe lëndë të reja infermirore ku në fokus kanë gruan dhe shëndetin e saj në të gjitha dimensionet.

Konkluzione: Përmirësimi dhe pasurimi i kurrikulave duhet të bëhet vit pas viti ku të rritet numri i krediteve për orët në auditor në favor të lëndëve infermirore. Në hartimin e kurrikulave duhet të jenë pjemarrës në vendimmarrje jo vetëm palët e interesit por edhe një ekspert i jashtëm i hartimit të kurrikulave. **Fjalë kyç:** kurrikula, edukim, praktikë klinike.

CURRICULUM DEVELOPMENT IN MIDWIFERY BSC PROGRAM AT FACULTY OF MEDICAL TECHNICAL SCIENCE, TIRANË

Risida Gjonej¹, Albana Poloska¹

¹Faculty of Medical Technical Science, University of Medicine, Tiranë
gjonerisi@yahoo.com

Background: Midwifery curricula in BSc program reflects the theoretical and clinical program. The curriculum designs should be in accordance with European directives and standards. This standard should be adapt according to our needs and possibilities. These curriculums must be flexible to meet the changing needs of this profession.

The aim is to compare curricula over the years to identify changes as well as the introduction of new subjects in the curriculum in accordance with the needs of evidence-based clinical practice.

Methodology: curriculum review of FSHMT, comparing with other European curriculum which suit to our place and capabilities.

Results: review curricula over the years starting from the implementation of Bologna Process in our faculty shows a change of 20 % year after year in different disciplines. There is a slight tendency to increase the credits of some nursing subjects but not enough according to the mission and purpose of this study program.

Conclusion: Curriculum improvement and changing should be done year after year and increase the number of credits for hours in the auditorium in favor of nursing subjects. In design curriculum must involve in decision making not only head of department and others but also a curriculum design expert who is not part of faculty.

Key words: curricula, education, clinical practice.

**IMPLEMENTIMI I NJË KURIKULE
LBASHKËKOHORE MASTER PROFESIONAL
“INFERMIERI NË FAMILJE” NË FAKULTETIN
E SHKENCAVE MJEKËSORE TEKNIKE.
UNIVERSITETI I MJEKËSISË TIRANË.**

Etleva Kika¹, V. Bezhani¹, I. Smakaj¹, F. Zyberaj¹, R. Gjonej¹, A. Poloska¹, E. Rustami¹

Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Mjekësisë,
Tiranë, evasmakaj@gmail.com

Hyrja: Krijimi i programit “**Master Profesional Infermieri në Familje**”.. erdhi si rezultat i nevojës në rritje të komunitetit për një shërbim cilësor nga profesionist të mirë trajnuar. HAP - Health for All Project, po vazhdon mbështetjen ,në mënyrë që të ky program Master profesional “**Infermieri në Familje**” të jetë i suksesshëm dhe të arrijë të përmbushë qëllimin e tij kryesor.

Qëllimi: Rëndësia e krijimit të një programi arsimor “Master profesional “në përputhje të plotë me zhvillimin e kurrikulës bazuar në kompetenca dhe të përshtatshme për të përmbushur nevojat shëndetësore të vendit.

Metodologjia: Analizat e aktiviteteve të bëra nga grupi i punës deri më tani në lidhje me krijimin dhe implementimin e programit të masterit “**Infermieri në Familje**”, gjatë 2016-2022.

Diskutime: Për hartimin dhe zbatimin i këtij programi u bazuam në evidencat më të suksesshme të edukimit infermieror universitar në vende me cilësi të ngjashme, dhe në përputhje të plotë me kriteret e akreditimit të programeve Master profesional në Shqipëri. Vazhdojmë të punojmë ngushtë me ekspertizën teknike të një institucioni të specializuar akademike nga Zvicra dhe Belgjika në mënyrë që të prezantojmë qasje të reja pedagogjike në drejtim të mësimdhënies dhe praktikës klinike që lejojnë studentët të zotërojnë këto kompetenca.

Përfundime: Programi i masterit për infermierinë në familje u perceptua si përgatitja e duhur e infermierëve të diplomuar për sistemin parësor të kujdesit shëndetësor në Shqipëri.

Fjalët kyçe: Kurikula ,Inferieri në familje,kompetencat infermierore , praktikë klinike.

IMPLEMENTATION OF A CONTEMPORARY PROFESSIONAL MASTER CURRICULUM “FAMILY NURSING” IN THE FACULTY OF TECHNICAL MEDICAL SCIENCES. UNIVERSITY OF MEDICINE TIRANA.

**Etleva Kika¹, V. Bezhani¹, I. Smakaj¹ F. Zyberaj¹, R. Gjonej¹,
A. Poloska¹, E. Rustami¹**

Faculty of Medical Technical Sciences, University of Medicine,
Tirana, evasmakaj@gmail.com

Introduction: The creation of the program “Professional Master in Family Nursing” .. came as a result of the growing need of the community for a quality service from well-trained professionals. HAP - Health for All Project, is continuing its support, in order for this professional Master’s program “Family Nursing” to be successful and to achieve its main goal.

Purpose: The importance of creating an educational program “Professional Master” in full accordance with the development of curricula based on competencies and appropriate to meet the health needs of the country.

Methodology: Analysis of the activities done by the working group so far in relation to the creation and implementation of the master program “Family Nursing”, during 2016-2022.

Discussions: For the design and implementation of this program we relied on the most successful evidence of university nursing education in countries with similar quality, and in full compliance with the accreditation criteria of professional Master programs in Albania. We continue to work closely with the technical expertise of a specialized academic institution from Switzerland and Belgium in order to introduce new pedagogical approaches in terms of teaching and clinical practice that allow students to achieve these competencies.

Conclusions: The master’s program in family nursing was perceived as the proper preparation of graduate nurses for the primary health care system in Albania.

Keywords: Curriculum, Family Nursing, Nursing competencies, clinical practice.

NJË ANALIZË E KONTEKSTIT NË ZHVILLIMIN E KURRIKULAVE

Eda Stasa

Departamenti i Infermierisë , Universiteti 'Fan S. Noli' Korçë
edastasa@yahoo.com

Hapi i parë i procesit të zhvillimit të kurrikulës është analizë e situates. Kryerja e një analize të situates është jo vetwm një proces i mbledhjes së informacionit. Komiteti i zhvillimit të kurrikulës duhet të përfshijë gjerësisht grupet më të mëdha të palëve të interesuara, procesin e analizimit të kontekstit dhe vendosjes së bazave të kurrikulës. Me një konsultim të tillë, informacioni do të jetë i plotë dhe deklarata e misionit do të jetë e vlefshme. Produkti i këtij shkrimi është një analizë e plotë e situatës, e cila jo vetëm përshkruan pritshmëritë, ndikimet mjedisore dhe burimet, por gjithashtu nxjerr përfundime duke identifikuar pikat e forta dhe të dobëta. Kemi paraqitur për diskutim gjate ketij workshopi disa pyetje lidhura me analizwn e kontekstit per zhvillimin e kurrikulave specifike. Deri në çfarë mase duhet të formohet një program për situatën lokale? A nuk do të çonte kjo që infermierët e kualifikuar të mos jenë në gjendje të funksionojnë në mjedise të tjera? Si mund të trajtohen dallimet e bindjeve filozofike të stafit në të njëjtën shkollë gjatë procesit të zhvillimit të kurrikulës?

Fjalë kyçe: *zhvillim i kurrikulave, analiza e situatës, konteksti , misioni.*

A CONTEXT ANALYSIS IN CURRICULUM DEVELOPMENT

Eda Stasa

Department of Nursing, University ‘Fan S. Noli’ Korça
edastasa@yahoo.com

The first step in the process is to analyze the situation curriculum. Conducting a situation analysis is not just a process of gathering information. The curriculum committee should broadly involve the major stakeholder groups, the context analysis process and the curriculum setting. With such a consultation, the information will be complete and the mission statement will be true. The product of the writing is a thorough analysis of the situation, which not only due to the expectation, environmental and appropriate resources, but draws the conclusion of a high quality and for the poor. We have analysis for discussion during this workshop some questions related to consistency analysis for all specific curricula.

Keywords: curriculum development, situation analysis, context, mission.

RAPORT ANALITIK MBI KURRIKULAT E INFERMIERISË TË PESË UNIVERSITETEVE TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË KRAHASUAR ME UNIVERSITETIN EUROPIAN TË MALTËS

Petrit Beqiri, Naime Brajshori, Klara Cahani, Xhenetë Idrizi
Kolegji-Heimerer, petrit.beqiri@kolegji-heimerer.eu

Për të përmirësuar cilësinë e arsimit profesional, vendet e Bashkimit Evropian aplikojnë një qasje të re për standardizimin dhe rregullimin e disa profesioneve, përfshirë Infermierinë, i cili është i rregulluar me direktiva. Nëpërmjet direktivës 2005/36, rregullohet e gjithë kurrikula e infermierisë, duke përfshirë praktikat, orët e auditorit, orët totale, modulet bazë dhe ato zgjedhore, si dhe ETC-të. Pra, ai aplikohet në të gjitha universitetet e vendeve evropiane me të njëjtin standard dhe synimi është që sistemet kombëtare të arsimit të bëhen të krahasueshëm ndërkombëtarisht.

Duke pasur parasysh rëndësinë e direktivave të tilla dhe përpjekjet e vazhdueshme të universiteteve shqiptare për përafrimin e kurrikulave të tyre arsimore me ato të vendeve të BE-së, ky motiv kryesor i këtij hulumtimi është të pasqyrojë situatën reale të kurrikulave të infermierisë në pesë Universitetet e Republikës së Shqipërisë. Universiteti i Tiranës, Elbasanit, Durrësit, Gjirokastrës dhe Universiteti i Vlorës, krahasuar me Universitetin Europian të Maltës, bërthama kurrikulare e të cilit është në përputhje të plotë me standardet evropiane të përcaktuara në Direktivën 2005/36.

Bazuar në pyetjet kërkimore nëse orët e praktikës së kurrikulave të infermierisë të Universiteteve të Republikës së Shqipërisë janë në përputhje me ato të Universitetit të Maltës dhe nëse numri i orëve të kreditimit në vit në këto universitete është në përputhje me Direktivën 2005/36. Për drejtimin e Infermierisë së Përgjithshme, rezultatet pasqyrojnë një mospërputhje të konsiderueshme të mësimdhënies praktike në Universitetet Shqiptare të kampionuara në këtë kërkim.

Disavantazhi i këtyre kurrikulave qëndron në faktin se numri i krediteve në vit, nuk zbatohet për mësimin praktik dhe si rrjedhojë kurrikulat nuk i plotësojnë kriteret e përcaktuara për mësimdhënie praktike dhe teorike në Direktivën 2005/36, mbi të cilën bazohet kurrikula e Universitetit të Maltës.

ANALYTICAL REPORT ON NURSING CURRICULA OF THE FIVE UNIVERSITIES OF THE REPUBLIC OF ALBANIA COMPARED TO THE EUROPEAN UNIVERSITY OF MALTA

Petrit Beqiri, Naime Brajshori, Klara Cahani, Xhenetë Idrizi
College-Heimerer, petrit.beqiri@kolegji-heimerer.eu

In order to improve the quality of vocational education, European Union countries apply a new approach to standardize and regulate some professions, including Nursing, which are regulated professions by directives. Through directive 2005/36, the entire nursing curriculum is regulated, including internships, auditorium hours, total hours, basic and elective modules, as well as the European Credit Transfer and Accumulation System. It is thus applied in all universities of European countries with the same standard, and the aim is through which national education systems become internationally comparable.

Considering the importance of such directives, and the continuous efforts of Albanian universities to approximate their educational curricula with those of EU countries, this main motive of this research is to reflect the real situation of the nursing curricula of the five Universities of the Republic of Albania, the University of Tirana, Elbasan, Durrës, Gjirokastra, and the University of Vlora, compared to the European University of Malta, whose curricular core is in full compliance with European standards set out in the Directive 2005/36.

Based on research questions whether the practice hours of nursing curricula of the Universities of the Republic of Albania are in line with those of the University of Malta, and whether the number of credit hours per year in these universities is in line with Directive 2005/36 for the direction of General Nursing, the results reflect a significant discrepancy of practical teaching in Albanian Universities sampled in this research.

The disadvantage of these curricula lies in the fact that the number of credits per year, does not apply to practical learning by applying the rule for determining hours based on of credits matching the modules, and as a result the curricula do not meet the criteria set out for practical and theoretical teaching in Directive 2005/36, on which the University of Malta curriculum is based.

PRAKTIKAT E BAZUARA NË DËSHMI SI NJË SFIDË KRYESORE NË ZHVILLIMIN E KURRIKULAVE TË INFERMIERISË - NJË STUDIM RISHIKUES

Rezarta Lalo¹, Fatjona Kamberi¹, Juljana Xhindoli¹

¹Fakulteti i Shëndetit, Universiteti i Vlorës “Ismail Qemali”, Shqipëri.
rezarta.petani@univlora.edu.al

Hyrje: Praktika e bazuar në dëshmi (PBD) konsiderohet si një disiplinë e re e edukimit infermieror. Pajisja e studentëve të infermierisë me njohuritë dhe aftësitë PBD është një standard i prishëm për nevojat e praktikës së ardhshme. Kurrikulat e mirë-projektuara të infermierisë kërkojnë PBD si një komponent thelbësor në procesin e të mësuarit dhe ekspertizën klinike. Aktualisht, Procesi i Bolonjës rekomandon arritjen e një konsensusi për këtë çështje në vendet evropiane. Prandaj, **qëllimi** i këtij studimi rishikues është të sigurojë një kornizë për integrimin e PBD në programet evropiane të infermierisë.

Metodat: Ky studim është një përmbledhje e literaturës që përfshin kërkime mbi kurrikulën e infermierisë PBD të kryera në bazat e të dhënave PubMed, Google Scholar, Medline. Duke respektuar kriteret e përfshirjes janë shqyrtuar 20 artikuj.

Rezultatet: Gjetjet zbulojnë se mësimdhënia e PBD-së ndryshon ndërmjet dhe brenda vendeve, por në shumicën e vendeve evropiane pjesëmarrëse, PBD është e integruar në mënyra të ndryshme në programet e studimit bachelor, master dhe doktoraturë në infermieri. Lëndët e PBD-së ishin më të fokusuar në mënyrën se si të bënin kërkime sesa në mënyrën se si të aplikonin provat. Edukimi dhe njohuritë e pamjaftueshme janë ndër barrierat që zakonisht lidhen me mungesën e përdorimit të PBD në praktikë.

Konkluzione: Standardizimi i qasjes së mësimdhënies duhet të jetë një prioritet për një integrim më efikas të PBD në kurrikulat e infermierisë në të tre ciklet e arsimit universitar në Evropë.

Fjalë kyçe: Praktikë e bazuar në dëshmi, programe infermiere, integrim, vende evropiane.

EVIDENCE-BASED PRACTICES AS A KEY CHALLENGE IN THE DEVELOPMENT OF NURSING CURRICULA - A REVIEW STUDY

Rezarta Lalo¹, Fatjona Kamberi¹, Juljana Xhindoli¹

¹Faculty of Health, University of Vlora “Ismail Qemali”, Albania.

rezarta.petani@univlora.edu.al

Introduction: Evidence-based practice (EBP) is considered a young discipline of nursing education. Equipping of nursing students with EBP knowledge and skills is an expected standard for future practice needs. Well-designed nursing curricula require EBP as a core component in learning process and clinician expertise. Currently, the Bologna Process recommends reaching a consensus on this issue in European countries. Therefore, **the purpose** of this review study is to provide a framework on EBP integration in European nursing programs.

Methods: This is a literature review that includes researches on EBP nursing curriculum conducted in PubMed, Google Scholar, Medline databases. Respecting the inclusion criteria, 20 articles were reviewed.

Results: The findings reveals EBP teaching varies between and within countries, but in the majority of participating european countries, EBP is integrated in different ways into bachelor’s, master’s and doctoral nursing programs. EBP subjects were more focused on how to conduct research than on how to apply evidence. Inadequate education and knowledge are among the barriers commonly associated with lack of EBP use in practice.

Conclusions: The standardization of the teaching approach should be a priority for a more efficient integration of EBP into nursing curricula in all three cycles of university education in Europe.

Key words: Evidence-based practice, nursing programs, integration, european countries.

Sesioni i dytë

SESIONI EDUKIM
SHËNDETËSOR

SESSION HEALTH
EDUCATION

KOMPETENCAT ECSI (EDUKIM CILËSOR DHE I SIGURTË PËR INFERMIERËT) DHE SFIDA E PËRGATITJES SË INFERMIERËVE TË SË ARDHMES

Alma PULA¹ Anila DINE², Silvana GRIPSHI¹, Denisa BEGO¹

¹FSHMT, Universiteti Mjekësisë Tiranë

²Shërbimi Neurovaskular, QSU “Nënë Tereza”, Tiranë.

Hyrje: Sfidat globale të përgatitjes së infermierëve nuk mund të kuptohen pa përfshirjen aktive të stafit akademik në universitet. Përgatitja e studentëve me njohuritë dhe aftësitë e duhura akademike dhe klinike është një çështje me rëndësi jetike për të ardhmen e profesionit infermier. Strategjia Evropiane e OBSH-së për edukimin infermior dhe mamisë (e publikuar në vitin 2001), përshkruan elementët kryesorë të hartimit të kurrikulës për profesionet e bazuara në praktikë. Arritja e objektivave të të nxëniet kërkon përfshirjen aktive të pedagogëve të trajnuar për të përmbushur përqsje të tilla. Projekti: “Kompetencat ECSI”, po përkrahet gjithnjë e më shumë nga fakultetet infermiore, si një mundësi që plotëson sfidat e përgatitjes së infermierëve të së ardhmes. Në qendër të projektit është trajnimi i pedagogëve infermierë me kompetenca që ndihmojnë në cilësinë dhe sigurinë e studentëve.

Qëllimi: Studimi ka për qëllim të prezantojë përqsjen e re, ECSI dhe nevojën e trajnimit të trajnuesve infermierë në Shqipëri, me kompetenca të caktuara, të provuara dhe të përkratura ndërkombëtarisht.

Metoda: Studimi kuantitativ i tipit përshkrues, hulumtoi trendin bashkëkohor dhe nevojën e përshtatjes në vendin tonë. Informacionet e përdorura u morën nga faqet e internetit të fakulteteve të infermierisë në Shqipëri dhe jashtë saj.

Rezultatet: Sipas të dhënave të mbledhura nga faqet e internetit të fakulteteve të infermierisë në Shqipëri, vihet re se kompetencat në edukimin e infermierisë mbeten të ndryshme, shpesh të paqarta dhe të paqëndrueshme.

Konkluzionet: Përfshirja e kompetencave të ECSI-së do të ofrojë një mundësi të mirë për të përmirësuar rezultatet e edukimit në dobi të rritjes së cilësisë së studentëve, kujdesit infermior dhe sigurisë së pacientit.

Fjalë Kyçe: kompetencat ECSI, stafi akademik, cilësia e studentëve, fakulteti.

ECSI (QUALITY AND SAFE NURSING EDUCATION) COMPETENCIES AND THE CHALLENGE OF PREPARING FUTURE NURSES

Alma PULA¹ Anila DINE², Silvana GRIPSHI¹, Denisa BEGO¹

¹Tirana University of Medicine, Faculty of Medical Technical Sciences

²QSU “Mother Teresa”, Neurovascular Service, Tirana.

Introduction: The global challenges of preparing nurses cannot be understood without the active involvement of the academic staff at the university. Preparing students with the academic and clinical knowledge and skills is a vital issue for the future of the nursing profession. The WHO European Strategy for Nursing and Midwifery Education (published in 2001) outlines the key elements of curriculum design for practice-based professions. Achieving learning objectives requires the active participation of trained educators to meet such approaches. The project: “ECSI Competencies”, is increasingly supported by nursing faculties, as an opportunity that meets the challenges of preparing future nurses. The main goal of the project is the training of nursing academic staff with competencies that help the enhancement of the quality and safety care provided by the students.

Purpose: The study aims to introduce the new approach of ECSI and the need for training of nursing trainers in Albania, with certain competencies, proven and internationally supported.

Method: Quantitative study of descriptive type, researched the contemporary trend and the need for its adaptation in our country. The information used was obtained from the websites of nursing faculties in Albania and abroad.

Results: According to the data collected from the websites of nursing faculties in Albania, it is noticed that the competencies in nursing education remain different, often unclear and unstable.

Conclusions: The inclusion of ECSI competencies will provide a good opportunity to improve educational outcomes for the benefit of increasing student quality, nursing care and patient safety.

Keywords: ECSI competencies, academic staff, student quality, faculty.

NDIKIMI I PANDEMISË SË COVID-19: SIMULIMI VIRTUAL NË EDUKIMIN E STUDENTËVE TË INFERMIERISË

**Armelda Teta¹, Mitilda Gugu¹, Rezarta Stena¹, Gjergji Doka¹,
Venemin Gega¹**

¹Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Elbasanit
“Aleksandër Xhuvani”, armelda.teta@uniel.edu.al

Hyrje: Pandemia e COVID-19 solli sfida të reja për studentët në mbarë botën, duke kufizuar pjesëmarrjen e tyre fizike në auditore dhe në praktika klinike. Si rezultat, u nxit përdorimi i teknologjisë për të krijuar klasa virtuale. Kalimi të simulimi virtual ishte i nevojshëm, duke i dhënë akses për të hyrë në një bibliotekë virtuale të: mjediseve klinike, pacientëve dhe skenarëve për t’u ofruar mundësi të mësuarit bazuar në praktikatat më të mira ekzistuese në simulim. Në mbarë botën u aplikuan mjete lehtësuese nëpërmjet telenursing për të përmbushur kërkesat e studentëve. Rëndësia e simulimi virtual konsiston në krijimin e pervojave më të mira të mësuarit për studentet.

Qëllimi: Diskutimi i aplikimit të metodave lehtësuese për mësimdhënien dhe praktikave klinike kur mjediset fizike nuk janë të disponueshme.

Metoda: Pasqyrë teoriko-shkencore, e bazuar në evidenca. Kërkimi në databazën e Pubmed dhe Google Scholar gjatë periudhës maj 2020-dhjetor 2021, duke përdorur fjalët kyçe: “studentë”, “infirmieri”, “Covid-19”, “edukim”, “simulimi” dhe “telenursing”. Artikujt e përzgjedhur kishin të gjithë në fokus ‘simulimin dhe telenursing për studentët e infirmierisë’. U përjashtuan artikujt që nuk i përkisnin periudhës së Covid-19.

Rezultate dhe Konkluzione: Në studim u përfshinë 15 studime. Në të gjitha studimet evidentohet se simulimi virtual rrit interesat e studentëve, përvetësimin e njohurive dhe dëshirën për të mësuar. Studentët kanë mundësi më të mira për të zhvilluar aftësi praktike. Përdorimi i teknologjisë dhe i simulimit virtual në edukimin infirmieror ofron strategji efektive të mësuarit kur pjesëmarrja fizike dhe praktikatat klinike nuk janë të disponueshme, për shkak të kufizimeve ose dhe mungesës së pacientëve me nevoja specifike shëndetësore.

Fjalë kyçe: COVID-19, student, infirmieri, simulim virtual, telenursing.

IMPACT OF PANDEMIC COVID-19: VIRTUAL SIMULATION IN THE EDUCATION OF NURSING STUDENTS

Armelda Teta¹, Mitilda Gugu¹, Rezarta Stena¹, Gjergji Doka¹, Venemin Gega¹

¹Faculty of Medical Technical Sciences, University of Elbasan “Aleksandër Xhuvani”, armelda.teta@uniel.edu.al

Introduction: The COVID-19 pandemic brought new challenges to students worldwide, limiting their physical participation in auditoriums and clinical practices. As a result, the use of technology to create virtual classrooms was encouraged. The transition to virtual simulation was necessary, giving access to a virtual library of: clinical settings, patients, and scenarios to provide learning opportunities based on existing best practices in simulation. Facilitation tools were applied worldwide through telenursing to meet student demands. The importance of virtual simulation consists in creating better learning experiences for students.

Objectives: The aim of this study is to discuss the application of different methods in teaching and clinical practices when physical environments are not available.

Methods: This study is a theoretical-scientific review, based on evidence. Pubmed and Google Scholar databases were reviewed during the period May 2020-December 2021 using the keywords: “students”, “nursing”, “Covid-19”, “education”, “simulation” and “telenursing”. The selected articles were focused on ‘virtual simulation and telenursing for nursing students’. Items that did not belong to the Covid-19 period were excluded.

Results and Conclusions: 15 studies were included in the study. All studies show that virtual simulation increases students’ interests, knowledge acquisition and desire to learn. Students have better opportunities to develop practical skills even though they are not present in clinical settings. The virtual library helps students to fill in the gaps encountered during the online learning process. The use of technology and virtual simulation in nursing education provides effective learning strategies when physical participation and clinical practice are not available, due to the limitations or lack of patients with specific health needs.

Keywords: COVID-19, student, nursing, virtual simulation, telenursing.

PUNA VULLNETARE E STUDENTËVE TË DEPARTAMENTIT INFERMIERI NË MEDJUGORE-BOSNJE HERCEGOVINE

Maranaj Marku, Julian Kraja
¹Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”, Fakulteti i Shkencave
të Natyrës, Departamenti Infermieri
maranaj.marku@unishk.edu.al

Sfondi: *Departamenti infermieri në bashkëpunim me Malteser Albania dërgon çdo vit studentë për të zhvilluar praktikën profesionale në Medjugore Bosnje-Hercegovinë, si punë vullnetare për të dhënë ndihmën e parë.*

Qëllimi i këtij punimi është të shikojmë efikasitetin e studentëve infermier në lidhje në punën vullnetare që realizojnë në Medjugore-Bosnje Hercegovinë duke e konvertuar me orët e praktikës profesionale që do të zhvillojnë në spital..

Metodika: U përdorur metoda cross-sectional, duke ndjekur një qasje sasore. Gjatë studimit u vlerësuan njohuritë që merren gjatë zhvillimit të punës vullnetare në qendren shëndetësore në Medjugore BiH dhe përshtatjen e këtyre njohurive të marra, me programin e praktikës profesionale të planifikuar nga kurrikula e programit infermieri. Personat që morën pjesë në këtë studim ishin studentë të Departamentit Infermieri, Fakulteti i Shkencave të Natyrës, Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi që dhanë kontributivë tyre me punë vullnetare në Medjugore BiH.

Diskutimet dhe konkluzionet: pasi u vlerësuan aktivitetet e bëra nga studentët gjatë punës vullnetare në Medjugore BiH dhe u krahasuan me temat e planifikuara për praktikën profesionale në spital, u pa që ka diferenca, por që përfitimet që kishin studentët nga kjo praktikë në terren Medjugore ishte më e vlefshme sesa temat e planifikuara nga kurrikula. Studentët shpreheshin se përveç të mësuarit në praktikë, përfitimet ishin dhe të llojit: siguri, vetbesim, menaxhim, lider, etj, sepse aty ishin të pavarur nga mentoët.

Fjalët çelës: studentë, puna vullnetare, Medjugore BiH, praktikat profesionale.

STUDENT VOLUNTEER WORK OF THE DEPARTMENT OF NURSING IN MEDJUGORJE-BOSNIA AND HERZEGOVINA

Maranaj Marku, Julian Kraja

¹University of Shkodra “Luigj Gurakuqi”, Faculty of Natural Sciences, Department of Nursing
maranaj.marku@unishk.edu.al

Background: The nursing department in cooperation with Malteser Albania sends students every year to develop professional practice in Medjugore Bosnia and Herzegovina, as a voluntary work to provide first aid.

The purpose of this paper is to look at the effectiveness of nursing students in relation to the volunteer work they perform in Medjugorje-Bosnia and Herzegovina by converting it with the hours of professional practice they would conduct in the hospital.

Methodology: Cross-sectional methods were used, following a quantitative approach. The study assessed the knowledge gained during the development of volunteer work at the health center in Medjugore BiH and the adaptation of this knowledge gained, with the professional practice program planned by the curriculum of the nursing program. The persons who participated in this study were students of the Department of Nursing, Faculty of Natural Sciences, University of Shkodra “Luigj Gurakuqi who gave their contribution by volunteering in Medjugore BiH.

Discussions and Conclusions: After evaluating the activities done by the students during the volunteer work in Medjugore BiH and comparing them with the topics planned for the professional internship in the hospital, it was seen that there were differences, but that the benefits that students had from this internship in Medjugorje field was more valuable than the topics planned by the curriculum. The students expressed that in addition to learning in practice, the benefits were also of the type: security, self-confidence, management, leader, etc., because there they were independent of the mentors.

Keywords: students, volunteer work, Medjugore BiH, professional internships.

ROLI I STUDENTËVE INFERMIERË NË EDUKIM SHËNDETËSOR TË PACIENTËVE ME HEMODIALIZË

Vera Gjinaj¹, Julian Kraja¹

¹Departamenti Infermieri, Fakulteti i Shkencave të Natyrës, Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”, vera.gjinaj@unishk.edu.al

Veshkat janë shumë të rëndësishme për të ruajtur homeostazën e organizmit. Sëmundjet si IRA dhe IRK ndikojnë në cilësinë e jetesës së pacientëve. Hemodializa është një nga opsionet e trajtimit në problemet e veshkave.

Metodologjia: Kemi përdorur metodën përshkruese dhe sasiore. Në fillim është bërë trajnim i studentëve në lidhje me edukimin shëndetësor për të sëmurët me IRA dhe IRK, pastaj i është thënë që të bëjnë edukim tek pacientët në dializë, kjo çdo tre raste për student dhe është shikuar sesi kanë avancuar studentët në edukimin e pacientëve. Gjithashtu janë mbledhur dhe të dhëna demografike si: student i vitit dytë ose të tretë, mosha, gjinia.

Rezultatet: në këtë studim morrën pjesë 60 studentë infermierë të vitit të dytë dhe të tretë, që zhvilluan praktikën profesionale në repartin e Hemodializës. 91 % e studentëve infermierë deklaruan se shumicën e njohurive për edukimin shëndetësor i merrnin gjatë mësimit teorik. 83% e studentëve infermierë thanë se njohuritë praktike janë më të rëndësishme se edukimi formal. Studentët u shprehën se edukimin e parë pacientët duhej ta merrnin nga mjeku nefrolog. 53 % e studentëve ndjeheshin të sigurtë përpara dhënies së edukimit shëndetësor. 41% studentëve përformuan mirë që në seancën e parë të edukimit, 55% përformuan shumë mirë në seancën e dytë të edukimit dhe 87% përformuan shumë mirë në seancën e tretë të edukimit.

Diskutim: Përveç infermierit, studentët infermierë mund të përfshihen në edukimin e pacientit të hemodializës. Me përkushtimin, kohë në dispozicion, dëshirën për të ndihmuar të tjerët, studentët infermierë mund të japin një kontribut të madh në edukimin shëndetësor të pacientëve me probleme të veshkave.

Fjalë kyçe: hemodializë, insuficiencë renale kronike, studentë infermierë, edukim i pacientit.

THE ROLE OF NURSING STUDENTS ON THE HEALTH EDUCATION OF HEMODIALYSIS PATIENTS.

Vera Gjinaj¹, Julian Kraja¹

¹Department of Nursing, Faculty of Natural Sciences, University of Shkodra ‘Luigj Gurakuqi’, vera.gjinaj@unishk.edu.al

Kidneys are very important in maintaining the homeostasis of the body. Diseases like AKD and CKD affect patient’s quality of life. Hemodialysis is one of the treatment options for kidney issues.

Methodology: We used descriptive and quantitative methods. In the beginning, students were trained on health education for patients with AKD and CKD, they were told to educate patients on dialysis, three cases for each student, in addition, we have noticed an advancing educational skill on our students’ part.

There have been collected demographic data such as second or third-year students, age, and gender.

Results: In this study participated 60, second and third-year nursing students, who developed a professional practice in the Hemodialysis Department. 91% of nursing students, stated that most of the knowledge about health education was acquired during theoretical teaching.

83% of nursing students said that practical knowledge is more important than formal education.

Students claimed that the first information for patients should be received by the nephrologist.

53% of students were certain about giving health education. 41% of the students performed well since the first session of education, 55% performed well in the second session and 87% performed very well in the third session.

Discussion: Besides the nurse, even the nursing students can participate in educating the hemodialysis patient. With dedication, available time, and willingness to help others, nursing students can give a major contribution to patients with kidney issues regarding health education.

Keywords: hemodialysis, chronic renal failure, nursing students, patient education.

VLERËSIMI I NJOHURIVE TË STUDENTEVE PËR MENAXHIMIN E KATETEREVE VENOZ PERIFERIK

Ida Taka, Elona Hasalla, Albana Sula, Elona Dybeli
Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Elbasan
ildataka@yahoo.it

Kateterizimi venoz periferik (KVP) është një nga procedurat më të shpeshta në praktikën e përditshme infermierore. Në përfundim të studimeve studentët e infermierise duhet të kenë njohuri të mira teorike dhe praktike për inserimin dhe menaxhimin KVP.

Qëllimi: Vlerësimi e njohurive të studenteve të Fakultetit të Shkencave Mjekësore Teknike të Elbasanit rreth protokolleve për menaxhimin e KVP.

Metoda : Studim kros-seksional i kryer në FSHMT, Elbasan për periudhën 10-28 Maj 2022. Në studim u përfshinë studentët e Infermierise dhe Mamise të vitit III dhe studentët e Masterit Shkencor dhe Profesional. Shpërndarja e formularëve u bë nëpërmjet platformës “google form”. Formularët ishin me 2 sesione, sesi i parë përfshinte të dhënat socio-demografike dhe sesi i dytë me 12 pyetje rreth menaxhimit të KVP ku çdo përgjigje e sakte vlerësohej me 1 pikë, ndërsa përgjigjet e gabuara dhe “nuk e di” me 0 pikë.

Rezultate: Në studim morën pjesë 196 studentë, nga të cilët 166 ishin femra dhe 30 meshkuj me moshë mesatare $22 \pm 1,38$. Rreth 20,4% e pjesëmarrësve ishin në programin e studimit Master dhe 79,6% në programin Bachelor. Rreth 77,1% kishin vendosur KVP dhe 54,1% kishin marrë pjesë në trajnime rreth KVP. Rezultatet treguan që mesatarja e përgjigjeve të sakta ishte 5,25 nga 12 pikë duke rezultuar se njohuritë e tyre janë më pak se mesatarja. 59,7% e studentëve referuan se kanë akoma nevojë për të mësuar rreth menaxhimit të KVP.

Konkluzione: Ne pamë që njohuritë e studentëve rreth praktikave për menaxhimin e KVP ishte e ulur. Duhet të fokusohemi në njohuritë bazë për higjenën e duarve, përgatitjen e lëkurës, përzgjedhjen e kateterit dhe kohën e mbajtjes së tij në varësi të infuzioneve të dhëna. Njohuritë e duhura do të rrisin cilësinë e kujdesit për pacientin dhe do të mënjanojnë komplikacionet.

Fjalë kyçe: KVP, inserim, menaxhim, njohuri, student

ASSSESSMENT OF STUDENTS ‘KNOWLEDGE OF PERIPHERAL VENUS CATHETERS MANAGEMENT

Ilda Taka, Elona Hasalla, Albana Sula, Elona Dybeli
Faculty of Medical Technical Sciences, Elbasan
ildataka@yahoo.it

Peripheral venous catheterization (PVC) is one of the most common procedures in daily nursing practice. At the end of their studies, nursing students should have good theoretical and practical knowledge about inserting and managing PVC.

Purpose: Assessment of the knowledge of the nursing students on the management of PVC protocols.

Methods: Cross-sectional study is conducted at FMTS, Elbasan during 10-28 May 2022. Study included students of Nursing and Midwife 3rd year and MSc and Professional students. Distribution of the forms was done through “google form” platform. Forms were composed of 2 sessions, the first session included socio-demographic data and the second included 12 questions on PVC practical management where each correct answer was evaluated with 1 point, while the wrong answers and the alternative “I do not know” with 0 points.

Results: The study was attended by 196 students, 166 were female and 30 males (mean age of 22 ± 1.38). About 20.4% of participants were Master students and 79.6% Bachelor program. 77.1% had placed a PVC and 54.1% reported they had attended trainings on the PVC. The results showed that the correct average answers were 5.25 out of 12 points resulting in a knowledge less than the average. 59.7% of students reported they still needed to learn on PVC management.

Conclusions: We found that students’ knowledge on PVC management practices was low. We should focus on basic knowledge of hand hygiene, skin preparation for catheter insertion, catheter selection, and catheter retention time based on the given infusions. Proper knowledge will improve clinical practice, increase the quality of patient care, and eliminate complications.

Keywords: PVC, insertion, management, knowledge, student

NEVOJA PËR NDRYSHIME NË KURRIKULËN UNIVERSITARE. NJË QASJE ANALITIKE.

Mirsije Kullau,

Universiteti i Mjekësisë Tiranë, Fakulteti i Shkencave Mjekësore
Teknike, mirsije.mosha@umed.edu.al

Gjatë dy dekadave të fundit, kurrikula ka marrë vëmendje gjithmonë e në rritje në arsimin e lartë. Ndryshime të mëdha në kurrikulën universitare pati pas implementimit të Procesit të Bolonjës i cili ndikoi në kurrikulat universitare në të gjithë Evropën, më vonë edhe në Shqipëri.

Mendimet që kurrikula duhet të jetë një nga konceptet kryesore në dekursin mbi arsimin e lartë nuk janë të pakta. Ideja e kurrikulës si angazhim, ku gur themeli i studimit universitar është procesi drejt dijes nga studentët sjell si rrjedhojë pritshmëri të larta për sa i përket përmirësimit dhe reformimit të saj në përputhje me ndryshimet socio-ekonomike, politike, teknologjike etj. Nevoja për ndryshime themelore u vu në dukje me tone të ashpra gjatë pandemisë globale të shaktuar nga Covid 19. Bota u përball me pabarazitë drastike në sistemin e arsimit gjatë procesit të mësimin në distancë.

Mbi bazën e koncepteve që rezultojnë nga studimet e kurrikulës, në këtë punim do të paraqesim një kornizë analitike për të identifikuar konceptet dhe idetë e kurrikulës në artikujt e rishikuar. Do të analizojmë nevojat për reforma dhe ndryshime në kurrikulat e Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Mjekësisë Tiranë, specifikisht në kurrikulën e degës Fizioterapi duke e krahasuar me ecurinë e kurrikulave të huaja në programet e shkencave mjekësore dhe duke marrë në konsideratë efektin që pati pandemia në procesin e mësimdhënies.

Fjalët kyçe: Kurrikula Universitare, ndryshime, reforma kurrikulare, Covid 19, Fizioterapi, Shkenca Mjekësore

THE NEED FOR CHANGES IN THE UNIVERSITY CURRICULUM. AN ANALYTICAL APPROACH.

Mirsije Kullau,

University of Medicine Tirana, Faculty of Medical Technical
Sciences, mirsije.mosha@umed.edu.al

Over the last two decades, the curriculum has received increasing attention in higher education. Major changes in the university curriculum took place after the implementation of the Bologna Process which affected the university curricula throughout Europe, later also in Albania.

Opinions that the curriculum should be one of the main concepts in the course of higher education are not few. The idea of the curriculum as an engagement, where the cornerstone of university study is the process towards knowledge by students brings as a result, high expectations in terms of its improvement and reform in accordance with socio-economic, political, technological changes. The need for fundamental change was highlighted with harsh tones during the global pandemic caused by Covid-19. The world faced drastic inequalities in the education system during the distance learning process.

Based on the concepts resulting from curriculum studies, in this paper we will present an analytical framework to identify curriculum concepts and ideas in the revised articles. We will analyse the needs for reforms and changes in the curricula of Medical Technical Sciences, Tirana University of Medicine, specifically in the curriculum of the Physiotherapy program by comparing it with the progress of foreign curricula in medical science programs and taking into account the effect that the pandemic had on the teaching process.

Keywords: University Curriculum, changes, curricular reform, Covid-19, Physiotherapy, Medical Science

Sesioni i tretë

SHËNDETI
MMENDOR

MENTAL
HHEALTH

DILEMAT ETIKE DHE PROCESI I VENDIMMARRJES TEK TË SËMURËT E VENDOSUR NË INSTITUTIN SPECIAL NË SHTIME GJATË PANDEMISË COVID-19

**Xhemajl Dugolli¹, Naser Rrustemaj¹, Muharrem Arifi¹,
Agnesa Dervishaj¹, Lirije Beqiri¹**

Oda e infermierëve të Kosovës, xhemajldugolli@hotmail.com

Qëllimi i këtij hulumtimi ishte vlerësimi i ndikimit të COVID-19 dilemat etike dhe procesi i vendimmarrjes tek të sëmurët e vendosur në Institutin Special në Shtime gjatë ofrimit të kujdesit shëndetësor nga perspektiva e stafit dhe anëtarëve të familjes gjatë periudhës së pandemisë.

Realizimi i kësaj detyre u krye përmes metodës përshkruese ku u përdor intervistimi gjysmë i strukturuar dhe u intervistuan 13 pjesëmarrës 10 intervista u zhvilluan me punëtorët e këtij institucioni dhe 3 intervista u zhvilluan me kujdestarët ligjore të personave që jetojnë në këtë institucion. Nga pjesëmarrësit e intervistuar 9 prej tyre ishin të gjinisë femërore ndërsa 4 nga pjesëmarrësit ishin të gjinisë mashkullore. Intervistimi i pjesëmarrësve u realizuan nga data 26 Prill 2022 deri me datën 5 Maj 2022 në hapësirat e Institutit Special në Shtime. **Çështjet** që u diskutuan gjatë intervistave ishin me pyetje të hapura si: Sfidat gjatë ofrimit të kujdesit shëndetësorë dhe dilemat etike, Ndikimi mungesës së komunikimit dhe procesi i vendimmarrjes, Cilat ishin dilemat etike gjatë masave kufizuese dhe a pati ndikimi tek familjarët dhe kujdestarët ligjor ndalimi i vizitave për shkak të pandemisë COVID-19. Të 10 punëtorët pjesëmarrës në intervistë deklaruan se mungesa e udhëzimeve të qarta për përdorimin e mjeteve dhe mungesa e informacionit kanë qenë shumë sfiduese duke shkaktuar frikë, ka pasur shumë dilema rreth veprimeve që janë marrë në ofrim të shërbimeve, sidomos përdorimi i masave mbrojtëse dhe kufizimi i të sëmurëve në hapësirat e aktiviteteve, si dhe ndryshimi i orareve për ofrim të shërbimeve nga vendimet e nxjerra për ruajtjen e shëndetit të tyre. Ndërsa kujdestarët ligjore të të sëmurëve u shprehën se mungesa e komunikimit dhe ndalimi i vizitave ishin një brengë shumë e madhe pasi që të gjithë u ndjen si të përjashtuar për shkak të vendimeve të marra nga menaxhmenti i institucionit dhe ishin shumë të brengosur për mirëqenien e anëtarëve të tyre dhe që të gjithë potencuan se komunikimi ka shumë rëndësi.

Fjalë kyçe: Instituti Special, Dileme etike, Covid 19, Kujdestar ligjor.

ETHICAL DILEMMAS AND THE DECISION- MAKING PROCESS IN RESIDENTS LOCATED AT THE SPECIAL INSTITUTE IN SHTIME DURING THE COVID-19 PANDEMIC

**Xhemajl Dugolli¹, Naser Rrustemaj¹, Muharrem Arifi¹,
Agnesa Dervishaj¹, Lirije Beqiri¹**

The Kosovo Chamber of nurses, midwife and other health professionals, xhemajldugolli@hotmail.com

The purpose of this research is to assess the impact of COVID-19 ethical dilemmas and decision-making process in residents located at the Special Institute in Shtime during the providing of health care, from the perspective of staff and family members during the pandemic period. The realization of this task is performed through the descriptive method where semi-structured interviewing was used and 13 participants were interviewed. 10 interviews were conducted with the employees of this institution and 3 interviews were conducted with the legal guardians of persons living in this institution. Of the interviewed participants 9 of them were female while 4 of the participants were male. The interview of the participants was conducted from April 26, 2022 to May 5, 2022 in the premises of the Special Institute in Shtime. The issues discussed during the interviews were with open-ended questions such as: Challenges in health care delivery and ethical dilemmas, Impact of lack of communication and decision-making process, What were the ethical dilemmas during the restrictive measures and did the ban of visits of family members and legal guardians due to Covid 19 pandemic have an impact on them? The 10 workers participating in the interview stated that the lack of clear instructions and the lack of information have been very challenging, there have been many dilemmas about the actions taken in providing services, especially the use of protection tools and restrictions of the residents' activities as well as the change of the schedules of services, which derived from the decisions for Public Health protection.

While the legal guardians of the patients said that the lack of communication and the ban on visits were a very big concern as everyone felt excluded due to the decisions taken by the management of the institution and were very concerned about the well-being of the members, and that all emphasized that communication is very important and has a pivotal role.

Key words: Special Institute, Ethical dilemmas, Covid-19, Legal guardians,

KËNAQËSIA E PUNËS SË INFERMIERIT DHE QËLLIMET E LARGIMIT NGA PUNA

Jonida Lesha, Adelina Kakija

Departamenti i Psikologjisë dhe Punës Sociale, Fakulteti i Shkencave të Edukimit, Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”
jonida.lesha@unishk.edu.al

Media audiovizive dhe e shkruar shpesh fokusohet në sistemin e kujdesit shëndetësor, veçanërisht tek infermierët. Eksodi masiv i kësaj kategorie profesionistësh lidhet me shumë faktorë social-ekonomikë. Aktualisht, Shqipëria ka numrin më të ulët të mjekëve dhe infermierëve për frymë në Evropë. Me shpërthimin e pandemisë COVID 19, ky numër u ul ndjeshëm.

Në këtë studim u hetua kënaqësia në punë dhe qëllimet e lëvizjes së infermierëve në detyrë, të cilët punojnë kryesisht në mjedise publike. Të dhënat u mblodhën nga 310 infermierë që punojnë në spitalet publike (N = 150) dhe qendrat e kujdesit shëndetësor (N = 160). Nga pjesëmarrësit 39% ishin meshkuj dhe 61% femra.

Rezultatet e studimit konfirmuan se qëllimet për tu larguar nga puna janë të lidhura ndjeshëm me kënaqësinë në punë. Rezultatet diskutohen më tej me kufizimet e studimit dhe sugjerimet për kërkime të ardhshme.

Fjalët kyçe: infermierët, kujdesi shëndetësor, kënaqësia në punë, qëllimet për tu larguar nga puna.

NURSE JOB SATISFACTION AND TURNOVER INTENTIONS

Jonida Lesha¹, Adela Kakija¹

¹Department of psychology and social work, Faculty of Educational sciences, University of Shkodra “Luigj Gurakuqi”
jonida.lesha@unishk.edu.al

Audiovisual and print media often focuses on healthcare system especially on nurses. The mass exodus of this category of professionals is related to many socio-economic factors. Actually, Albania has the lowest number of doctors and nurses per capita in Europe. With the outbreak of the COVID 19 pandemic, this number decreased significantly.

In this study, job satisfaction and turnover intentions were investigated at nurses on duty, working mainly in public settings. Data were collected from 310 nurses who work in public hospitals (N = 150) and healthcare centers (N = 160). Of the participants 39% were male and 61% were female.

The results of the study confirmed that turnover intentions are significantly associated with job satisfaction. The results are discussed further with study limitations and suggestions for future research.

Keywords: *nurses, healthcare, job satisfaction, turnover intentions*

DHIMBJA DHE MENAXHIMI I SAJ

Adelina Kakija; Lediana Xhakollari; Jonida Lesha

Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”

adela.kakija@unishk.edu.al

Dhimbja dhemb dhe njerëzit zakonisht përipiqen ta shmangin. Megjithatë të qenit në gjendje të ndiejmë dhimbje është thelbësore për mbijetesën tonë. Lind pyetja: Nëse nuk do të ishte dhimbja si do ta dinim kur lëndohemi? Dhimbja në vetvete shërben si një sinjal për të ndërmarrë veprime mbrojtëse. Ajo është ndër ankesat më të zakonshme somatike. Mund të shfaqet nga format me të lehta dhe deri në intensitet më të lartë dhe dhe të qëndryeshëm duke ndërhyrë në aktivitetet e përditshme të jetës së individit. Individët me dhimbje kronike (që zgjat në kohë) të cilët shpesh përjetojnë ankth, depresion, acarim, zhgënjim, pafuqi si dhe vuajnë nga pagjumësia apo përdorimi i tepruar i barnave paraqiten tek ofruesit e kujdesit shëndetësor në mënyrë të përsëritur. Grupi i të sëmurëve kronikë është i vështirë për t'u trajtuar. Arsyet mund të jenë ndryshme psh. nuk mund të ketë zgjidhje të menjëhershme dhe përfundimtare për problemin e tyre të dhimbjes. Prandaj objektivat e trajtimit konsistojnë në të mësuarit për të kontrolluar ankesat somatike dhe për të përmirësuar cilësinë e jetës.

Në këtë punim do të diskutohet rëndësia e proceseve njohëse dhe të sjelljes në përvojën e dhimbjes kronike dhe në paaftësinë e lidhur me dhimbjen. Së pari, dhimbja do të shihet nga një këndvështrim tradicional që supozon një marrëdhënie të drejtpërdrejtë dhe të menjëhershme midis dëmtimit të indeve, përvojës së dhimbjes dhe paaftësisë. Së dyti dhimbja do të konsiderohet brenda një perspektive biopsikosociale. Janë përshkruar implikimet për trajtimin e pacientëve me probleme kronike të dhimbjes. Në formë të përmbledhur do të paraqiten strategjitë e bazuara teorikisht dhe më efektive të trajtimit në pacientët me dhimbje si dhe në përfundim do të ndalemi në domosdoshmërinë e trajtimit të temave/çeshtjeve emergjente në kërkimet e ardhshme gjë e cila çon në përmirësimin e praktikës klinike.

Fjalët kyçe: dhimbje; dhimbje kronike; modeli tradicional; modeli biopsikosocial, menaxhimi i dhimbjes.

PAIN AND ITS MANAGEMENT

Adelina Kakija; Lediana Xhakollari; Jonida Lesha

Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”

adela.kakija@unishk.edu.al

The pain hurts and people usually try to avoid it. Being able to feel pain, however, is essential to our survival. The question arises: If it was not for the pain, how would we know that we are injured? The pain itself serves as a signal to take protective action. It is one of the most common somatic complaints. It can manifest from the mildest forms and up to the highest and most stable intensity by interfering with the daily activities of the individual’s life. Individuals with chronic pain (lasting over time) who often experience anxiety, depression, irritability, frustration, helplessness, and suffer from insomnia or overuse of medication, present themselves to health care providers repeatedly. The group of chronically ill is difficult to treat. The reasons may be different, for example there can be no immediate and final solution to their pain problem. Treatment objectives therefore consist of learning to control somatic complaints and improve quality of life.

This paper will discuss the importance of cognitive and behavioral processes in experiencing chronic pain and pain-related disability. First, pain will be viewed from a traditional perspective that assumes a direct and immediate relationship between tissue damage, pain experience, and disability. Secondly, the pain will be considered within a biopsychosocial perspective. Implications for treating patients with chronic pain problems have been described. In summary in this paper we will present the theoretically based and most effective treatment strategies in patients with pain and in the end we will focus on the necessity of addressing emergency topics / issues in future research which leads to the improvement of clinical practice.

Keywords: pain; chronic pain; traditional models; biopsychosocial model, pain management.

STUDIM CILËSOR MBI PËRJETIMET PSIKOLOGJIKE TË TË MBIJETUARVE ME COVID-19 NË QYTETIN E SHKODRES

Elona Hasmujaj

Departamenti i Psikologjisë dhe Punës Sociale, Fakulteti i Shkencave të Edukimit, Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”.

elona.hasmujaj@unishk.edu.al

Hyrje: Përhapja e sëmundjes së koronavirusit (COVID-19) gjeneroi një krizë globale shëndetësore, duke i shtyrë njerëzit të përballen me një situatë të papritur dhe mjaft shqetësuese. Në literaturë ekzistojnë shumë pak studime që hulumtojnë mbi përjetimet e të mbijetuarve nga koronavirusi dhe mënyren sesi ata po përballen me pasojat psikologjike që pandemia ka sjellë në jetën e tyre. Qëllimi kryesor i këtij studimi është të sigurojë informacion të detajuar mbi përvojat psikologjike të të mbijetuarve nga COVID-19 në qytetin e Shkodrës.

Metoda: Ky studim u realizua duke përdorur një qasje të analizës fenomenologjike sipas metodës cilësore. Dhjetë pacientë të konfirmuar me COVID-19 u përzgjedhën në periudhën janar - shkurt 2021 përmes metodës së kampionimit të qëllimshëm, ku intervistat gjysmë të strukturuar u administruan pjesëmarrësve ballë për ballë.

Rezultatet: Rezultatet e studimit nxorën në pah katër tema kryesore që përfshijnë (a) probleme konjitive me nëntemat përkatëse: dëmtim i vëmëndjes, përqendrimin dhe kujtesës; (b) simptoma neurotike me nëntema të tilla si: të qenit ankthioz, i dëshpëruar, i frikësuar dhe i traumatizuar; (c) pasoja psikosociale që përfshijnë stigmën dhe izolimin social; (d) rritje psikologjike, ku përfshihet mirënjohja dhe forcimi i marrëdhënieve familjare.

Konkluzionet: Në trajtimin e pacientëve dhe të të mbijetuarve nga COVID-19 duhet të merren në konsideratë edhe ndërhyrjet me natyrë psikologjike. Këta persona kanë nevojë për udhëzime, mbështetje sociale si dhe mbrojtje nga pasojat negative të stigmes sociale.

Gjetjet e këtij kërkimi mund të ndihmojnë në zhvillimin e ndërhyrjeve të përshtatshme psikologjike për këtë kategori individësh, si dhe mund të shërbejnë si një bazë e mirë për studime të mëtejshme shkencore me të njëjtin fokus.

Fjalë kyçe: COVID-19, simptoma psikologjike, probleme konjitive, rritje psikologjike, kërkim cilësor.

QUALITATIVE STUDY OF THE PSYCHOLOGICAL EXPERIENCES OF COVID-19 SURVIVORS IN SHKODER

Elona Hasmujaj

Department of Psychology and Social Work, Faculty of Educational Sciences, University of Shkoder “Luigj Gurakuqi”.

elona.hasmujaj@unishk.edu.al

Introduction: The outbreak of coronavirus disease 2019 (COVID-19) generated a global health crisis, prompting people to face a distressing and unexpected situation. There are very few studies in the literature investigating how coronavirus survivors are coping with the psychological consequences of the pandemic in their lives. So, the main purpose of this study was to gain in depth information about the psychological experiences of COVID-19 survivors in the city of Shkoder.

Methods: This study was conducted using a phenomenological approach in a qualitative study. Ten patients with confirmed COVID-19 were recruited between January and February 2021 via purposive sampling. Semi-structured in-depth interviews were conducted face-to-face. The interview data were transcribed in reference to notes and tape recordings, and themes were generated using thematic analysis.

Results: The study findings emerged four main themes including (a) cognitive issues with subthemes: impaired attention, concentration and memory; (b) neurotic symptoms with subthemes such as being anxious, depressed, scared or traumatized; (c) psychosocial effects including social stigma and social isolation; (d) psychological growth such as gratitude and strengthen family relationships.

Conclusion: Psychological interventions should be included in the treatment of patients and survivors of COVID-19. These people need guidance for psychological growth, social support provisions, and protection from social stigma. The findings from the current study will help to develop appropriate interventions for these subjects and inform future research on the same topic.

Keywords: COVID-19, psychological symptoms, cognitive issues, psychological growth, qualitative research.

IDENTIFIKIMI I PASOJAVE TË DIVORCIT DHE NDIKIMI NË JETËN BASHKËSHORTORE SI EDHE TEK FËMIJËT

Kilda Gusha¹ Denis Syla²

kildacela@hotmail.com

Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”

Fëmijët janë ata që shfaqin hapur ndjenja të fuqishme **dëshpërimi, agresiviteti, zemërimi dhe frike**. Shpesh herë ata ndjehen fajtor dhe të pafuqishëm për ndarjen e prindërve të tyre. Në disa raste ata fajësojnë veten për ndarjen e tyre. Vlen për t'u theksuar se në ato momente që ndodh procesi i ndarjes dhe *ndjenjat e fëmijës injorohen totalisht*, pa tentuar që të shpjegohen shkaqet e këtij divorci, këta fëmijë do të shfaqin probleme të dukshme në shkollë dhe shoqëri të reflektuar *në sjellje, komunikim, bashkëpunim* me bashkëmoshatarët si edhe do të përfshihen në vetëvlerësime dhe imazhe të ulëta mbi veten e tyre. Një nga problemet më të dukshme tek ta është se në të ardhmen shfaqin devijanca të ndryshme në komunikim me prindërit e tyre, por edhe në marrëdhëniet intime ku ata përfshihen. Çfarëdo moshë që të jene fëmijët duhet të marrin një shpjegim të mundshëm se cilat janë arsyet dhe kushtet që prindërit e tij po ndahen, në mënyrë të tillë që edhe panorama psikologjike e këtij fëmije të jetë akoma më e qartë.

Qëllimi: Qëllimi kryesor i këtij studimi ishte të nxirrte në pah trendin e mënyrave të divorcimit të çifteve shqiptarë, shkaqet e tyre si dhe qëndrimet e palëve ndaj marrëdhënieve në çift gjatë procesit të divorcit. Njohja me problemin përbën një tregues të mirë për të ndërgjegjeëuar dhe parandaluar konfliktet dhe situatat e dhunshme për çiftet në divorc.

Metodologjia: Mbledhja dhe analizimi i të dhënave statistikore dhe literaturës, duke i gërshetuar me shqyrtimin e gjendjes, analizën grafike, intervistimet në vend, anketime, etj. Studimi i ndërmarrë dhe shifrat e përfuara janë inicie për studime të mëpasshme për të parë më thellë problemet që hasin mes tyre bashkëshortët në divorc

Fjalë kyçe: *fyerjet e rënda; shkeljet e besnikërisë; denimet penale; vështrësitë ekonomike.*

I DENTIFYING THE CONSEQUENCES OF D IVORCE AND THE IMPACT ON MARITAL LIFE AS WELL AS CHILDREN

Kilda Gusha¹ Denis Syla²

University of Shkodra “Luigj Gurakuqi”

kildacela@hotmail.com

Children are the ones who openly display strong feelings of despair, aggression, anger and fear. Often times they feel guilty and powerless about their parents' separation. In some cases, they blame themselves for their separation. It is worth noting that in those moments when the separation process takes place and the child's feelings are totally ignored, without attempting to explain the causes of this divorce, these children will exhibit obvious problems in school and society reflected in behavior, communication, cooperation with peers as well as will be involved in low self-esteem and self-image. One of the most obvious problems for them is that in the future they show different deviations in communication with their parents, but also in the intimate relationships where they are involved. Whatever the age of the children should get a possible explanation of what are the reasons and conditions that his parents are separating, in such a way that the psychological panorama of this child is even clearer.

Purpose: The main purpose of this study was to highlight the trend of ways of divorce of Albanian couples, their causes and attitudes of the parties towards the relationship in the couple during the divorce process. Familiarity with the problem is a good indicator to raise awareness and prevent conflicts and violent situations for divorced couples.

Methodology: Collection and analysis of statistical data and literature, combining them with situation review, graphic analysis, on-site interviews, surveys, etc. The study undertaken and the figures obtained are the initiation for further studies to look deeper into the problems faced by spouses in divorce.

Keywords: severe insults; breaches of loyalty; criminal penalties; economic difficulties

RËNDËSIA E ZBATIMIT TË ANP-së NË RINSTITUCIONET E SHËNDETIT MENDOR NË KOSOVË

Petrit Beqiri, Naime Brajshori, Besarta Taganoviq, Liridon Kryeziu, Klara Cahani

Kolegji-Heimerer

petrit.beqiri@kolegji-heimerer.eu

Stresi, ankthi dhe depresioni janë rritur gjatë COVID-19 dhe janë përhapur në grupmosha të ndryshme (Parish, 2021; Fullana, 2020) duke përfshirë ankthin dhe depresionin tek infermierët (Shechter, 2020). Për shkak të këtyre sfidave, infermierët e praktikës së avancuar (APN) praktikojnë rolet e infermierisë për të ofruar një rol formues përmes vlerësimit me në qendër pacientin, diagnostikimit si dhe trajtimit në optimizimin e mirëqenies së personave (Shechter, 2020). Për më tepër, infermierët e praktikave të avancuara është e rëndësishme që të ndërhyjë në mënyrë holistike në zbutjen e ndikimeve negative të Covid-19 gjatë situatave pandemike (Parish, 2021). Në qëllimet kryesore të politikave kombëtare në kujdesin shëndetësor, qeveria e Kosovës në periudhën 2005-2015 përcaktoi një qëllim: përmirësimin e menaxhimit dhe udhëheqjes së burimeve të pakta në të gjitha nivelet e sektorit të kujdesit shëndetësor (MSH, 2011). Kjo strategji është në përputhje me politikat aktuale dhe implikimet menaxheriale të studimeve në lidhje me zhvillimin dhe zbatimin e ndërhyrjeve për të lehtësuar ndikimin negativ të shqetësimit psikologjik tek punonjësit e kujdesit shëndetësor (Shechter, 2020). Bazuar në sfidat e diskutuara më lart për herë të parë në Kosovë, Kolegji Heimerer ka zhvilluar një program master në ANP. Programi është zbatuar me sukses që nga viti 2021. Prandaj, qëllimi i këtij studimi është të analizojë implikimet e zbatimit të programit master ANP në institucionet e kujdesit të shëndetit mendor në Kosovë.

Metodologjia: Strategjia më e përshtatshme e kërkimit për të shqyrtuar zbatimin e një programi master dhe implikimin e tij në institucionet e kujdesit të shëndetit mendor është metoda cilësore. Burimi kryesor i provave në këtë studim janë intervistat gjysmë të strukturuar me ekspertë të fushës për të analizuar implikimet që programi master ANP ka në rritjen e kapitalit njerëzor në institucionet e kujdesit të shëndetit mendor në Kosovë.

THE IMPORTANCE OF IMPLEMENTING ANP IN MENTAL HEALTHCARE INSTITUTIONS IN KOSOVO

Petrit Beqiri, Naime Brajshori, Besarta Taganoviq, Liridon Kryeziu, Klara Cahani

College-Heimerer, petrit.beqiri@kolegji-heimerer.eu

Stress, anxiety and depression have been increased during the COVID-19 and have been widespread across various age groups (Parish, 2021; Fullana, 2020) including anxiety and depression among nurses (Shechter, 2020). Due to these challenges advanced practice nurses (APNs) practice in nursing roles to provide a formative role through patient-centered assessment, diagnosis as well as the treatment in optimizing persons wellbeing (Shechter, 2020). Furthermore, the advanced practices nurse is important to holistically intervene in mitigating the negative impacts of Covid-19 during pandemic situations (Parish, 2021).

In the main national policy goals in health care, the Kosovo government in the period 2005-2015 defined one goal: to improve management and leadership of scarce resources at all levels of the health care sector (MoH, 2011). This strategy is in line with current policy and managerial implications of studies regarding development and implementations of interventions to ease the negative impact of psychological distress on healthcare workers (Shechter, 2020).

Based on the challenges discussed above for the first time in Kosovo, Heimerer College has developed a master program in ANP. The program has been implemented successfully since 2021. Hence, the purpose of this study is to analyze the implications of ANP master program implementation on Mental Health care institutions in Kosovo.

Method: The most suitable research strategy to examine the implementation of a master program and its implication in mental health care institutions is the qualitative method. The primary source of evidence in this study are semi-structured interviews with experts in the field to analyze the implications that ANP master program has on increasing human capital in Mental Health care institutions in Kosovo.

HYRJE NË NDËRHYRJEN REKREATIVE TERAPEUTIKE: NJË QASJE ZHVILLIMORE E PËRQENDRUAR NË PERSON PËR INDIVIDËT ME AFTËSI TË KUFIZUARA PSIKOSOCIALE QË JETOJNË NË NJË SHTËPI-FAMILJE

Suela Ndoja¹ & Dukata Radoja²

Shoqata Italo-Shqiptare “Projekti Shpresa”, Shkodër, Shqipëri,
Shoqata Kombëtare e Fizioterapistëve, Shkodër, Shqipëri,
sundoprospe@gmail.com

Aftësia e kufizuar është një koncept kompleks dhe i përkufizuar ndryshe. Klasifikimi Ndërkombëtar i Funkcionimit, Aftësisë dhe Shëndetit (2001), pranoi rëndësinë e përfshirjes së personave me aftësi të kufizuara në jetën komunitare dhe një ripërcaktim të shëndetit për të shkuar përtej mungesës së sëmundjes dhe për tu fokusuar në cilësinë e jetës.

Synimi: të paraqesë rëndësinë e ndërhyrjes rekreative terapeutike si një qasje zhvillimore të përqëndruar në person për individët me aftësi të kufizuara psikosociale që jetojnë në një shtëpi familje.

Metodologjia: rasti i programeve të përshtatura- kornizë të organizuara nga Shoqata “Projekti Shpresa” dhe Shoqata Kombëtare e Fizioterapistëve për të ndikuar në funksionimin social, emocional, të sjelljes, fizik, konjitiv të personave me aftësi të kufizuara psikosociale që jetojnë në shtëpi-familje përmes ndërhyrjeve të ndryshme rekreative terapeutike.

Përfundime dhe rekomandime: Ndërhyrja e përshtatur rekreative terapeutike ka fuqinë për të shëruar ose kuruar (Websters II, 1984) duke ndjekur tre fazat: trajtimi i mëparshëm i duhur në familje, edukimi për kohën e lirë dhe vazhdimësia e pjesëmarrjes në rekreacion. Në disa raste, evidentohet se vlera terapeutike e përvojës mund të jetë afatshkurtër. Në disa situata të tjera, përvoja mund të ketë një ndikim më të qëndrueshëm në cilësinë e jetës së personit. Kjo evidencë e bazuar në praktikë mund t’u shërbejë të gjithë specialistëve në fushën e kujdesit socio-shëndetësor si një mjet për të përgatitur plane kujdesi me synimin për të rehabilituar dhe reduktuar kufizimet e aktivitetit të individëve me aftësi të kufizuara psikosociale dhe rivendosjen e nivelit të funksionimit dhe pavarësisë së personit në aktivitetet e jetës për të rritur mirëqenien, shëndetin optimal dhe cilësinë e jetës.

Fjalët kyçe: Ndërhyrje rekreative terapeutike, Qasje zhvillimore e përqëndruar në person, Individë me aftësi të kufizuara psikosociale.

INTRODUCTION TO THERAPEUTIC RECREATION INTERVENTION: A PERSON CENTERED EVOLVING APPROACH FOR INDIVIDUALS WITH PSYCHOSOCIAL DISABILITIES LIVING IN A HOME FAMILY

Suela Ndoja¹ & Dukata Radoja²

Italian Albanian Association “Project Hope “, Shkoder, Albania,
Association of National Physiotherapists, Shkoder, Albania,
sundoprospe@gmail.com

Disability is a complex and differentially defined concept. The International Classification of Functioning, Ability, and Health (2001), recognized the importance of including people with disabilities in community life and a redefined health to move beyond the absence of illness to focus on the quality of life.

The aim: to present the importance of therapeutic recreation intervention as a person-centered evolving approach for persons with psychosocial disabilities living in a home family

Methodology: the case of frame-adapted programs organized by the Association “Project Hope” and the Association of Physiotherapists to influence the social/emotional, behavioral, physical, and cognitive functioning of individuals with psychosocial disabilities living in in-home families through various therapeutic recreation interventions.

Conclusions and recommendations: The adapted therapeutic recreation interventions have the power to heal or cure (Websters II, 1984) by following the three phases: previous proper treatment in home family, leisure education, and continuum of intervention in recreation participation. In some cases, it is evidenced that the therapeutic value of the experience may be short-term. In some other situations, the experience may have a more lasting impact on the person’s life quality. This practice-based evidence can serve all specialists in the field of socio-health care as a means to provide plans of care with the aim to rehabilitate and reduce activity limitations of persons with psychosocial disabilities and restoring person’s level of functioning and independence in life activities to enhance wellness, optimal health, and quality of life.

Keywords: Therapeutic Recreation Intervention, Person Centered Evolving Approach, Individuals with Psychosocial Disabilities.

PREVALENCA E ATAKUT TE PANIKUT NË STUDENTËT FEMRA, INFERMIER -MAMI, GJATE PERIUDHES SE PANDEMISE, COVID -19

Flora Zyberaj, V. Bezhani, E. Smakaj, R. Gjonej, A. Poloska, F. Elezi
Universiteti i Mjekësisë Tiranë, Fakulteti i Shkencave Mjekësore
Teknike, florazyberaj@ymail.com

Kuadri:Në kuadrin e gjetjes se çrregullimeve të Ankthit në studentët e Fakultetit të Shkencave

Mjekësore Teknike Tiranë, konkretisht çrregullimin e atakut te panikut,kemi marrë në studim studentët femra të diplomave infermieri dhe mami gjate periudhes se pandemise.

Qëllimi: Prevalenca e çrregullimit të atakut panikut në komorbidityt me përdorimin e substancave(alkool),në studentët femra Infermieri - Mami për gjate viteve te pandemise.

Metodologjia:Studimi u realizua gjatë muajit Nëntor 2019,dhe Prill 2020,dhe në Nëntor 2021,kohë në të cilën studentët e kampionit tonë ishin jashtë sezonit të provimeve.Ne studim moren pjese 918 studente femra mami, infermier.Studimi u bazua nëpërmjet përdorimit të pyetsorit BAI për Ankthit ,ku u kërkua nga studentët e kampionit tonë të vetraportonin në lidhje me simptomat e ankthit gjatë muajit të fundit duke përfshirë edhe ditën e intervistimit.

Rezultati:Pas plotësimit të pyetsorit me shenjat e Ankthit ne i analizuam ,të dhënat nëpërmjet testit ANOVA,ku konstatuam se prevalenca e atakut te panikut në studentët femra për gjate viteve te pandemise ishte 3,5% .Nga totali i studenteve pjesemarese ,rezulton se ;19.3% e tyre,kane simptoma ankthi ne nivel te moderuar, dhe; 13.9% e tyre kane simptoma ankthin ne nivel te rende.

Konkluzioni : Nga rezultatet e studimit mbi prevalence e atakut te panikut,vërehet se kemi një rritje te lehte(0.4%),te prevalences se çrregullimeve te ankthit gjate periudhes se pandemise ,duke iu referuar studimeve te meparshme te nivelit te ankthit ne Universitetin e Mjekesise Tiranë

Fjalë kyçe: ankth, atak paniku, student, Infermieri, Mami, pandemi Tiranë.

PREVALENCE OF PANIC ATTACK IN FEMALE STUDENTS, NURSE-MIDWIFE, DURING PANDEMIC PERIODS, COVID -19

Flora Zyberaj, V. Bezhani, E. Smakaj, R. Gjonej, A. Poloska, F. Elezi

University of Medicine Tirana, Faculty of Medical Technical Sciences, florazyberaj@ymail.com

Introduction: In the context of finding Anxiety Disorders in students of the Faculty of Medical Technical Sciences, Tirana, specifically the panic attack disorder, we have studied female students of nursing and midwifery degrees during the pandemic period

Aim. Prevalence of panic attack disorder in comorbidity with substance use such as alcohol, in female students Nursing - Midwife for years during the pandemic.

Material and Methods: The study was conducted during November 2019, April 2020 and November 2021, when students were out of the exam season. The study involved 918 midwifery and nursing female students. The study was based on the use of the BAI Anxiety Questionnaire where students were asked to self-report on anxiety symptoms during the last month including the day of the interview.

Results: After the questionnaire was completed, we analyzed the data through ANOVA test, where we found that the prevalence of panic attack in female students during the years of the pandemic was 3.5%. Out of the total number of participating students, it results that 19.3% of them have moderate anxiety symptoms, and 13.9% of them have severe anxiety symptoms.

Conclusions: From the results of the study on the prevalence of panic attack, it is noticed that we have increase (0.4%) of the prevalence of anxiety disorders during the pandemic period, referring to previous studies on the level of anxiety in the medical university.

Key words: anxiety, panic attack, student, nursing, midwifery, pandemic, Tirana

ANKTHI TEK GRUPMOSHA E ADOLESHENTËVE

Erisa Grabocka

Qendra e shëndetit mendor, Korçë
ergrabocka@hotmail.com

Studimi i kryer është përqëndruar tek një nga problematikat më kryesore dhe më të hasura të shëndetit mendor, “Ankthi”, I cili duket se kohët e fundit ka prekur ndjeshëm grupmoshën e adoleshentëve. Shumica e adoleshentëve kanë kaluar të paktën një lloj ankthi, njëherë në jetën e tyre të përditshme ku në disa raste rezulton të jetë përkeqësuar, saqë ka vazhduar të ndikojë në jetën e tyre familjare, shoqërore apo dhe ecurinë akademike.

Në përgjithësi tabloja e madhe është, se çrregullimet e ankthit po shkaktojnë stress të panevojshëm tek të rinjtë, duke e bërë atë një factor favorizues për shfaqjen e ndryshimeve të personalitetit, aftësive, duke ulur vetëvlerësimin e kësaj grupmoshe dhe duke ndikuar negativisht në marrëdhëniet apo ndërveprimet sociale me të tjerët.

Qëllimi i këtij studimi është të shqyrtojë nivelin e ankthit tek adoleshentët, të përcaktojë shkaktarët që çojnë në shfaqjen e këtij çrregullimi të shëndetit mendor. Analiza e të gjithë kësaj pune është përqëndruar në mbledhjen e të dhënave statistikore përmes një anketimi të kryer në dy nga gjimnazet e qytetit të Korçës. Si metodë e përdorur për formulimin e pyetësorit janë përdorur pyetjet me përzgjedhje vetëraportim. Në bazë të të dhënave të marra nga përgjigjet e pyetësorit dalim në përfundimin se gjinia më e prekur është gjinia femërore dhe mesatarisht moshë 18 vjeçare. Gjithashtu të dhëna të tjera janë grumbulluar dhe pranë qëndrës së shëndetit mendor, ku përsëri janë evidentuar raste të rritura të të rinjve me ankth, të ndikuara dhe gjatë periudhës së pandemisë, që kanë çuar deri në ndërmarrjen e aktit suicidal.

Si përfundim, themi se studimi i realizuar e paraqet “Ankthin” si një kërcënim për shëndetin mendor dhe një aspekt negative në jetën e adoleshentëve. Konkluzionet e nxjerra nga studimi rekomandojnë që të kryhen vëzhgime dhe studime të mëtejshme ndaj kësaj grupmoshe.

Fjalët kyçe: ankthi, çrregullimet e ankthit, adoleshentët, shëndeti mendor, ekspozim

ANXIETY IN TEENAGERS

Erisa Grabocka

Mental health center, Korça
ergrabocka@hotmail.com

The study is focused on one of the main and most common mental health issues, “Anxiety”, which seems to have recently significantly affected the adolescent age group. Most adolescents have gone through at least one type of anxiety, once in their daily lives and where in some cases it turns out to have worsened to the point that it has continued to affect their family, social life or even academic performance.

In general, the big impression is that anxiety disorders are causing unnecessary stress to young people, making it a favorable factor for the appearance of personality changes, skills, lowering self-esteem of this age group and negatively affecting relationships or interactions with others. The purpose of this study is to examine the level of anxiety in adolescents and determine the causes that lead to the occurrence of this mental health disorder. The analysis of all this work is focused on the collection of statistical data through a survey conducted in two of the high schools of Korça. Selected and self-report questions were used as a method for formulating the questionnaire. Based on the data obtained from the answers of the questionnaire, we conclude that the most affected gender is female and the average age is 18 years. Other data were also collected near the mental health center, where again increased cases of young people with anxiety, have been identified and during the pandemic period, which led to the undertaking of the suicidal act.

In conclusion, we say that the study presents “Anxiety” as a threat to mental health and a negative aspect in the lives of all adolescents. The results from the study recommend that further observations and studies be conducted on this age group.

Key words: anxiety, anxiety disorders, teens, mental health, exposure

DOBIA E MBËSHTETJES PSIKOLOGJIKE PËR TË SËMURËT ME SËMUNDJE PALIATIVE

Arlinda HALLUNOVI (Ymeri)¹, Azra ZMIJANEJ¹

¹Fakulteti i Shkencave të Edukimit; Universiteti i Shkodres “Luigj Gurakuqi”, arlindahallunovi@live.com

Sëmundje terminale përkufizohet sëmundje e pa kthyeshme e cila pa ndërhyrjet e mbajtjes në jetë do të përfundojë në një të ardhme të afërt në vdekje ose në gjëndje të pavetëdijes së përhershme e cila ka pak gjasa të shërohet. Pjesë e këtij studimi janë stafi mjekësor dhe mbështetës që i shërbejnë të sëmurëve terminale. Nga intervistat e hapura janë evidentuar tematika për të cilat janë konsultuar me literaturën. Nga ky hap është formuluar pyetësi me tre dimensione, atë shëndetësorë, psikologjik dhe social. Pyetësi është pilotuar me 10 studente specializante mjekësore onkologje. Pas kësaj me ndihmën e stafit mjekësor dhe studenteve specializante onkologje e kam shpërndarë në Tiranë, Lezhë, Shkodër dhe Korçë. Pjesë e punimit ishin në Tiranë 6 kirurg onkolog, 3 onkologjinekolog, 7 radioterapeut, 10 kimioterapeut që punojnë në QSUT me pacientë inkurabel. Në Shkodër 2 onkolog, 2 në Lezhë dhe 1 në Korçë. Pacientet mbështetën psikologjikisht nga organizata SOB dhe RYDER. Implementimi i pyetësit në janar-mars 2022, periudha prill-maj 2022 është bërë mbledhja, përpunimi dhe interpretimi i të dhënave.

Hipoteza: Asistenca psikologjike ndikon në cilësinë e jetës të të sëmurëve me sëmundje terminale.

Qëllimi: Të evidentohen dhe përmirësohen strategjitë e mbështetjes psikologjike që përdoren me pacientët. Kjo do të ndihmonte që ato të përshtaten sa më mirë me sëmundjen ose t'i mësojnë pacientët të ndjekin mjekimin e tyre me një regjim të caktuar. Të fokusohen tek faktorët social dhe ata të sjelljes të cilat ndikojnë tek sëmundja dhe shëndeti i pacientëve.

Fjalët kyçe: terapi familjare, sëmundje terminale, teknika përbaluese, psikodiagnostifikim.

THE BENEFIT OF PSYCHOLOGICAL SUPPORT FOR PATIENTS WITH PALLIATIVE CARE

Arlinda HALLUNOVI (Ymeri)¹, Azra ZMIJANEJ¹

¹Faculty of Education Science; “Luigj Gurakuqi” University, Shkoder, Albania, arlindahallunovi@live.com

Terminal illness is defined as an irreversible illness which without the interventions of survival will end in the near future in death or in a state of permanent unconsciousness which is unlikely to be cured. Part of this study are the medical and support staff serving terminally ill patients. From the open interviews, the topics for which I have consulted the literature have been identified. From this step, a three-dimensional questionnaire was formulated, the health, psychological and social. The questionnaire was piloted with 10 specialized oncology students. After that, with the help of the medical staff and specialized oncology students, I distributed it in Tirana, Lezha, Shkodra and Korca. Part of the work were in Tirana 6 oncologists, 3 oncologists, 7 radiotherapists, 10 chemotherapists working at QSUT with encouraging patients. In Shkodra 2 oncologists, 2 in Lezha and 1 in Korca. Patients are psychologically supported by the organization SOB and RYDER. The implementation of the questionnaire in January-March 2022, the period April-May 2022 was done collecting, processing and interpreting data.

Hypothesis: Psychological assistance affects the quality of life of terminally ill patients.

Purpose: To identify and improve the psychological support strategies used with patients. This would help them to adapt better to the disease or to teach patients to follow their treatment with a certain regimen. Focus on social and behavioral factors that affect patients' illness and health.

Keywords: family therapy, terminal illness, coping techniques, psychodiagnosics.

EFEKTET PSIKOLOGJIKE TË STRESIT DHE ANKTHIT NË GJENDJEN SHËNDETËSORE TË PACIENTËVE

Shpejtım Rramanaj¹, Besire Rramanaj²

¹Këshilli Drejtues – Oda e Infermierëve të Kosovës; QKMF – Prizren.

²Qendra e Shëndetit Mendor – Prizren.

shpejtımrramanaj@gmail.com

Stresi përbën efekt disrregullues në funksionin endokrin, fiziologjik dhe imunitar! Poashtu prodhon pasoja të shumta të dëmshme, të ndërmjetësuar nga ekspozimi kronik ndaj hormoneve kortikoide dhe katekolaminave. Nga këto premisa është evident kombinimi i sëmundjes me ankthin, një rreth vicioz në të cilin përbërësit ushqehen me njëri-tjetrin.

Qëllimi i këtij hulumtimi është të identifikojmë studime të aprovuara shkencërisht në literaturë, në lidhje me ekzistencën dhe efikasitetin e metodave jofarmakologjike, nga praktika infermiore, për të ulur nivelin e stresit dhe ankthit tek pacientët me kancer.

Për realizimin e këtij hulumtimi është përdorur metoda e rishikimit të literaturës. Hulumtimi u krye në muajt Nëntor dhe Dhjetor 2021, duke konsultuar dokumente dhe artikuj shkencorë nga bazat e të dhënave: The Cochrane Library; Pubmed-Medline; Elsevier-Scopus; EB-SOhost; Web of Science.

Rezultatet – Një përmbledhje e terapive plotësuese në kujdesin paliativ dhe menaxhimin e simptomave të kancerit identifikon metodat jo farmakologjike më efektive në menaxhimin e ankthit të lidhur me sëmundjet: masazh, prekje terapeutike, aromaterapi dhe terapi muzikore. Gjatë trajtimeve: hipnoza, imazhet e drejtuara, relaksimi, meditimi dhe joga zvogëlojnë ankthin dhe stresin e shkaktuar nga procedurat invazive mjekësore.

Përfundimet - Prania e infermieres dhe marrëdhënia e besimit, kontribuojnë në një mënyrë të rëndësishme në përfitimin e pacientit, duke i dhënë vetë terapive një vlerë të shtuar; Ndërhyrja psikosociale u lejon pacientëve të shmangin stigmën që lidhet me përdorimin e shërbimeve të shëndetit mendor; Ndërhyrjet nuk duhet të jenë burim stresi i mëtejshëm për pacientët dhe t' mos perceptohen si një detyrë apo provë për të rifituar mirëqenien.

Fjalë kyçe: Stresi, ankthi, infermierja, ndërhyrja, trajtimi.

PSYCHOLOGICAL EFFECTS OF STRESS AND ANXIETY ON PATIENTS ‘HEALTH

Shpejtim Rramanaj¹, Besire Rramanaj²

¹Steering Council-Kosovo Chamber of Nurses; MFMC-Prizren, Kosovo.

²Mental Health Center – Prizren, Kosovo.

shpejtimrramanaj@gmail.com

Stress has a disruptive effect on endocrine, physiological and immune function! It also produces numerous harmful effects, mediated by chronic exposure to corticosteroid hormones and catecholamines. From these premises is evident the combination of disease with anxiety, a vicious circle in which the ingredients feed on each other. The reaction to the disease is often accompanied by a disturbance in the sphere of anxiety and anxiety causes stress. Stress involves different parts of the neuro endocrine system, causing the secretion of adrenaline and cortisol, which suppress the immune system.

The purpose of this research is to identify scientifically approved studies in the literature, regarding the existence and effectiveness of non-pharmacological methods, from nursing practice, to reduce the level of stress and anxiety in cancer patients.

The literature review method was used to conduct this research. The research was conducted in November and December 2021, consulting scientific papers and articles from databases: The Cochrane Library; Pubmed-Medline; Elsevier-Scopus; EB-SOhost; Web of Science.

Results - A review of complementary therapies in palliative care and cancer symptom management identifies the most effective non-pharmacological methods in managing disease-related anxiety: massage, therapeutic touch, aromatherapy, and music therapy. During treatments: hypnosis, guided imagery, relaxation, meditation and yoga reduce the anxiety and stress caused by invasive medical procedures.

Conclusions - The presence of the nurse and the relationship of trust, contribute in an important way to gain the trust, giving therapies an added value; Psychosocial intervention allows patients to avoid the stigma associated with using mental health services; Interventions should not be a source of further stress for patients and should not be perceived as a task or test to regain well-being.

Keywords: Stress, anxiety, nurse, intervention, treatment.

MARRËDHËNIA MES NGARKESËS SË PUNËS DHE SINDROMËS BURNOUT TEK INFERMIERËT NË INSTITUCIONET SHËNDETËSORE TË KOSOVËS

Adelina Ismaili Murati, John S G Wells²

Asistente, Universiteti i Prishtinës, Fakulteti i Mjekësisë; Ligiërues, Kolegji AAB: Anëtare Përfaqësuese e Odës së Infermierëve të Kosovës, Infermiere e Përgjithshme, Qendra Kryesore e Mjekësisë Familjare në Komunën e Prishtinës; Kosovë.

²Head of the School of Health Sciences, South East Technological University, Ireland; Visiting Professor in Nursing at the University of Maribor, Slovenia, adelina.ismaili3@gmail.com

Qëllimi: këtij studimi është të masë dhe të krahasojë lidhjen midis ngarkesës së punës, kushteve të punës, vendit të punës dhe ndikimit të tyre në performancë dhe shëndet. Hulumtimi do të kryhet në institucionet shëndetësore publike dhe private në Kosovë.

Metodat:Teoria që mbështet këtë hulumtim do të jetë Imogene King-teoria e arritjes së qëllimeve. Do të përdoret një dizajn i metodave të përziera, me elementë të fortë të analizës sasiore statistikore. Të dhënat do të mbledhen duke përdorur një pyetësor nga Maslach Burnout Inventory-Human Service Survey (MBI-HSS) që u aplikua për të identifikuar sindromën burnout dhe një pyetësor që do të përfshijë pyetje lidhur me COVID19 Subjektet e studimit do të jenë infermierët që punojnë në departamente të institucioneve shëndetësore publike dhe private. Të gjitha procedurat e kërkimit etik do të ndiqen.

Rezultatet:e këtij studimi mund të kontribuojnë në drejtimin e politikave të zbatimit dhe programeve specifike për të përmirësuar kënaqësinë e infermierëve.

Konkluzionet: Prevalenca e infermierëve që përjetojnë burnout mund të jetë e lartë. Prandaj menaxhmenti duhet të identifikojë karakteristikat të cilat do të përmirësojnë mjedisin e punës, sistemet e rekrutimit si dhe ofrimin e shërbimeve shëndetësore efektive. Sistemet shëndetësore duhet të përqendrohen në zbatimin e strategjive, duke përfshirë personelin adekuat të infermierëve dhe kufizimin e numrit të orëve të punës për ndërrim.

Fjalët kyçe: Burnout syndrom, COVID-19, politikat e kujdesit shëndetësor, ngarkesa e punës.

THE RELATIONSHIP BETWEEN WORKLOAD AND BURNOUT SYNDROM AMONG NURSES IN KOSOVO HEALTHCARE INSTITUTIONS

Adelina Ismaili Murati, , John S G Wells²

Teaching Assistant, University of Prishtina, Faculty of Medicine;
Lecturer, AAB College, Representative member of the Kosovo Chamber
of Nurses, General Nurse, The Main Center of Family Medicine in
Municipality of Prishtina, Kosovo

²Head of the School of Health Sciences, South East Technological
University, Ireland; Visiting Professor in Nursing at the University of
Maribor, Slovenia, adelina.ismaili3@gmail.com

The Purpose: this study is to measure and compare the relationship
between workload, working conditions, workplace and their impact on
performance and health. The research will be conducted in public and
private health institutions in Kosovo.

Methods: The theory behind this research will be the Imogeneous
King-goal theory. A design of mixed methods, with strong elements of
quantitative statistical analysis will be used. Data will be collected using
a questionnaire from the Maslach Burnout Inventory-Human Service
Survey (MBI-HSS) that was applied to identify burnout syndrome and a
questionnaire that will include questions related to COVID19 Subjects
of study will be working nurses in departments of public and private
health institutions. All ethical research procedures will be followed.

Results- of this study may contribute to guiding implementation
policy and specific programs to improve nurse’s satisfaction. The
research results will be extracted and processed through SPSS.

Discussion and conclusion: The prevalence of nurses who
experience burnout syndromes may will be high. Therefore, the
management needs to identify sociodemographic characteristics which
will improve the working environment, recruitment and retention
systems and the provision of effective health services. Health systems
should focus on implementing known strategies to alleviate burnout,
including adequate nurse staffing and limiting the number of hours
worked per shift.

Keywords: Nurse’s burnout syndrome, COVID-19, healthcare
policies, workload.

ROLI EKIPIT MULTIDISIPLINAR PËR RREDUKTIMIN E ANKTHIT TEK PACIENTI

Jonida Mustafaraj¹, Shqipe Luta¹, Marsida Pasholli¹. Albana Sula¹. Elona Dybeli¹. Inida Gjorga. Elona Hasalla¹

Fakultetit të Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti i Elbasanit “Aleksandër Xhuvani”

mustafaraj_jonida@yahoo.com

Ankthi është një gjendje psikologjike dhe fiziologjike i ngritur si reagim ndaj situatave realisht ose jo, frikësuese, të panjohura, kërcënuese. Ankthi i përgjithësuar është një shqetësim dhe mërzë e vazhduar e tepruar dhe jo realiste mbi pothuajse të gjitha rrethanat jetësore, që shoqërohet me një ndjenjë mungese kontrolli dhe një vigjilencë të lartë ndaj çdo stimuli të lidhur me situatat kërcënuese.

Metodologjia. Në studim u përfshinë 120 pacientë të hospitalizuar gjatë periudhës së mbledhjes së të dhënave. Pacientët e përfshirë i përkisnin repartit të mjekësisë interne post-covid. Studimi është i tipit cross-sectional, cilësor dhe sasior. Të dhënat e studimit u mblodhën në Spitalin Universitar “Shefqet Ndroqi” nëpërmjet një pyetësi anonim. Studimi është i shtrirë në një periudhë kohore 15.03.2022 - 30.04.2022.

Rezultatet e studimit. Të gjitha rezultatet janë paraqitur me grafikë duke u bazuar në përgjigjet e pacientëve në pyetjet e nxjerra nga “Inventari i Ankthit i Beck” si dhe “Pyetësi i Penn për Gjendjen e Shqetësimit”. Marrja e pyetjeve nga pyetësi është bërë me synimin e arritjes së objektivave kryesore, me interes për të përfituar përgjigjet më të favorshme kundrejt hipotezave të ngritura dhe pyetjes kërkimore në hulumtim.

Konkluzione. Si përfundim, u vu re se ankthi ka potencial të ndikojë negativisht si në rezultatet e shëndetit të pacientit ashtu edhe në organizatën e gjerë dhe në kontekstin e kujdesit shëndetësor. Ky studim tregoi se ndërsa përvoja e ankthit mund të jetë e ndryshme ndërmjet pacientëve të ndryshëm dhe stafit multidisiplinar mund të përmirësojë gjendjen e pacientit.

Fjalët kyçe: ankth, stres, ekip multidisiplinar, sëmundje, profesionist shëndetësor.

THE ROLE OF THE MULTIDISCIPLINARY TEAM IN REDUCING ANXIETY IN THE PATIENT

Jonida Mustafaraj¹, Shqipe Luta¹, Marsida Pasholli¹. Albana Sula¹. Elona Dybeli¹. Inida Gjorga. Elona Hasalla¹

Faculty of Technical Medical Sciences, University of Elbasan
“Alexander Xhuvani”

mustafaraj_jonida@yahoo.com

Anxiety is a psychological and physiological state raised in response to real or non-realistic, frightening, unknown, threatening situations. Generalized anxiety is a persistent excessive and unrealistic anxiety and boredom over almost all life circumstances, accompanied by a feeling of lack of control and a high alertness to any stimulus associated with threatening situations.

Purpose: The purpose of this paper is to present an overview of the impact of ANXIETY on PATIENTS during the period 15.03.2022 - 30.04.2022. Also look at the role of the multidisciplinary team in reducing anxiety in these patients.

Methodology: The study included 120 hospitalized patients during the data collection period. The patients included belonged to the post-covid internal medicine ward. The study is of cross-sectional, qualitative and quantitative type. The study data were collected at the University Hospital “Shefqet Ndroqi” through an anonymous questionnaire. The study is spread over a period of 15.03.2022 - 30.04.2022.

Study results: All results are plotted based on patients’ responses to questions from the Beck Anxiety Inventory and the Penn State of Concern Questionnaire.

Fjalët kyçe: Anxiety, stress, multidisciplinary, disease, health professional.

COVID-19 DHE IMPAKTI I TIJ NË PUNONJËSIT E SHËNDETIT MENDOR

**Albana Sula¹, Zamira Cabiri¹, Jonida Mustafaraj¹, Ilda Taka¹,
Shqipe Luta¹, Marsida Pasholli¹, Rajmonda Hida¹**
FSHMT “Aleksandër Xhuvani” Elbasan
albana.sula@uniel.edu.al

Hyrje: Covid-19 është një sëmundje e cila po prek gjithnjë e më shumë njerëzit në mbarë botën. Ajo krijoi një situatë të paprecedentë me impakt serioz në jetën e individëve. Kjo shkaktoi efekte negative jo vetëm mbi ekonominë dhe tregun e punës, por dhe në shëndetin fizik dhe mendor të individëve.

Qëllimi: Vlerësimi i ndikimit të Covid-19 në gjëndjen emocionale të punonjësve të shëndetit mendor.

Metodologjia: Ky studim është i tipit transversal (cross cectional), i kryer gjatë periudhës kohore Mars-Prill 2022 me punonjësit e Shëndetit Mendor në qendrat rezidenciale të qyteteve Tiranë, Korçë, Elbasan dhe Spitalit Psikiatrik dhe Poliklinikës së specialiteteve Elbasan. Në studim u përfshinë 92 punonjës.

Rezultatet: Në këtë studim 68% e pjesëmarrësve në pyetësor ishin të gjinisë femrore. Grupmosha 31-40 vjeç përbën 46.7% të popullatës të marrë në studim, ku 59.8% janë Infermierë. 59.3% e tyre pranojnë që Covid-19 ka ndikuar në gjëndjen emocionale të tyre ,61% e tyre pohon se gjatë kësaj periudhe shqetësimi i tyre kryesor ka qenë frika e infektimit të familjarëve të tyre. Punonjësit referojnë se gjatë pandemisë u kufizuan aktivitetet në insitucionet e tyre, çka çoi në përkeqësim të gjëndjes shëndetësore të pacientëve dhe vështirësuar dhe më shumë punën e punonjësve.

Rekomandime: Hartuesit e politikave shëndetësore të ndërmarrin hapa për të siguruar lehtësira në punën e tyre duke reduktuar orarin e punës, shtimin e stafit në kushte të caktuara për të shmangur mbingarkesën. Shmangni shprehjen “mos u frikësoni. Investim në shërbime dhe programe mbarëkombëtare të Shëndetit Mendor të cilat kanë vuajtur nga financimi i kufizuar prej vitesh,tani më i rëndësishëm se kurrë.

Fjalë kyçe: Covid-19, Poliklinika Spelialiteteve,Qëndër Rezidenciale, Spitali Psikiatrik, Shëndet mendor,

C COVID-19 AND ITS IMPACT ON THE MENTAL HEALTH WORKERS

Albana Sula¹, Zamira Cabiri¹, Jonida Mustafaraj¹, Ilda Taka¹, Shqipe Luta¹, Marsida Pasholli¹. Rajmonda Hida¹
FSHMT “Aleksandër Xhuvani” Elbasan
albana.sula@uniel.edu.al

Introduction: Covid-19 is a disease which is affecting more and more people around the world. It generated an unprecedented situation with a serious impact on people’s lives. This caused negative effects not only on the economy and work market, but also on the physical and mental health of individuals.

The Aim: The evaluation of the impact of Covid-19 in the emotional condition of Mental health workers.

Methodology: This is a transversal study (cross sectional), done during the period March-April 2022 with the workers of Mental Health in the residential centers in the cities of Tirana, Korça, Elbasan and of the Psychiatric Hospital and the Policlinic of Specialties in Elbasan. 92 workers were involved in the study.

Results: In this study 68% of the participants were females. The age group 31-40 constitutes 46.7% of the population involved in this study, where 59.8% are nurse. 59.3% of them accept that Covid-19 has influenced in their emotional mood, 61% of them admit that during this period their main concern has been the fear of infecting their families. The workers admit that during the pandemic the activities in their institutions were restricted, which led to the worsen of the health condition of their patients thus making their jobs even more difficult.

Recommendations: The compliers of health policies should take steps to guarantee facilities in their work by reducing the working hours, increasing the staff number in certain conditions to avoid overload. Avoid the saying” Don’t be scared”. Investment in service and international programs of Mental Health which have suffered from limited financing for years, nowadays more important than ever.

Key Words: Covid-19, Policlinic of Specialties, Residential Center, Psychiatric Hospital, Mental Health

OBEZITETI TEK ADOLESHENTËT

**Diana Sadrija¹, Arlinda Alijaj², Vanesa Tahiri³, Edon Shala³,
Vanesa Tanushi³, Muhamet Kadrija¹**

Universiteti “Fehmi Agani” i Gjakovës
muhamet.kadrija@uni-gjk.org

Hyrje: Obeziteti është një sëmundje moderne komplekse që përfshin një sasi të tepërt të yndyrës në trup. Fatkeqesisht në dekadat e fundit obeziteti së bashku me diabetin janë në rritje si pasojë e neglizhences njerëzore në theks të veçantë tek të rinjtë. Obeziteti është një problem mjekësor që rrit rrezikun e sëmundjeve dhe problemeve të tjera shëndetësore, si sëmundjet e zembrës, diabeti, presioni i lartë i gjakut dhe disa lloje kanceri. Sipas shoqatës europiane për studimin e obezitetit (EASO) 2.8 milion të rritur vdesin çdo vitë si pasojë e mbipeshes, 44% e tyre bëhen me diabet, 23% me sëmundje të ndryshme kardiovaskulare, 7-41% me kancer që i atribuohet drejtpërdrejtë obezitetit. Sipas të dhënave të publikuara në CIA World fact book normat e prevalences së obezitetit janë në rritje e sipër çdo vit.

Qëllimi i punimit : është që të vlersojmë njohuritë e adoleshentëve në lidhje me obezitetin, si të e parandalojmë obezitetin, si dhe sa është prezent obeziteti tek adoleshentët.

Metodologjia: ky material shkencor është realizuar përmes kërkimit kuantitativ me pyetësor të cilët janë shpërndarë tek adoleshentët në klasa të zgjedhura si dhe me literaturë shkencore ndërkombëtare.

Rezultatet: Gjithsej ishin 120 nxënës: 67 femra dhe 53 meshkuj. Nga të dhënat e pyetësorëve kemi identifikuar probleme të cilat janë shkak për obezitetin të cilat janë :kequshqyerja, aktiviteti i ulët fizik, qëndrimi gjatë para Tv, pirja e duhanit etj. Kemi ardhur në përfundim që duhet të shtohet numri i ligjeratave vetëdijesuese në lidhje me obezitetin pasi që kemi vlersuar njohuritë e nxënësve në lidhje me këtë temë e që janë jo të kënaqshme.

Fjalët kyqe: obezitet, edukim për obezitet, parandalim, komplikimet

OBESITY IN ADOLESCENTS

**Diana Sadrija¹, Arlinda Alijaj², Vanesa Tahiri³, Edona Shala³,
Vanesa Tanushi³, Muhamet Kadrija¹**

University “Fehmi Agani” of Gjakova
muhamet.kadrija@uni-gjk.org

Introduction: Obesity is a modern complex disease involving an excess amount of body fat. Unfortunately, in recent decades obesity along with diabetes have been on the rise as a result of human negligence with a particular emphasis on young people. Obesity is a medical problem that increases the risk of diseases and other health problems, such as heart disease, diabetes, high blood pressure and some cancers. According to the European Association for the Study of Obesity (EASO) 2.8 million adults die each year as a result of overweight, 44% of them become diabetic, 23% with various cardiovascular diseases, 7-41% with cancer directly attributable to obesity. According to data published in the CIA World fact book obesity prevalence rates are increasing every year.

The purpose of this paper is to assess adolescents’ knowledge about obesity, how to prevent obesity, and how obese adolescents are.

Methodology: this scientific material has been realized through quantitative research with questionnaires which have been distributed to adolescents in selected classes as well as with international scientific literature.

Results: There were a total of 120 students: 67 females and 53 males. From the data of the questionnaires we identified problems which are the cause of obesity which are: malnutrition, low physical activity, long stay in front of the TV, smoking, etc. We have come to the conclusion that the number of awareness lectures related to obesity should be increased as we have assessed the students’ knowledge on this topic which is unsatisfactory.

Keywords: obesity, obesity education, prevention, complications

ÇRREGULLIMET E KOMUNIKIMIT SOCIAL E PRAGMATIK TE FËMIJËT E MOSHËS 6-11 VJEÇ DHE ROLI I TERAPISË GJUHËSORE

Flora Lamçja (Zeqaj)¹, Entela Drizaj¹, Armando Zeqaj²

¹Universiteti i Elbasanit “Aleksander Xhuvani”

²Temle University, USA

flora.lamcja@yahoo.com,

Qëllimi: Të vlerësohet efektiviteti i ndërhyrjes me anë të terapisë së të folurit, te fëmijët që kanë probleme në komunikimin social e pragmatic

Metodologjia: Në këtë studim u përfshinë 20 fëmijë, me çrregullime komunikimi, të cilët ndiqen në qendrat rehabilituese për fëmijë. Studimi u bazua në qellimet dhe hipotezën e përcaktuar paraprakisht. Për mbledhjen dhe përpunimin e të dhënave u perdoren: Lista kontrolluese e sjelljes së komunikimit social (SCBC), Kriteret diagnostikuese të komunikimit, sipas DSM 5. Gjithashtu u morën informacione nga prindërit, nga mësuesit, se si paraqitet gjendja e fëmijës në përditshmërinë e tyre në lidhje me komunikimin. Bazuar në informacionet e mbledhura, u realizua përpunimi dhe analiza e të dhënave të studimit.

Rezultate- Në bazë të analizës së studimit rezultoi se fëmijët me çrregullime të komunikimit social e pragmatic, reagojnë me përmirësim të dukshëm gjatë trajtimit me terapi gjuhësore. Fëmijët përmirësojnë dukshëm komunikimin, ndërtojnë fjali të plota e të qarta, marrin pjesë në diskutime me moshatarët e tyre, kanë përmirësim të arritjeve akademike, janë më aktiv në diskutime e biseda që zhvillohen përreth tyre.

Konkluzione: Konkluzionet e përgjithshme janë, se aplikimi i terapisë gjuhësore, ndikon në përmirësimin e çrregullimeve të komunikimit social e pragmatic te fëmijët e moshës 6-11 vjeç. Terapia është shumë efikase, por duhet përshtatur për çdo fëmijë, sipas shkallës së vështirësisë së komunikimit, që paraqitet. Këta fëmijë kanë nevojë për terapi të zgjatur, deri në përmirësim e plotë të mundshëm.

Fjalët kyçe: Çrregullimet e komunikimit social e pragmatic, terapi gjuhësore, fëmijë 6-11 vjeç.

SOCIAL AND PRAGMATIC COMMUNICATION DISORDERS IN CHILDREN AGED 6-11 YEARS AND THE ROLE OF LANGUAGE THERAPY.

Flora Lamçja (Zeqaj)¹, Entela Drizaj¹, Armando Zeqaj²

“AleksandërXhuvani” University of Elbasan

²Temle University, USA

flora.lamcja@yahoo.com,

Purpose: To evaluate the effectiveness of intervention through speech therapy in children who encounter problems in social and pragmatic communication.

Methodology: This study involved 20 children with communication disorders who attend child rehabilitation centers. The study is based on the preset purposes and hypothesis. For data collection and processing were used: Social Communication Behavior Checklist (SCBC), Diagnostic Criteria of Communication according to DSM 5. Moreover, from parents and teachers was retrieved information about the child’s condition in their everyday life in regard to communication. The processing and analysis of the study data were made on the basis of the collected information.

Results-From the study analysis, it resulted that children with social and pragmatic communication disorders react with a noticeable improvement while being treated with language therapy. Children improve their communication greatly, create complete and clear sentences, participate in discussions with their peers, have an improvement of their academic results, are more active in discussions and conversations taking place around them.

Conclusions: The general conclusions stipulate that the application of language therapy benefits the improvement of social and pragmatic communication disorders in children aged 6-11 years. Therapy is very effective, but has to be adapted for each child accordingly, based on the presented degree of communication difficulty. These children need prolonged therapy, until reaching a possible holistic improvement.

Key words: Social and pragmatic communication disorders, language therapy, children aged 6-11 years.

Sesioni i katërt

**SHËNDETI
HEALTH**

FOSSA OVALE E HAPUR NË MOSHË ADULTE – KARDIOPATI E LINDUR - RAPORTIM RASTI

Arketa Pllumi Guli¹, Zamira Shabani¹

¹Universiti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”, Fakulteti i Shkenacave të Natyrës, Departamenti Infermierisë, arketa.guli@unishk.edu.al

Hyrje: Fossa ovale e hapur është një kardiopati e lindur e cila ka hasje të shpeshtë në moshë feminare. Tek adultët është shumë më e rrallë. Prevalenca në popullatë adulte është 15-25%. Rreziku i persistencës së këtij defekti në moshë adulte shoqërohet me atake iskemike cerebrale rekurente, me defiqite motore të pakthyeshme deri në eksitus.

Qëllimi I këtij studimi është të paraqesim ecurinë e rastit që nga momenti i dyshimit nga ana e mjekut, determinimin nga specialisti kardiolog, ekzaminimet plotësuese, transferimin e rastit, korrigjimin deri në ndjekjen postoperatore.

Raportimi i rastit: burrë 30 vjeç, i martuar, nëpunës. Anamnezë familjare pozitive për cardiopati të lindura. Rasti referohet tek kardiologu për cardiopalmë. Pacienti referon për cefale kronike, konvulsione febrile në moshë 1-2 vjeçare, një episod lipotimie. Gjatë ekografisë kardiake vendoset diagnoza “Aneurisma e Septum interatrial me komunikim inter Atrial në nivel të FOP max 5-6 mm”. Ekzaminimi u bë me ekokardiografi Phyllys Epique 2020, sondë konvekse me frekuencë 2 Hz, programi cardiologjik. EKG: Ritëm sinusal FC 70 /min. RMN koke me rezultat “fenomene iskemike multifokale me leziona lakunare, simetrike periventrikulare”. Pacienti u trajtua me antiagregant trombocitarë. Komunikimi interatrial u mbyll me Device 12 mm procedura e implantimit ishte me anë të hemodinamikës interventistike jashtë Shqipërisë. Si rrugë hyrje vena femorale dexter. Periudha e hospitalizimit postintervent ka qënë 48 orë pa komplikacione.

Rezultate: Falë screening të detajuar e ndjekjes të protokolleve internacionale u bë diagnozë e shpejtë dhe e saktë e kardiopatisë së lindur. Pacienti u transferua në kohë për ndërhyrje. Zemra u kthye në një gjëndje anatomike dhe funksionale normale.

Konkluzione: Diagnoza në kohë e fossa ovale e hapur jep mundësinë e terapisë së duhur parandaluese, zgjidhjes së problemit dhe eliminimin e rrezikut të embolive cerebrale.

Fjalë kyçe: adult, foramen ovale, sëmundje e lindur, zemër.

FOSSA OVALE IN ADULthood - CONGENITAL CARDIOPATHY - CASE REPORT

Arketa Pllumi Guli¹, Zamira Shabani¹

¹University of Shkodra “Luigj Gurakuqi”, Faculty of Natural Sciences, Department of Nursing, arketa.guli@unishk.edu.al

Introduction: The Fossa Oval is a congenital heart disease which has frequent occurrences in childhood. In adults it is much rarer. The prevalence in the adult population is 15-25%. The risk of persistence of this defect in adulthood is associated with recurrent cerebral ischemic attacks, with irreversible motor deficits up to excites.

The aim of this study is to present the progress of the case from the moment of suspicion by the doctor, determination by the cardiologist, additional examinations, case transfer, correction to postoperative follow-up.

Case report: 30 year old man, married, clerk. Positive family history of congenital heart disease. The case is referred to the cardiologist for cardio palm. The patient refers for chronic headaches, febrile convulsions at the age of 1-2 years, an episode of lipotomy. During the cardiac ultrasound, the diagnosis is made “Interatrial septal aneurysm with interatrial communication at the level of FOP max 5-6 mm”. The examination was performed with Phylyps Epique 2020 echocardiography, 2 Hz convex probe, cardiology program. EKG: Sinus rhythm FC 70 / min. RMN head with the result “multifocal ischemic phenomena with lacunar, symmetrical periventricular lesions”. The patient was treated with platelet antiaggregant. Interatrial communication was closed with Device 12 mm implantation procedure was by means of interventional hemodynamic outside Albania. The access route was femoral vein Dexter. The postoperative hospitalization period was 48 hours without complications.

Results: Thanks to the detailed screening of the follow-up of international protocols, a quick and accurate diagnosis of congenital heart disease was made. The patient was transferred in time for intervention. The heart returned to a normal anatomical and functional state.

Conclusions: Timely diagnosis of open oval fossa provides the possibility of appropriate preventive therapy, problem solving and elimination of the risk of cerebral embolism.

Keywords: adult, oval foramen, congenital disease, heart.

PAAFTËSIA E SHKAKTUAR NGA AUTIZMI DHE ROLI INFERMIEROR NË PËRSHTATJEN E PACIENTËVE NË KOMUNITET

Evis Allushi

Fakulteti i Shëndetësisë, Universiteti i Vlorës “Ismail Qemali”
evis.allushi@univlora.edu.al

1 në 100 fëmijë në botë diagnostikohet me çrregullime të spektrit të autizmit, sipas OBSH. Problematikat që vijnë si pasojë e autizmit, faktorët shkaktarë, simptomat dhe pasojat që sjell kjo sindromë në jetën e një personi janë një çështje mjaft e eëndësishme në ditët e sotme. Roli i infermierit në në përshtatjen e këtyre pacientëve në komunitet është shumë i rëndësishëm. Ky studim është realizuar në qendrën “Autizmi flet shqip” në qytetin e Vlorës.

Metoda kërkimore e përdorur për studimin ishte ajo cilësore. Për mbledhjen e të dhënave u përdorën intervistat gjysëm të strukturuar me 6 prindër të fëmijëve me autizëm dhe 1 ofrues shërbimesh, konkretisht logopedin e qendrës.

Nga analiza e të dhënave rezultoi se: Pacientet të cilet trajtohen në këtë qendër janë fëmijë të moshës 4 -11 vjec. Këta fëmijë përfshihen në aktivitete të ndryshme shoqerore. Sjellja dhe komunikimi i tyre me persona të tjerë është pëlqyeshme. Kanë probleme me artikulimin e saktë të fjaleve. Humbasin shpejt përqëndrimin

Fjalët kyçe: *Autizm, Paaftësi, Sindromë, Vështirësi, Terapi, Përkujdesje, Përshtatje*

DISABILITY CAUSED BY AUTISM AND THE NURSING ROLE IN PATIENT ADMINISTRATION IN THE COMMUNITY

Evis Allushi

Faculty of Health, Vlora University “Ismail Qemali”

evis.allushi@univlora.edu.al

1 in 100 children worldwide is diagnosed with autism spectrum disorders, according to the WHO. The problems that come as a result of autism, the causative factors, the symptoms and the consequences that this syndrome brings to a person’s life are a very important issue nowadays. The role of the nurse in adapting these patients to the community is very important. This study was conducted at the center “Autism speaks Albanian” in the city of Vlora.

The research method used for the study was the qualitative one. Semi-structured interviews with 6 parents of children with autism and 1 service provider, namely the center’s speech therapist, were used for data collection.

From the analysis of the data it resulted that: The patients who are treated in this center are children aged 4 -11 years. These children are involved in various social activities. Behavior and communication with other people is enjoyable. They have problems with the correct articulation of words. They quickly lose concentration

Keywords: *Autism, Disability, Syndrome, Difficulty, Therapy, Care, Adaptation*

IDENTIFIKIMI I PARAZITIT GIARDIA LAMBLLIA NË GRUPMOSHA TË NDRYSHME TË QYTETIT TË SHKODRËS PËR VITET 2018- 2021

Nevila Bushati^{1,2}, Vera Mashi²

¹ Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”, Qendra e Studimit të Ujërave të Rajonit të Shkodrës, Departamenti i Biologji-Kimisë, Fakulteti i Shkencave Natyrore,

² Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”, Qendra e Diagnostikimit Mikrobiologjik “Wolfdieter Sixl”
nevilabushati@yahoo.com

Giardia lamblia, haset zakonisht në vendet e ngrohta, prek më shumë fëmijët dhe udhëtarët. **Giardia lamblia** mund të merret edhe nga pirja e ujit ose përdorimi i akullit i marrë nga burimet e ujit ku *Giardia* sp. mund të jetojë (p.sh. nga uji i trajtuar në mënyrë të papërshtatshme nga liqenet, puset, shpimet etj). Studimi i paraqitur jep një statistikë të rasteve pozitive me parazitin *Giardia lamblia* identifikuar për një periudhë 4 vjeçare, në grupmosha të ndryshme të Qytetit të Shkodrës realizuar në Qendrën e Diagnostikimit Mikrobiologjik “Wolfdieter Sixl” të Universitetit të Shkodrës “Luigj Gurakuqi”. Identifikimi i parazitit **Giardia lamblia** u realizua nëpërmjet metodës së përqendrimit me flotacion me sulfat zinku ($ZnSO_4$) dhe më pas vëzhgimi i preparateve u realizua mbas 18-24 orëve me mikroskopin Optika B-350. Rezultatet e studimit i përkasin viteve 2018-2021.

Fjalët kyçe: *Giardia intestinale*, sulfat zinku, grupmosha etj

I DENTIFICATION OF THE PARASITE **GIARDIA LAMBLIA** IN DIFFERENT AGE GROUPS OF SHKODRA CITY FOR THE YEARS 2018-2021

Nevila Bushati^{1,2}, Vera Mashi²

¹University of Shkodra “Luigj Gurakuqi”, Center for Shkodra Region Water Studies, Department of Biology-Chemistry, Faculty of Natural Sciences,

² University of Shkodra Center of Microbiological Diagnostication “Wolfdieter Sixl”.

nevilabushati@yahoo.com

Giardia lamblia, is commonly found in warmer climates, affects more children and travelers. *Giardia lamblia* can also be taken from drinking water or using ice obtained from water sources where *Giardia sp.* can live (e.g. from improperly treated water from lakes, wells, boreholes, etc.). The presented study provides a statistic of positive cases with the parasite *Giardia lamblia* identified for a period of 4 years, in different age groups of the City of Shkodra conducted at the Center of Microbiological Diagnostication “Wolfdieter Sixl” of the University of Shkodra “Luigj Gurakuqi”. Identification of the parasite *Giardia lamblia* was performed by flotation concentration method with zinc sulfate ($ZnSO_4$) and then the observation of the preparations was performed after 18-24 hours with the Optics B-350 microscope. The results of the study belong to the years 2018-2021.

Keywords: *Giardia lamblia*, zinc sulfate, age group etc.

ROLI I INFERMIERIT NË PARANDALIMIN DHE MENAXHIMIN E SËMUNDJEVE KARDIOVASKULARE

M. Dibra¹, E. Pjetri², A. Mema¹, E. Hasani¹, E. Sadiku⁴, I. Zekja⁵, S. Golemi².

¹Mjeke Laboratori,

²Universiteti i Shkodres

³Universiteti i Mjekësisë Tirane,

SKV janë shkaku kryesor për vdekshmërinë e parakohshme, 422.7 milionë të prekur në të gjithë botën, dhe shkaktojnë 31% të vdekjeve globale^{2,3}. Prevalenca e dislipidemive në Shqipëri është 58.6 %^{1,2},

Qëllimi: Roli i infermierit në parandalimin dhe menaxhimin e ASCVD, duke luajtur një rol në edukimin e pacientëve KV, roli mbi stilin e jetesës dhe edukimin mbi trajtimin, si partner i mjekut specialist.

Metodat: Pacientët KV janë kompleks, Statinat mbeten guri themelor i trajtimit të LDL-C3. Sipas Kaiser Permanente, 15% e pts nuk e marrin trajtimin me statina, ~50% e pts ndërpresin terapinë brenda vitit të 1-rë, 70% brenda 2 viteve.

Në survey që i drejtuan infermierëve në ambulator rezultoi që vetëm 25% e tyre merren me edukimin e SKV vs 50% në shërbim spitalor, 25% e tyre merren me mjekimin, 10% në plotësimin e të dhënave mjekësore vs 20% në shërbim spitalor, 25% referuan që nuk kontaktojnë fare pacientët, 15% nuk pranuan të përgjigjen vs 30% në shërbim spitalor.

Konkluzione: Përfshirja e infermierëve në menaxhimin e SKV ka sjellë një erë të re në menaxhimin e hershëm të SKV. Pyetësori ynë vë në dukje rolin kyc të infermierëve si dhe nevojën e politikave shëndetësore në fokusimin mbi rolin e infermierëve.

Fjalët çelës: roli infermierit, sëmundjet kardiovaskulare, menaxhimi.

THE ROLE OF THE NURSE IN THE PREVENTION AND MANAGEMENT OF CARDIOVASCULAR DISEASE

M. Dibra¹, E. Pjetri², A. Mema¹, E. Hasani¹, E. Sadiku⁴, I. Zekja⁵, S. Golemi².

¹Laboratory Physician,

²University of Shkodra

³Tirana University of Medicine,,

CVD is the leading cause of premature mortality, worldwide there are 422.7 million affected, and causes 31% of global deaths 2.3. The prevalence of dyslipidemias in Albania is 58.6%^{1,2}.

Purpose: The purpose of our study relates to the importance of nursing in the prevention and management of ASCVD, their role in lifestyle, education on treatment, and follow-up of long-term lipid profile.

Methods: CV patients are complex. Statins remain the cornerstone of treatment, and overall adherence to statins remains suboptimal³.

As per Kaiser Permanente, 15% of pts do not receive initial statin treatment. ~ 50% of ptss stop therapy within the 1st year, and 70% do so within 2 years. Targeting PCSK9 has brought a new wind to hyperchol management.

Our survey to the nurses, the outpatient service resulted in only 25% of them dealing with lifestyle CV education vs. 50% in-hospital , 25% of them dealing with treatment adherence care, 10% in completing medical records vs. 20% in-hospital service, while 25% referred to not contacting patients at all, 15% refused to answer vs. 30% in-hospital service.

Conclusion: Involving nurses in inpatient CV management has brought a new smell to the early management of chronic diseases such and better lipid profile control. Our questionnaire notes the key role of nurses, but also the need for doctors to strengthen the role of nursing as a partner in their daily work, as well as the need for health policies in focusing on the role of nurses.

Keywords: nurse role, cardiovascular diseases, management.

LIDHJA E EMBOLIS PULMONARE ME LENZIMAT KARDIAKE

Klara Hysenaj¹, Rezarta Stena², Elona Dybeli³, Haris Mema⁴, Xhensila Beqari⁵

¹Universiteti i Elbasanit “Aleksandër Xhuvani”, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, k.hysenaj@uniel.edu.al

Hyrje: Embolia pulmonare paraqet një ngushtim të pjesshëm ose të plotë të njërës prej arterieve pulmonare. Në shumicën e rasteve, ajo shkaktohet nga një koagul që kalon nga venat e thella të këmbës deri në mushkëri dhe rrallë herë mund të shkaktohet nga mpiksja e gjakut në venat e pjesëve të tjera të trupit.

Qëllimi: Qëllimi i këtij punimi është vlerësimi i lidhjes së EP me nivelet e rritura të enzimave kardiake si dhe ndryshimet që paraqiten tek pacientet me dhe pa dhimbje gjoksi.

Materialet dhe Metodrat: Studimi është i llojit retrospektiv. Në të u përfshinë 85 pacientë, të cilët iu nënshtruan skanerit të pulmoneve të ventilim/perfuzionit me probabilitet të lartë për EP, anamnezës për praninë ose mungesën e dhimbjes së gjoksit, analizave për enzimën kardiake dhe ekokardiogramës për evidentimin e mosfunksionimit të VD.

Rezultatet: Nga 85 pacientë 44 prej tyre kryen analizat e enzimave kardiake, ku 20 nga 44 pacientë kishin dhimbje gjoksi dhe 24 jo. Vetëm 1 pacient rezultoi me nivele të rritura të enzimave kardiake. Ky pacient kishte histori të njohur të sëmundjes së arterieve koronare (SAK) e shoqëruar më një infarkt akut anterior të miokardit (IAM). Ekokardiograma u krye në 35 nga 88 pacientë, ku në 20 prej tyre u gjetën elementë të mosfunksionimit të VD.

Konkluzioni: Nga gjithë ekzaminimet e kryera u arrit në përfundim se nuk ekzistonte asnjë lidhje e rëndësishme midis rezultateve të skanimit dhe rritjes së niveleve të enzimave kardiake, pavarësisht nga prania ose mungesa e dhimbjes së gjoksit. Pacientët me një histori të IAM ose mosfunksionim të VD nuk kishin një incidencë më të lartë të dhimbjes së gjoksit krahasuar me ata pa histori të njohur me IAM ose të mosfunksionimit të VD.

Fjalët kyçe: Enzima Kardiake, Emboli pulmonare, Troponinë, pacientë, ventrikul i djathtë

CONNECTING PULMONARY EMBOLIS TO CARDIAC ENZYMES

**Klara Hysenaj¹, Rezarta Stena², Elona Dybeli³, Haris Mema⁴,
Xhensila Beqari⁵**

¹University of Elbasan “Alexander Xhuvani”, Faculty of Technical
Medical Sciences, k.hysenaj@uniel.edu.al

Pulmonary embolism is a partial or complete constriction of one of the pulmonary arteries. In most cases, it is caused by a clot that travels from the leg deep veins to the lungs and rarely can be caused by vein blood clots of other body parts. This pathology can often result fatal due to blockage of blood flow in the lungs. Pulmonary embolism (EP) is accompanied with chest pain, electrocardiographic changes, and right ventricular (VD) dysfunction on echocardiograms. During laboratory examinations, was also observed a correlation between cardiac enzymes and EP, mostly troponin, with increased levels. VD dysfunction and increased troponin levels provided important prognostic data for acute EP.

Purpose: The purpose of this study is to evaluate the correlation of EP with increased cardiac enzymes levels as well as changes that occur in patients with and without chest pain.

Materials and Methods: This is a retrospective study. It included 85 patients who underwent a ventilation / perfusion lung scan with a high probability of EP, a history of the presence or absence of chest pain, tests for cardiac enzymes, and an echocardiogram to detect VD dysfunction.

Results: From 85 patients 44 of them performed cardiac enzyme tests, where 20 from 44 patients had chest pain and 24 did not. Only 1 patient resulted in increased levels of cardiac enzymes. This patient had a known history of coronary artery disease (CAD) associated with an acute anterior myocardial infarction (IAM). Echocardiogram was performed in 35 from 88 patients, where in 20 of them we found VD dysfunction elements.

Conclusion: From all the examinations performed it was concluded that there was no significant correlation between the scan results and the increase in cardiac enzyme levels, regardless of the presence or absence of chest pain. Patients with a history of IAM or VD dysfunction did not have a higher incidence of chest pain compared to those without a known history of IAM or VD dysfunction.

Keywords: Cardiac enzyme, Pulmonary embolism, Troponin, patients, right ventricle

NUTRICIONI KLINIK TEK PACIENTI PAS CISTEKTOMISË RADIKALE- STUDIM RASTI

**Hasan Gashi¹, Fekrije Hasani¹, Shpresa Surdulli², Musa Oruqi¹,
Elvana Podvorica²**

¹Alma Mater Europaea Campus Kolegji “Rezonanca” Prishtinë

²Universiteti i Prishtinës “Hasan Prishtina”, Fakulteti i Mjekësisë-
Departamenti i Infermierisë

Hyrje: Studimi i rastit do të fokusohet në kujdesin infermieror tek pacientët pas largimit radikal të fshikës urinare. Infermierët janë të përfshirë në të gjitha aspektet e kujdesit gjatë ushqyerjes së pacientit, janë përgjegjës për të identifikuar nevojat ushqyese dhe aplikuar ushqim tek pacientët. Sipas të dhënave të literaturës, kequshqyerja te pacientët kirurgjik shkon nga 9 deri 44%. Shumica e pacientëve që i nënshtrohen cistektomisë radikale ushqehen për disa ditë me ushqim total parenteral.

Qëllimet e punimit:Të evidentojë qfarë sasië të nevojave energetike, proteinike dhe përbërësve tjerë kishte marrë pacientit gjatë periudhës pre dhe postoperative. Të diskutojë a janë plotësuar nevojat ushqyese gjatë trajtimit të pacientit me ushqim total parenteral. Të jap sugjerime për rëndësinë e ushqyerjes totale parenterale të pacientit me cistektomi radikale

Materiali dhe metodat: Studim rasti tek pasienti i trajtuar me kancer të fshkëzës urinare në Klinikën e Urologjisë në QKUK.

Rezultatet dhe përfundimi: Cistektomia radikale është prej operacioneve më të mëdha në urologji, si rezultat pacientëve i’u duhet kohë e gjatë e shërimit. Nëpërmjet këtij rasti theksohet se ushqimi total parenteral është një aspekt shumë i rëndësishëm gjatë trajtimit dhe kujdesit të pacientit me cistektomi radikale për të parandaluar komplikimet.

Rasti i hulumtuar, tregoi së terapia e përshkruar deri më tani nuk i plotëson as 75% të nevojave ushqyese, e cila vlerë është minimumi i sasisë së përbërësve ushqimor i rekomanduar nga nutricionistët. Duke marrë parasysh rezultatet pozitive të fituara te pacientit me terapi ushqyese pas ditës së 7-të postoperative, rëndësia e ushqimit total parenteral duhet të përfshihet në një trajtim multidisiplinar të kanceri i fshikës urinare.

CLINICAL NUTRITION IN PATIENTS AFTER RADICAL CYSTECTOMY- CASE STUDY

**Hasan Gashi¹, Fekrije Hasani¹, Shpresa Surdulli², Musa Oruqi¹,
Elvana Podvorica²**

¹Alma Mater Europaea Campus College “Resonance” Prishtina

²University of Prishtina “Hasan Prishtina”, Faculty of Medicine-
Department of Nursing

Introduction: The case study will focus on nursing care in patients after radical bladder surgery. Nurses are involved in all aspects of patient nutrition care, are responsible for identifying nutritional needs and applying nutrition to patients. According to the literature data, malnutrition in surgical patients ranges from 9 to 44%. Most patients undergoing radical cystectomy are fed for a few days total parenteral nutrition.

Aims of the paper: To identify what amount of energy needs, protein and other components the patient had received during the pre- and postoperative period. Discuss whether the nutritional needs were met during the treatment of the patient with total parenteral nutrition. To give suggestions on the importance of total parenteral nutrition of the patient with radical cystectomy

Material and methods: Case study of a patient treated with bladder cancer at the Urology Clinic at UCCK.

Results and Conclusion: Radical cystectomy is one of the largest surgeries in urology, as a result of which patients need a long time to heal. Through this case it is emphasized that total parenteral nutrition is a very important aspect during the treatment and care of the patient with radical cystectomy to prevent complications.

The case researched, showed that the therapy described so far does not meet even 75% of the nutritional needs, which value is the minimum amount of nutritional ingredients recommended by nutritionists. Considering the positive results obtained in the patient with nutritional therapy after the 7th postoperative day, the importance of total parenteral nutrition should be included in a multidisciplinary treatment of bladder cancer.

TREGUESIT E CILËSISË SË KUJDESIT SHËNDETËSOR

Stiliana Brokaj¹, Vasilika Prifti¹, Emirjona Këçaj¹, Rudina Çerçizaj¹

Fakulteti i Shëndetësisë, Universiteti i Vlorës “Ismail Qemali”
stela.brokaj@yahoo.com

Hyrje: Treguesit e kujdesit shëndetësor tregojnë performancën dhe cilësinë e kujdesit për pacientët e shtruar në spital. Ato matin dhjetë fusha të sigurisë dhe kujdesit ndaj pacientëve, si durimi, vlerësimi i rremë, kontrolli i infeksionit, vlerësimi i mjekimit, ushqyerja, vlerësimi i dhimbjes, vlerësimi i kujdesshëm i pacientit, privatësia dhe dinjteti, realizimi i kujdesit shëndetësor dhe kujdesi në fund të jetës. i studimit ishte vlerësimi i kujdesit shëndetësor të infermierëve, performanca e tyre dhe pacientët; pritet prej tyre për të përmirësuar këtë kujdes sipas faktorëve të nevojshëm.

Metodologjia: Ky është një studim ndërsektorial i kryer në vitin 2018 në spitalin e Vlorës. Kampioni është bërë nga 20 pacientë të shtruar dhe 80 infermierë. Pacientët iu përgjigjën një interviste gjysmë të strukturuar, ndërsa infermierët iu përgjigjën një pyetësori për të vlerësuar performancën e tyre të punës dhe komunikimin me pacientët.

Rezultatet: 36.2% e infermierëve ishin meshkuj dhe 63.7% meshkuj. 48% e tyre ishin nga 32-41 vjeç. 50% e infermierëve kishin diplomë bachelor, 15% diplomë profesionale, 30% master dhe 6.25% master shkencor. 40% e infermierëve kishin 5-10 vite përvojë pune. Vetëm 26.25 nga infermierët deklarojnë se ndihen mirë në punën e tyre. Vetëm 40% e infermierëve deklarojnë se kanë një komunikim relativisht të mirë me pacientët. Të gjithë pacientët shprehen se presin më të mirën nga infermierët, por infermierëve u mungon niveli i kënaqshëm i komunikimit.

Konkluzione: Niveli arsimor i infermierëve ka lidhje me sjelljen ndaj pacientit. Gjendja civile gjithashtu luan një rol të rëndësishëm në durimin e pacientëve dhe familjeve të tyre. Gjithashtu, presioni në punë lidhet me kërcënimet për performancë më të mirë në punë. Së fundi, infermierët që dokumentojnë më mirë mendojnë se kanë cilësi më të lartë të kujdesit shëndetësor.

Fjalët kyçe: tregues të cilësisë, kujdes infermior, performan

INDICATORS OF HEALTH CARE QUALITY

Stiliana Brokaj¹, Vasilika Prifti¹, Emirjona Këçaj¹, Rudina Çerçizaj¹

Faculty of Health, University of Vlora “Ismail Qemali”
stela.brokaj@yahoo.com

Introduction: Indicators of health care show the performance and quality of care for hospitalized patients. They measure ten areas of security and care of patients, such as forbearance, false evaluation, infection control, medication assessment, feeding, pain assessment, careful evaluation of patient, privacy and dignity, realization of health care and end of life care. The aim of the study was the evaluation of the nurses’ health care, their performance and patients; expectations from them in order to improve this care according to the factors needed.

Methodology: This is a cross sectional study conducted in 2018 in Vlore hospital. The sample was made of 20 inpatients and 80 nurses. The patients responded to a semi structured interview, while the nurses answered a questionnaire in order to evaluate their work performance and communication with the patients.

Results: 36.2% of nurses were males and 63.7 % were females. 48% of them were from 32-41 years old. 50% of the nurses had a bachelor degree, 15% professional degree, 30% master and 6.25% scientific master. 40% of nurses had 5-10 years of work experience. Only 26.25 of the nurses declare that they feel good in their job. Only 40% of nurses state that they have a relatively good communication with the patients. All patients state that they expect the best from the nurses, but nurses lack satisfactory level of communication.

Conclusions: Education level of the nurses has a relation with the behavior toward the patient. Civil status also plays an important role on the patience for patients and their families. Also, the pressure at work is related to the threats of better performance at work. Finally, nurses who document better feel they have higher health care quality.

Key words: quality indicators, nursing care, performance

NJOHURITE, PERCEPTIMI DHE PRAKTIKAT E INFERMIEREVE LIDHUR ME EKSPOZIMIN BIOLOGJIK NE QENDREN SPITALORE “XHAFERR KONGOLI”

Entela Drizaj¹, Flora Lamcja¹

¹Lektore në Fakultetin e Shkencave Mjekësore Teknike Elbasan
enteladrizaj20@gmail.com

Qëllimi: Ky studim ka si qëllim të vlerësojë njohuritë dhe perceptimin e infermierëve lidhur me rrezikun biologjik, evidentimin e aksidenteve biologjike të pësuara si dhe njohja me masat e sigurisë.

Metodologjia: Ky është një studimi cross-sectional i cili është realizuar në “Qendrën Spitalore Rajonale Xhaferr Kongoli”, Elbasan në periudhën Prill - Maj 2022. Studimi u realizua nëpërmjet një pyetësori elektronik i cili u shpërnda në infermierët e repartit të kirurgjisë, pediatriisë dhe dializës renale. Pyetësori përbëhej nga 27 pyetje të ndara në 3 sesione që përfaqësojnë të dhënat demografike ,njohuritë dhe perceptimin e infermierëve lidhur me rrezikun biologjik si dhe aksidentet biologjike të pësuara gjatë punës dhe masat e sigurisë.

Rezultatet: Një total prej 50 infermierësh iu përgjigjën pyetësorit online nga të cilët 40 (80%) ishin femra dhe 10 (20%) meshkuj .Moshë mesatare e infermierëve pjesëmarrës ishte 35±2 vjeç Njohuritë dhe perceptimi i infermierëve lidhur me rrezikun biologjik ishin disi të kufizuara Rezultatet tregojnë se 78% e infermierëve kanë pësuar një aksident biologjik ku burimi i lëndimit ka qënë në 70% të rasteve shpimi me gjilpërë jo sterile. Në 40 % të rasteve nuk janë përdorur masat mbrojtëse e lidhur kjo me mungesën e tyre në ambjentet spitalore. 61% e infermierëve shprehën nevojën për të kryer kurse trajnimi me qëllim informimin e mëtejshëm dhe realizimin e ndërhyrjeve infermiore në siguri të plotë për stafin mjekësor dhe pacientët.

Konkluzione: Ky studim paraqet nevojën e studimeve të mëtejshme me qëllim analizimin e njohurive të stafit mjekësor lidhur me rreziku biologjik, realizimin e trajnimeve specifike për përdorimin dhe asgjësimin e gjilpërave dhe instrumenteve të tjera të mprehta si dhe rëndësinë e përdorimit të paisjeve personale mbrojtëse gjatë manipulimeve. Rritja e nivelit të njohurive dhe përmisimi i aftësive profesionale përfaqësojnë strategjinë kryesore për minimizimin e aksidenteve biologjike në ambjentin punës.

Fjalë kyce: ekspozimi profesional, infermier, njohuri, perceptimi, rrezik biologjik.

KNOWLEDGE, PERCEPTION AND **P**RACTICES RELATED TO BIOLOGICAL EXPOSURE IN THE HOSPITAL CENTER “XHAFAERR KONGOLI”

Entela Drizaj¹, Flora Lamcja¹

¹Lecturer at the Faculty of Technical Medical Sciences Elbasan
enteladrizaj20@gmail.com

Purpose: This study aims to assess the knowledge and perception of nurses regarding biological risk, the evidence of biological accidents suffered as well as recognition with safety measures.

Methodology: This is a cross-sectional study that was carried out at the Regional Hospital Center of “Xhafer Kongoli”, in the period April to May 2022. The study was carried out through an electronic questionnaire which was distributed to nurses in the surgery department, pediatrics and renal dialysis. The questionnaire consisted of 27 questions divided into 3 sessions involving demographic data, nurses’ knowledge and perception regarding biological risk, as well as biological accidents suffered during work and safety measures.

Results: A total of 50 nurses answered the online questionnaire of which 40 (80%) were female and 10 (20%) male. The average age of the participating nurses was 35 ± 2 years. The knowledge and perception of nurses regarding biological risk were somewhat limited. The results show that 78% of nurses suffered a biological accident where the source of the injury was in 70% of cases drilling with non-sterile needles. In 40% of cases, protective measures related to their absence in hospital environments have not been used. 61% of nurses expressed the need to carry out training courses with a further information and the realization of nurse scans in full safety for medical staff and patients.

Conclusions: This study presents the need for further studies with the aim of analyzing the knowledge of medical staff regarding biological risk, the realization of specific trainings for the use and analysis of needles and other sharp instruments, as well as the importance of using personal protective equipment during manipulations. Increasing the level of knowledge and improve professional skills represent the main strategy for minimizing biological accidents in the working environment.

Key words: professional exposure, nurse, knowledge, perception, biological risk.

D IABETI MELLITUS TIPI 2 NË KORRELACION ME GRANULOMËN ANNULARE DHE GRAVE DISEASE

K. Poshi¹, E. Rustami²

¹Shërbimi i Endocrinologjisë Qendra Spitalore Universitare
“Nënë Tereza”

²Fakilteti i Shkencave Mjekësore Teknike, evarustami@yahoo.com

Objektivi: Studimi i korrelacionit të Patologjisë DM T 2 me Granulomën Annulare dhe C’rregullime të vetë Tiroides.

Rasti Klinik. Pacienti me inicialet N.B, i moshës 55 vjec paraqitet pranë shërbimit të endokrinologjisë për ekuilibrim të vlerave të glicemisë.

Diagnostikuar me Diabet Mellitus tip 2 prej 8 vitesh. Pas tre muajsh shfaqen ndryshime në lëkurë në të dyja duart, manu dextra et sinistra. Ndryhimet cutane u shoqëruan me macula të shpeshta. Diagnostikuar me Morbus Graves pas 2 vitesh nga koha e diagnostikimit, DMT2 dhe Granuloma Anulare. Aktualisht pa mjekim mbajtës. (Graves’ Disease). Patologji shoqëruese: Hipertension arterial stadi II-III, Glaukomë. Anamneza familjare: Pa të dhëna për Diabet Mellitus, Morbus Graves ose patologji të tjera autoimmune.

RBC 5.37 x 10⁶ /uL, (4.4 – 5.9) Hgb 16.2 g/dL (13-17), HCT 50.2% (42-52)

WBC 8.6 K/uL (4-10.5), Neutrofile 49.1% (40-70), Limfocite 35.5% (25-45), Monocite 8.93% (3-9), Eozinofile 5.7% (<5), Bazofile 0.8% (<1), PLTs 282 K/uL (150-400) Bilanc biokimik: Glicemi 263 mg/dL (74-100), Urea 40 mg/dL (18-55), Creatinine 0.99 mg/dL (0.72-1.25), Total bilirubin 0.85 mg/dL (0.3-1.2) Total protein 8.1 g/dL (6.4-8.3) Albumin 4.8 mg/dL (3.5-5.2) ALT 100 U/L (<55), AST 35 U/L (5-34), GGT 119 U/L (12-64), ALP 47 U/L (40-150), LDH 184 U/L (125-220) CK 113 U/L (30-200) CK-MB 4 ng/mL (<5.2) Troponin-I <0.01 ng/mL (<0.034), NT pro BNP 19.6 pg/mL (<125), CRP 0.12 mg/dL (<0.5), HbA1c 8.6%.

Përfundim: Pacientët me granuloma annulare nga studime të fundit kanë shfaqur korrelacion për diabet mellitus, por marrëdhënia midis kësaj sëmundjeje të lëkurës dhe ç’rregullime vetë tiroides duhet ende të studiohet

Fjalë kyçe: granuloma annulare, tiroide, diabet mellitus,

DIABETES MELLITUS TYPE 2 IN CORRELATION WITH ANNULAR GRANULOMA AND DESEASE WOMEN

K. Poshi¹, E. Rustami²

¹Endocrinology Service University Hospital Center “Mother Teresa”

²Faculty of Medical Technical Sciences, evarustami@yahoo.com

Background: Annular granuloma is a benign inflammatory disease of the skin. The etiology and pathogenesis of the disease have not yet been determined, but some authors have suggested that it may be associated with a number of underlying disorders such as thyroid disorders, diabetes mellitus.

Objective: To study the correlation of DM T 2 Pathology with Annular Granuloma and order thyroid disorders.

clinical case: The patient with the initials N.B, aged 55, presents to the endocrinology service for balancing glycemic values. Diagnosed with Diabetes Mellitus type 2 of 8 years. After three months skin changes appear in both hands, manu dextra et sinistra. Cutaneous changes were accompanied by frequent maculae.

Methods: RBC 5.37 x 10⁶ / uL, (4.4 - 5.9) Hgb 16.2 g / dL (13-17), HCT 50.2% (42-52)

WBC 8.6K/uL(4-10.5), Neutrophils 49.1%(40-70), Lymphocytes 35.5% (25-45), Monocytes 8.93% (3-9), Eosinophils 5.7% (<5), Basophils 0.8% (<1), PLTs 282 K / uL (150-400) Biochemical balance: Glycemia 263 mg / dL (74-100), Urea 40 mg / dL (18-55), Creatinine 0.99 mg / dL (0.72-1.25), Total bilirubin 0.85 mg / dL (0.3-1.2) Total protein 8.1 g / dL (6.4-8.3) Albumin 4.8 mg / dL (3.5-5.2) ALT 100 U / L (<55), AST 35 U / L (5- 34), GGT 119 U / L (12-64), ALP 47 U / L (40-150), LDH 184 U / L (125-220) CK 113 U / L (30-200) CK-MB 4 ng / mL (<5.2) Troponin-I <0.01 ng / mL (<0.034), NT pro BNP 19.6 pg / mL (<125), CRP 0.12 mg / dL (<0.5), HbA1c 8.6%, Lipidogram: Cholesterol total 243 mg / Dl, Triglyceride 181 mg / dL, HDL Cholesterol 39 mg / dL, LDL Cholesterol 172 mg / dL

Conclusion: Patients with annular granuloma from recent studies have shown a correlation for diabetes mellitus, but the relationship between this skin disease and thyroid disorders itself has yet to be studied.

Keywords: annular granuloma, thyroid, diabetes mellitus.

Sesioni i pestë

KUJDESI
INFERMIEROR

NURSING
CARE

FRAKTURAT E KLAVIKULËS DHE PROCEDURAT E TEKNIKUT TË GIPSIMIT ORTOPEDIK

Arben GJONEJ¹, Risida Gjonej², Edvin Selmani¹

¹Shërbimi Universitar Ortopedi-Traumatologji “ Prof. Dr. Panajot Boga”, SUT, Tiranë.

²Lektore, Fakulteti Shkencave Mjekësore Teknike, Tiranë.
arben_gjonej@hotmail.it

Qëllimi: Vlerësimi i procedurave të teknikut të gipsimit ortopedik në trajtimin e frakturave të klavikulës dhe zbatimi i tyre gjatë vitit 2014-2015 në shërbimin tonë si edhe incidenca e sajë për këtë periudhë.

Metodologjia: Marrja e informacionit nga Reparti i gipsit Shërbimi Ortopedi Traumatologji në Spitalit Universitar të Traumës nga Janari 2014- Dhjetor 2015. Në studim janë përjashtuar rastet që kanë patur nevojë për ndërhyrje kirurgjikale. Për të analizuar të dhënat është përdorur paketa statistikore SPSS version 20. Frekuenca dhe përqindja janë përdorur për të analizuar variablet kategorike. Është vlerësuar si sinjifikante vlera e $p < 0.05$.

Rezultatet: Në vitin 2014-2015 janë trajtuar 150 pacientë me frakturë të klavikulës. Foshnje janë 5 ose (3.3 %) ,pacientë meshkuj nga moshja 1-5 vjeç janë 13 ose (8.7%), pacientë meshkuj të grup moshës 6-14 vjeç janë 8 ose (5.3%), ndërsa pacientët meshkuj të grup moshës 15-25 vjeç janë 54 ose (36%). Përsa i përket pacientëve meshkuj te grup moshës 26-50 vjeç janë 30 ose (20%) dhe grup moshja tek pacientët meshkuj mbi 50 vjeç janë 10 ose (6.7%). Në total pacientë meshkuj me frakturë të klavikulës kemi 115 ose (76.7%) dhe paciente femra kemi 35 ose (23.3%). Nga 115 pacientë meshkuj 80 ose (69.6 %) e tyre janë me frakturë klavikule dekstra dhe 35 ose (30.4 %) janë pacientë meshkuj me frakturë të klavikulës sinister. **Diskutime.** Fraktura e klavikulës për vitin 2014-2015 paraqitet me një raport 4.3/1 meshkuj –femra duke ju ofruar literaturës boterore. Trajtimi i grup moshës së vogël zakonisht nën 5 vjeç është bërë me imobilizim me leucoplast ndërsa pjesa tjetër me suporte ortopedike dhe imobilizim me gips. Trajtimi ka qenë i suksesshëm pa komplikacione.

Fjalët kyçe: Fraktura e klavikulës, faktorët rrishtues të frakturës ,trajtimi me gips.

CLAVICLE FRACTURES AND ORTHOPEDIC PLASTER TECHNICIAN PROCEDURES

Arben GJONEJ¹, Risida Gjonej², Edvin Selmani¹

¹University Service Orthopedic-Traumatology “ Prof. Dr. Panajot Boga”, SUT, Tirana.

²Lecturer, Faculty of Medical Technical Sciences, Tirana.
arben_gjonej@hotmail.it

Purpose: Evaluation of orthopedic plaster technician procedures in the treatment of clavicle fractures and their implementation during 2014-2015 in our service as well as its incidence for this period.

Material and method: We collected data form the cast registry of Orthopedic and Trauma Service in the University Trauma Hospital during period January 2014- December 2015. In our study we excluded cases that were treated surgically. Statistical analysis of the data was done with SPSS version 2.0 package. Frequences and percentages are used to analyze the categoric variables. P value < 0.05 was consider significant.

Results: 150 cases were treated with clavicle fracture. The were 5 (3.3%) newborns. Age 1-5 years old male patients were 13 (8.7%), in the group age 6-14 years older there were 8 (5.3%) and male patients of the group age 15-25 years old there were 54 (36%). Male patients of group age 26-50 years old there were 30 (20%) and more than 50 years old there were 10 patients (6.7%). In total there were 115 male and 35 females’ patients. In 115 male patients 80 (69.6%) were right side and 35 (23.3%) were left side. In female group 35 (23.3%) 20 were right side and 15 were left side. The management shows a significant correlation between the diagnosis and the type of immobilization with $p < 0.05$.

Discussion. Clavicle fractures during 2015-2016 shows a ration of 4.3/1 male / female the same as international literature. Treatment according to age groups is achieved with leucoplast immobilization or cast or braces. Treatment was successful without complications.

Keyword: Clavicle, fracture, risk factors, cast.

KUJDESI INFERMIEROR I BAZUAR NË PROVA PËR PACIENTIN ME INFARKT AKUT TË MIOKARDIT: RAPORT I RASTIT

Arjeta Zhubi
Kolegji Heimerer

Hyrje: Për të arritur kujdesin infermieror me cilësi të lartë dhe menaxhimin e pacientëve me infarkt akut të miokardit duhet të jetë në përputhje me praktikën infermiere të bazuar në fakte dhe gadishmërinë e infermierëve për të modifikuar praktikën infermiere kur shfaqen prova të reja. Kuadri për kujdesin dhe menaxhimin gjithëpërfshirës të një pacienti me infarkt akut të miokardit përfshin një vlerësim gjithëpërfshirës infermieror, diagnozë, planifikim, ndërhyrje dhe proces vlerësimi.

Qëllimi: Ky rast studimor synon të shpjegojë dhe ilustruj se si të kujdesemi për pacientët me infarkt akut të miokardit bazuar në arsyetimin dhe dëshmitë e praktikës infermiere që qëndrojnë në themel të qasjes holistike.

Metoda: Për këtë studim është përdorur metodologjia cilësore me përfshirjen e një rasti studimor përshkrues. Personazhi i këtij raport të rastit është një pacient i cili është paraqitur në Departamentin e Emergjencës me simptoma të infarktut akut të miokardit dhe pas ekzaminimit dhe dhënies së trajtimit fillestar është transportuar në Njësinë e Kujdesit Kritik ku dhe është aplikuar i tërë kujdesi infermieror.

Rezultatet: Sa më herët të trajtohet infarkti i miokardit, aq më i mirë është prognoza. Prandaj, infermierët duhet të jenë të kujdesshëm për simptomat dhe shenjat e infarktut të miokardit dhe të reduktojnë faktorët e rrezikut për të përmirësuar rezultatet.

Konkluzionet: Infermierët kanë treguar të kenë një rol thelbësor në diagnostikimin, menaxhimin dhe trajtimin e sindromave akute koronare. Kjo për shkak se infermierët ofrojnë kujdes direkt për pacientët dhe mund t'i identifikojnë problemet herët.

Fjalët çelës: vlerësim gjithëpërfshirës infermieror, kujdes infermieror me cilësi të lartë, praktikë infermiere e bazuar në fakte, infarkt akut i miokardit

EVIDENCE – BASED NURSING CARE OF PATIENT WITH ACUTE MYOCARDIAL INFARCTION: CASE REPORT

Arjeta Zhubi
Heimerer College

Introduction: To achieve high-quality nursing care and management of patients with acute myocardial infarction must be consistent with evidence-based nursing practice and the willingness of nurses to modify nursing practice when new evidence emerges. The framework for the comprehensive care and management of a patient with acute myocardial infarction includes a comprehensive nursing evaluation, diagnosis, planning, intervention, and evaluation process.

The aim: This case study aims to explain and illustrate how to care for patients with acute myocardial infarction based on the rationale and evidence of nursing practice that underlie the holistic approach.

Methodology: Qualitative methodology was used for this study with the inclusion of a descriptive case study. The personage of this case report is a patient who was admitted to the emergency complaining of chest pain and after examination and initial treatment was transported to the Critical Care Unit where all nursing care was applied.

Results: The earlier myocardial infarction is treated, the better the prognosis. Therefore, nurses should be wary of the symptoms and signs of myocardial infarction and reduce risk factors to improve outcomes.

Conclusions: Nurses have been shown to play an essential role in the diagnosis, management, and treatment of acute coronary syndromes. This is because nurses provide direct care to patients and can identify problems early.

Keywords: comprehensive nursing assessment, high-quality nursing care, evidence-based nursing practice, acute myocardial infarction

KUJDESI INFERMIEROR NË QENDREN SHËNDETËSORE VAU DEJES, PËRGJATË PERIUdhËS SË PANDEMISË COVID 19

Gjon Radovani

Qendra Shëndetësore Vau Dejes, Shkodër

gjonradovani@gmail.com

Kujdesi infermieror gjatë periudhës së pandemisë Covid 19 ka qënë domethënëse për banorët e Bashkisë Vau Dejes.

Qëllimi i këtij punimi ishte për të evidentuar mendimet e përdoruesve të shërbimeve të kujdeseve infermiere të Qendres Shëndetësore Vau Dejes përgjatë periudhës së pandemisë Covid 19.

Metodika: studimit i tipit përshkruar dhe është përdorur metoda transversale për të kuptuar mendimet që kanë përdoruesit e shërbimeve të kujdeseve infermiere përgjatë periudhës së pandemisë Covid 19. Pyetëtori kishte dy pjesë. Pjesa e parë i referohej mendimeve që kanë përdoruesit në përgjithësi për kujdeset infermiere, ndërsa pjesa e dytë i referohej mendimeve që kanë përdoruesit për kujdesin infermieror përgjatë periudhës së pandemisë. Popullata në studim ishin përdoruesit në moshë të rritur e shërbimeve të Qendres Shëndetësore Vau Dejes. Gjithashtu për përdoruesit u mblodhën dhe të dhënat demografike, si: mosha, gjinia, arsimi, statusi ekonomik dhe vendbanimi.

Diskutimet dhe konkluzionet: Megjithë rezervat që kishin përdoruesit në tërësi për shërbimet e ofruara nga Qendra Shëndetësore Vau Dejes, ata shpreheshin pozitiv për rolin madhor që kishte kujdesi infermieror përgjatë periudhës së pandemisë. Ata shpreheshin që po mos ishin infermierët e zonës së tyre, problemet do të ishin shumë më të mëdha.

Fjalët kyçe: Vau Dejes, infermier, përdorues, kujdes, pandemi, Covid 19.

NURSING CARE AT VAU DEJES HEALTH CENTER, DURING THE PANDEMIC PERIOD COVID 19

Gjon Radovani

Vau Dejes Health Center, Shkodra
gjonradovani@gmail.com

Nursing care during the Covid 19 pandemic period has been significant for the residents of Vau Dejes Municipality.

The purpose of this paper was to record the opinions of users of nursing care services of Vau Dejes Health Center during the period of the Covid pandemic 19.

Methodology: descriptive study and transverse method was used to understand the opinions of nursing service users during the Covid 19. pandemic period. The questionnaire had two parts. The first part referred to the opinions that users generally have about nursing care, while the second part referred to the opinions that users have about nursing care during the pandemic period. The study population were adult users of Vau Dejes Health Center services. Demographic data were also collected for users, such as: age, gender, education, economic status and place of residence.

Discussions and Conclusions: Despite the reservations that users as a whole had about the services provided by Vau Dejes Health Center, they were positive about the major role that nursing care played during the pandemic period. They expressed that if it were not for the nurses in their area, the problems would be much bigger.

Keywords: Vau Dejes, nurse, user, care, pandemic, Covid 19.

RËNDËSIA E PËRGJEGJSHMËRISË RËSË PERSONELIT INFERMIEROR NË REZIDENCAT PËR TË MOSHUAR PËRGJATË PERIUdhËS SË PANDEMISË COVID 19

Ervin Bilani

eribilnani@gmail.it

Respektimi dhe përdorimi i masave të shtuara parandaluese përgjatë periudhës së pandemisë Covid 19, ka qënë efikas në mbrojtjen e shëndetit të moshuarve në rezidenca.

Qëllimi i këtij studimi ishte për të evidentuar përceptimet dhe masat e marra nga personeli infermieror në rezidencat për të moshuar.

Metodika: tipi i studimit është transversal. U përdor një pyetësor me dy pjesë. Pjesa e parë kishte pyetje në lidhje mbi përceptimin që kishin infermierët në lidhje me vete pandeminë dhe masat që duheshin marrë, ndërsa pjesa e dytë i referohej mendimeve që kishin infermierët në lidhje me masat që ishin marrë në rezidencës ku ata punonin dhe se si ishte efikasiteti i tyre.

Diskutimet dhe Konkluzionet: edhe pse një pjesë e infermierëve shprehni dyshime dhe pakënaqësi në lidhje me vetë pandeminë dhe masat e marra për parandalimin e saj, por nga ana tjetër të gjithë shpreheshin njësoj se falë masave të marra dhe të zbatuara me rigorozitet, në qendrën rezidenciale nuk ka pasur probleme me infektimin e të moshuarve. Prandaj masa e marra dhe zbatimi i tyre duhet të jete primar në kujdesin infermieror.

Fjalët kyçe: rezidenca për të moshuar, kujdes, infermierë, covid 19, pandemi.

IMPORTANCE OF NURSING STAFF **A**CCOUNTABILITY IN NURSING HOMES **T**HROUGHOUT THE PANDEMIC PERIOD **C**OVID 19

Ervin Bilani

eribilnani@gmail.it

Adherence and use of enhanced preventive measures throughout the Covid 19 pandemic period, has been effective in protecting the health of the elderly in residences.

The purpose of this study was to identify perceptions and measures taken by nursing staff in residences for the elderly.

Methodology: the type of study is transversal. A two-part questionnaire was used. The first part had questions about the nurses' perception of the pandemic and the measures to be taken, while the second part referred to the nurses' perceptions of the measures taken at the residence where they worked and how effective it was. theirs.

Discussions and Conclusions: although some nurses express doubts and dissatisfaction about the pandemic itself and the measures taken to prevent it, but on the other hand all expressed the same that thanks to the measures taken and rigorously implemented, in the residential center there were no problems with infecting the elderly. Therefore the measure taken and their implementation should be primary in nursing care.

Keywords: residency for the elderly, care, nurses, covid 19, pandemic.

HIGJIENA E DUARVE NË STAFIN INFERMIEROR NË QKMF - PRIZREN

Rrahim Bajrami¹, Valmire Thaqi², Rajmonda Hasani³, Edona Shala³, Muhamet Kadrija¹

Universiteti “Fehmi Agani” i Gjakovës.
muhamet.kadrija@uni-gjk.org

Hyrje - higjiena adekuatë e duarve është metodë efektive e parandalimit të bartjes së mikroorganizmave ndërmjet personelit shëndetësor dhe të sëmurëve.

Qëllimi - është që të zgjerohen njohuritë e stafit infermieror rreth higjienës së duarve në mënyrë që të minimizohen infeksionet intrahospitalore, të raportoj strategjitë e parandalimit dhe në veçanti rëndësinë e kujdesit infermieror në parandalimin e infeksionit.

Metodologjia - përbëhet nga anketimi në bazë të pyetësorëve të strukturuar të përbërë nga 10 pyetje, lidhur me njohuritë e higjienës së duarve.

Rezultatet – gjithsej janë të përfshirë 15 punonjës të stafit infermieror. Nga të dhënat e pyetësorëve kemi identifikuar probleme në lidhje me higjienën e duarve, të cilat janë edhe shkaktar i shpeshtë i shpërndarjes së mikroorganizmave në institucionet shëndetësore.

Rekomandime – të jepen rekomandime frytdhënëse, të cilat do të përmisojnë njohuritë e infermierevë në lidhje me higjienën e duarve si dhe do të minimizojnë përhapjen e infeksioneve intra-hospitalore.

Përfundime - larja e duarve në mënyrë korrekte konsiderohet si një mënyrë e sigurtë për parandalimin e infeksioneve intra-hospitalore dhe është mënyra më e lehtë për të mbrojtur veten nga shumë infeksione.

Fjalët kyqe: higjiena, personel, infeksion.

HAND HYGIENE IN NURSING STAFF AT HQKMF PRIZEREN

Rrahim Bajrami¹, Valmire Thaqi², Rajmonda Hasani³, Edona Shala³, Muhamet Kadrija¹

University “Fehmi Agani” of Gjakova.
muhamet.kadrija@uni-gjk.org

Introduction - adequate hand hygiene is effective in preventing the transmission of microorganisms between health personnel and patients.

Purpose - is to expand the knowledge of nursing staff about hand hygiene in order to minimize inpatient settings to report prevention strategies and the importance of nursing care in their prevention.

Methodology - survey work based on questionnaires structured by 10 questions, related to hand hygiene knowledge.

Results - a total of 15 nursing staff members are involved. From the data of the questionnaires we have problems related to hand hygiene, which are also a frequent cause of interconnection of microorganisms in terms of safety.

Recommendations - to give fruitful recommendations, which will improve the knowledge of nurses in relation to their hygiene and will minimize the spread of air in the hospital.

Conclusions - washing your hands properly is a safe way to prevent intra-hospital hospitalization and is the easiest way to protect yourself from many environments.

Keywords: hygiene, staff, environment.

KUJDESI INFERMIEROR NE KRYERJEN E EKG

Sabina Dushaj¹, Arketa Pllumi Guli¹, Emiljano Pjetri¹

Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”, Fakulteti i Shkencave të Natyrës, Departamenti i Infermierisë, Shkodër, Shqipëri
sabina_dushaj@unishk.edu.al

Abstrakt

Hyrje: Një elektrokardiogram regjistron sinjalet elektrike në zemër. Është një test i zakonshëm dhe pa dhimbje që përdoret për të zbuluar shpejt problemet e zemrës dhe për të monitoruar shëndetin e zemrës.

Metodologjia: Kemi analizuar EKG ne 2 muaj tek pacientet e ardhur ne kliniken private ne qytetin e shkodres. EKG jane realizuar me plan ambulatori dhe jo sherbim urgjencen. Eshte perdorur EKG e markes “MAC 600”. EKG ka 3 kanale. Ekzaminimi eshte kryer pas 15 min pushimi ne krevat te pacientit. Vendosja e elektrodave ;Elektroda me ngjyre te kuqe ne doren e djathte. Elektroda me ngjyre te verdhe ne doren e majte. Elektroda me ngjyre te zeze ne kemben e djathte. Elektroda me ngjyre te gjelbert ne kemben e majte. **V1** hapsira e IV nderbrinjore buze sternumit djathtas .**V2** hapsira e IV nderbrinjore buze sternumit majtas. **V3** hapsira mes V2 dhe V4 .**V4** hapsira e V nderbrinjore ne vijen medioklavikulare. **V5** hapsira e V nderbrinjore ne vijen e perparme aksilare. **V6** hapsira e V nderbrinjore ne vijen e mesme aksilare .

Rezultatet: Jane egzaminuar 112 paciente .Nder pacientet e egzaminuar 75 veta ishin adult dhe 37 I perkasin moshes 0-14 vjec. Pacientet adult me se shumti paraqiten nga shqetesimet qe ndjejne gjate kryerjes se aktiviteteve te jetes se perditshme. Pacientet me te interesuar per kryerjen e ekzaminimit jane femra rreth 64% dhe vetem 36% e tyre jane meshkuj .

Konkluzionet: Mesatarisht 67% e adulteve dhe rreth 33% e moshave 0-14 vjec te paraqitur ne ambulatory i nenshtrohen kryerjes se EKG ne kushte qetesie. 19% te rasteve pediatrike te paraqitura rezultojne me nje EKG patologjike dhe 81% normale. Rreth 31% e adulteve te paraqitur ne ambulator rezultojne me nje EKG qe referon nje patologji dhe rreth 69% e tyre jane normale. Rreth 40% e moshave 0-14 vjec paraqiten per EKG per mjeksine sportive dhe rreth 60% e tyre jane te rekomanduara nga mjeku neonatolog ose pediatër per determinim.

Fjalë kyçe: EKG, elektroda, , zemër

NURSING CARE IN PERFORMING EKG

Sabina Dushaj¹, Arketa Pllumi Guli¹, Emiljano Pjetri¹

University of Shkodra “Luigj Gurakuqi”, Faculty of Natural Sciences, Department of Nursing, Shkoder, Albania

sabina_dushaj@unishk.edu.al

Abstract

Introduction: An electrocardiogram records electrical signals in the heart. It is a common, painless test used to quickly detect heart problems and monitor heart health.

Methodology: We analyzed the ECG in 2 months in patients who came to the private clinic in the city of Shkodra. ECG were performed with an outpatient plan and not emergency services. ECG brand “MAC 600” was used. rest in the patient’s bed. Placement of electrodes; Red electrodes in the right hand. Yellow electrodes in the left hand. Black electrodes in the right leg. Green electrodes in the left leg. V1 IV intercostal space of the lip right sternum. V2 IV intercostal space on the left sternum edge. V3 space between V2 and V4 .V4 intercostal V space in the medioclavicular line. V5 intercostal V space in the anterior axillary line. V6 intercostal V space in the medial line.

Results: 112 patients were examined. Among the examined patients, 75 were adults and 37 belonged to the age group 0-14 years. Adult patients are mostly presented with the discomfort they feel during the performance of daily life activities. The patients most interested in performing the examination are female about 64% and only 36% of them are male.

Conclusions: On average 67% of adults and about 33% of 0-14 year olds presented in ambulatory undergo ECG performance at rest. 19% of pediatric cases presented result in a pathological ECG and 81% normal. About 31% of adults presented in outpatient results in an ECG that refers to a pathology and about 69% of them are normal. About 40% of ages 0-14 years present for ECG for sports medicine and about 60% of them are recommended by a neonatologist or pediatrician for determination.

Keywords: ECG, electrodes, heart.

Sfidat e menaxhimit me infermierë në Qendrën Klinike Universitare të Kosovës

Vjollca Jusufi

Oda e Infermiereve te Kooves

vjollcaisufi@gmail.com

Pozita e menaxherit me infermierë është komplekse dhe nënkupton shkathësi interaksioni me pacientë dhe familjarë, infermierë, mjekë, punëtorë të tjrë shëndetësor dhe në shëndetësi si dhe me drejtuesit e institucionit. Ky punim analizon sfidat me të cilat ballafaqohet menaxheri me inferimerë në Qendrën Klinike Universitare të Kosovës gjatë ushtrimit të kësaj detyre. Autorët kanë intervistuar 30 menaxherë të lartë në infermieri. Përgjigjet e fituara janë përpunuar në mënyrë statistikore. Studimi ka gjetë se edhepse menaxheri me infermierë është pjesëmarrës në përpilimit të planeve të mjekimit në shumicën e rasteve, ai në asnjë rast nuk ka marrë pjesë e përpilimit të protokoleve të mjekimit. Pjesa më e madhe e menaxherëve kanë pohuar se ka interferim të plotë ose të pjesërishtë të menaxhmentit ose të mjekëve në kompetencat e tyre. Shpërblimi me ditë të lira dhe ndërrimi i vendit të punës janë instrumente të vetme të menaxherëve për të motivuar dhe sanksionuar të subordinuarit. Gati gjysma e manaxherëve nuk dinë si janë të vlerësuar nga eprorët, ndërsa çdo i katërti nuk pajtohet me vlerësimin. Shumica janë të kënaqur me imazhin publik të infermierit. Sfidat e menaxhimit me inferimierë kërkojnë redifnimin e rolit të menaxherit dhe forcimin e pozicioni të tij.

Fjalë kyçe: menaxhimi me infermierë, kompetencat, problemet, sfidat, Kosova

The challenges of nurse management at the university clinical center of kosova

Vjollca Jusufi

Chamber of Kosovo Nurses

vjollcaisufi@gmail.com

The role of the nurse manager is complex and requires advanced skills when communicating with patients and their families, nurses, doctors, other health and allied workers as well as superiors. This paper analyzes the challenges of nurse management at the University Clinical Center of Kosovo. Authors interviewed 30 nurse managers. Although in a large percentage (90%) are a part of a planning for the future in respective clinics, nurse managers were never involved in writing treatment protocols. The majority of the managers (86.66%) reported absolute or partial intrusion of the hospital management and doctors in performing their daily duties. Paid leave (86.66%) as an award and change of the assignment (93.33%) as a penalty, are the only instruments in the hand of nurse managers to motivate or sanction nurses. Almost half of the managers (40%) do not know how their performance is evaluated by the superiors, while every fourth of the nurse managers (26.66%) do not agree with the evaluation. Majority (93.33%) are satisfied with the public image of the profession. The difficulties that nurse managers are facing are mainly linked to the poor definition of their position and roles, but also at the poor exercise of the delegated competencies.

Key words: Management, Nurse, Challenges, Role, Kosovo

Sesioni i gjashtë

SHËNDET
KOMUNITAR

COMMUNITY
HEALTH

ROLI I INFERMIERIT NË EDUKIMIN PËR ZBULIMIN E HERSHËM TË PROBLEMEVE TË SHIKIMIT TEK FËMIJËT

Astrit Beci

Departamenti Infermieri, Fakulteti i Shkencave të Natyrës,
Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”

astrit.beci@unishk.edu.al

Sfondi: problemet e shikimit tek fëmijët e vegjël po hasen gjithnjë e më tepët.

Qëllimi i këtij punimi është të evidentohet rëndësia që kanë infermierët në edukimin e prindërve në mënyrë që të zbulohen sa më herët problemet që mund të kenë fëmijët me shikimin..

Metodologjia: është përshkruese. U aktivizuan 4 infermiere, nga një javë në 10 shkolla. U bë testi i shikimit dhe të gjitha rastet që u pa se kishin probleme me shikimin, ju bë thirrje prindërve dhe u rekomanduan për vizitë tek okulisti.

Diskutime dhe Konkluzione: pjesa më e madhe e rasteve kishte probleme reale me shikimin. Problemet e shikimit tek femijet duhet te kenë përparësi sidomos nëpër shkolla. Vizitat e detyrueshme tek mjeku okulist duhet të jenë periodike. Roli i infermierit në evidentimin e problemeve të shikimit tek fëmijët është madhor.

Fjalë kyçe: Infermieri, problet e shikimit, femijët, prindërit.

THE ROLE OF THE NURSE IN EDUCATION FOR THE EARLY DETECTION OF VISION PROBLEMS IN CHILDREN

Astrit Beci

Department of Nursing, Faculty of Natural Sciences, University
of Shkodra “Luigj Gurakuqi”

astrit.beci@unishk.edu.al

Background: Visual problems in young children are increasingly encountered.

The purpose of this paper is to highlight the importance of nurses in educating parents in order to detect as early as possible the problems that children may have with vision.

Methodology: is descriptive. 4 nurses were activated for one week in 10 schools. The eyesight test was done and all the cases that were seen to have vision problems, called the parents and were recommended to visit the ophthalmologist.

Discussions and conclusions: most of the cases had real vision problems. Visual problems in children should be a priority, especially in schools. Mandatory visits to the ophthalmologist should be periodic. Nurses play an important role in identifying vision problems in children.

Keywords: Nursing, vision problems, children, parents.

DËSHMITË E BAZUARA NË NJOHURI, QËNDRIM DHE PRAKTIKA TEK PUNTORËT SHËDETSOR NË KOSOVË

Blerta Kryeziu^{1,2}, Besarta Taganoviq¹, Liridon Bllaca¹, Bernard Tahirbegolli¹, Clemens Pappritz¹, Flaka Emini¹, Arjeta Zhubi¹

¹Kolegji Heimerer, ²Universiteti “ Hasan Prishtina”

besarta.taganoviq@kolegji-heimerer.eu

Hyrje: Bazuar në hulumtimet paraprake Praktika e Bazuar në Dëshmi (EBP) është një frazë e gjerë që është kritike për terapinë e mirë me në qendër pacientin nga profesionistët shëndetësor. **Qëllimi i hulumtimit:** Qëllimi i studimit ishte vlerësimi dhe kuptimi i niveleve të njohurive, besimeve dhe shkathtësive të EBP në mesin e profesionistëve të kujdesit shëndetësor në Kosovës. **Metodologjia e hulumtimit:** Nga data 11 shkurt - 25 mars 2022 janë përzgjedhur në mënyrë të rastësishme 611 profesionist të kujdesit shëndetësor në shtatë qytete të Kosovës, të cilët punojnë në tre nivele të kujdesit shëndetësore. **Rezultatet e hulumtimit:** 65% e pjesëmarrësve ishin femra. Moshë mesatare 38 vjeç. 78% e pjesëmarrësve punonin në institucionet shëndetësore publike. Profesionistët kosovar kanë pikë më të ulët në përdorimin e EBP ($2,15 \pm 0,65$), dhe në qëndrimet ndaj EBP ($3,60 \pm 1,06$), dhe pikë më të larta në njohuritë për EBP ($5,34 \pm 1,04$). Infermierët rezultuan të kenë pikë më të lartë në dimensionin e përdorimit të EBP krahasuar me mjekët ($p < 0,05$). Punonjësit shëndetësor që punojnë në nivelin terciar kishin pikë më të larta në përdorimin e EBP krahasuar me ata që punojnë në nivelin e kujdesit shëndetësor parësor në analizat post hoc ($0,05$). Profesionistët shëndetësor që punojnë në institucionet të nivelit parësor kishin pikë më të ulët në qëndrimet ndaj EBP-së krahasuar me ata që punojnë në institucionet e kujdesit shëndetësor sekondar dhe terciar ($0,05$). Kishte dallimi mes profesionistëve që jetojnë zonë urbane dhe rurale ($0,05$).

Përfundimet e hulumtimit: Studimi kishte qëllim të ofrojë dëshmi në lidhje me njohuritë, besimet dhe aftësitë e EBP në mesin e profesionistëve të kujdesit shëndetësor. Konkluzioni ishte se profesionistët shëndetësor që punojnë në institucionet shëndetësore terciare kishin pikë më të larta në përdorimin e EBP krahasuar me ata që punonin në nivelin e kujdesit shëndetësor parësor

Fjalët kyçe: punëtorët shëndetësor, dëshmi, qëndrime, institucionet shëndetësore

EVIDENCE - BASED KNOWLEDGE, ATTITUDE AND PRACTICE AMONG KOSOVAR HEALTHCARE WORKERS

Blerta Kryeziu^{1,2}, Besarta Taganoviq¹, Liridon Bllaca¹, Bernard Tahirbegolli¹, Clemens Pappritz¹, Flaka Emini¹, Arjeta Zhubi¹

¹Heimerer College, ²University of “Hasan Prishtina”

besarta.taganoviq@kolegji-heimerer.eu

Introduction: Evidence-based Practice (EBP) is a broad phrase that is critical for good patient-centered therapy by health care practitioners, according to all studies.

The Aim of the study: The purpose of this study was to assess and comprehend the levels of Evidence-Based Practice knowledge, beliefs, and skills among Kosovo’s healthcare practitioners.

Methodology of the study: This study employed cross-sectional survey, consisted of 611 healthcare professionals working on three levels of healthcare institutions.

Results of the study: findings suggest that EBP use was (2.15±0.65), attitudes toward EBP (3.60±1.06), knowledge about EBP (5.34±1.04). The nurses had higher point in the dimension of use of EBP compared to medical doctors ($p < 0.05$). Findings show that healthcare professionals working in tertiary health facilities had higher points compared to those working in primary on the use of EBP (0.05). Healthcare workers working in primary health care facilities had lower points on the attitudes toward EBP compared to those working in secondary and tertiary health care facilities (0.05). Health workers living in urban setting had a higher points of the dimension knowledge of EBP compared to those living in rural area (0.05).

Conclusions: This study aimed to provide proof regarding Evidence-Based Practice knowledge, beliefs, and skills among Kosovo’s healthcare practitioners. Main conclusion resulted was health professionals working in tertiary health facilities had higher points on the use of EBP compared to those working in primary health care facilities in post hoc analyses.

Key words: health care works, evidence, attitudes, health care institutions.

NDIKIMI I KLIMËS ORGANIZATIVE DHE ANGAZHIMI MES INFERMIERËVE NË KËNAQËSINË NË PUNË: RISHIKIMI I LITERATURËS

Denada SELFO¹, Glodiana SINANAJ²

¹Fakulteti i Shëndetit Publik, Departamenti i Infermierisë, Vlorë, Shqipëri

²Fakulteti i Shëndetit Publik, Qendra Kërkimore Shkencore e Shëndetit Publik, Vlorë, Shqipëri
denada.selfo@univlora.edu.al

Studimi shpjegon efektin e klimës organizative dhe përkushtimin në marrëdhëniet mes kolegësh në cilësinë e shërbimeve shëndetësore për pacientin dhe kënaqësinë në punë. Studim i realizuar në vitin 2019. Në këtë punim të veçantë të rishikimit të literaturës, qëllimi themelor është të adresojë operacionet metodologjike që ruajnë disponueshmërinë aktuale të literaturës në mënyrë që t'i përgjigjet pyetjeve të kërkimit nëse klima organizative lidhet me angazhimin e infermierit. Theksi përfundimtar në gjetjet e hulumtimit dhe ndikuesit më të mirë të zhvillimit të qëndrimeve është përshtatja e strategjisë efektive në lidhje me vlerësimin e klimës organizative. Klima organizative konsiderohet të jetë strategjia më efektive dhe më e ndryshme në ndërthurjen e përkushtimit ndaj organizatës që sugjeron vetëkënaqësinë e grupit të punës së organizatës shëndetësore, e cila përfshin personelin infermior. Prandaj, kompetenca dhe përkushtimi i infermierëve në lidhje me organizatën janë të lidhura me kënaqësinë në punë, kënaqësinë personale, klimën e grupit të punës dhe lehtësitë e ofruara nga organizata për shërbimet e kujdesit shëndetësor. U zbulua se, një nivel më i lartë i kënaqësisë në punë drejton nivelin më të lartë të përkushtimit organizativ dhe zhvillimit të kompetencave midis praktikantëve të infermierisë. Duhet të theksohet se qarkullimi ndërmyjet organizatave në mjedisin e kujdesit shëndetësor zakonisht operacionalizohet për të patur një klimë më të mirë organizative të kujdesit shëndetësor në mënyrë që të lehtësojë profesionistët e kujdesit, veçanërisht infermierët.

Fjalët kyçe: Infermierët, Kënaqësia në punë, Klima organizative, Përkushtimi Organizativ

IMPACT OF ORGANISATIONAL CLIMATE AND COMMITMENT AMONG NURSES JOP SATISFACTION: A REVIEW OF LITERATURE

Denada SELFO¹, Glodiana SINANAJ²

¹Faculty of Public Health, Nursing Department, Vlore, Albania

²Faculty of Public Health, Scientific Research Center of Public Health, Vlore, Albania

denada.selfo@univlora.edu.al

The study explains the effect of the organizational climate and commitment to the organization influences job satisfaction. Study conducted in 2019. In this particular paper of the literature review the basic aim is to address the methodological operations guarding the current literature availability in order to answer the research questions of is organizational climate correlates with the nurse’s commitment. Ultimate emphasis on the research findings and the best attitude development influencers through is the adaptation of effective strategy regarding the assessment of organizational climate. Organizational climate is considered to be the most effective and different strategy with the entanglement of the commitment to the organization suggesting the self-satisfaction among the Healthcare organization working body which includes the nursing practitioner. It was found that, a higher level of job satisfaction directs the higher level of organizational commitment and competency development among the nursing practitioner elsewhere as the higher effective level of organizational climate affects the higher competency level and a commitment to the organization. Therefore, competency and commitment among the nurses regarding the organization are associated with the job satisfaction, personal satisfaction, climate of the organization, and facilities provided by the organization to the health care services. Should be noted that the turnover among the organization in the healthcare setting is usually operationalized to have a better healthcare organizational climate in order to facilitate the healthcare professionals special the nurses.

Keywords: Nurses, Job Satisfaction, Organizational Climate, Organizational Commitment

PROBLEMET NË LIDHJE ME MOS EDUKIMIN KORREKT TË PACIENTËVE NË LIDHJE ME MARRJEN E MEDIKAMENTEVE

Elsjona Qallija

Qendra Shëndetësore Rrethina Dobraq

elsjona13@yahoo.com

Sfondi: Një ndër problemet më të shpeshta që vëmë re tek pacientët/përdoruesit e shërbimit shëndetësor është mos pasja njohuri në lidhje me emrin, dozën, indikacionet dhe efektet anësore të medikamenteve.

Qëllimi i këtij punimi është të evidentohet problemi i mungesës së njohurive që kanë pacientët në lidhje me emrin, dozën, indikacionet dhe efektet anësore të medikamenteve.

Metodika: Ky kërkim ishte një studim përshkrues ndërsektorial që i referohet njohurive të pacientëve në lidhje: emrin, dozën, indikacionet dhe efektet anësore të medikamenteve, arsyeve pse kanë këtë mungesë informacioni dhe mënyrën sesi infermierët e ofrojnë këtë informacion për këta pacientë. Në studim ishin pacientët/përdorues të Qendrës Shëndetësore Dobraq dhe infermierët e kësaj qendre. Gjithsej u intervistuar 123 pacientë/përdorues dhe 15 infermierë.

Diskutimet dhe konkluzionet: mungesa e njohurive në lidhje me emrin, dozën, indikacionet dhe efektet anësore të medikamenteve ishte shumë e lartë. Pacientët shpreheshin se nuk kishin më memorie për të mbajtur mend emrat e ilaçeve, por dhe se nuk i kushtonin kohë personeli shëndetësor. Ndërsa infermierët referonin se ata mundoheshin të bënin një edukim për medikamentet, një pjesë referonte se këtë edukim pacientët e prisnin nga mjekët dhe se nuk i dëgjonin ata.

Fjalët çelës: infermier, qender shëndetësore, medikamente, edukim shëndetësor.

PROBLEMS WITH NOT PROPERLY EDUCATING PATIENTS ABOUT MEDICATION INTAKE

Elsjona Qallija

Primary health centre, Rrethina/Dobraç

elsjona13@yahoo.com

Background: One of the most common problems we see in patients / health care users is lack of knowledge about the name, dose, indications and side effects of medications.

The purpose of this paper is to identify the problem of lack of knowledge that patients have about the name, dose, indications and side effects of medications.

Methodology: This research was a descriptive cross-sectional study that refers to patients' knowledge about: name, dose, indications and side effects of medications, why they have this lack of information and how nurses provide this information to these patients. The patients / users of Dobraç Health Center and the nurses of this center were in the study. A total of 123 patients / users and 15 nurses were interviewed.

Discussions and conclusions: the lack of knowledge about the name, dose, indications and side effects of the medication was very high. Patients stated that they no longer had a memory to remember the names of medicines, but also that health personnel did not devote time to them. While the nurses reported that they were trying to do a medication education, some referred that the patients expected this education from the doctors and did not listen to them.

Keywords: nurse, health center, medications, health education.

SIGURIA NË KABINETET RADIOLOGJIKE TË REZONANCËS MAGNETIKE

Elona Dybeli ¹, Adriana Bërbeti ², Albana Kreci ¹, Klara Hysenaj ¹, Afërdita Qosja²

¹Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike, Universiteti “Aleksandër Xhuvani” Elbasan

²Qendra Spitalore “Xhaferr Kongoli” Elbasan

elona.dybeli@uniel.edu.al

Rezonanca magnetike është një modalitet imazherik diagnostik i cili konsiston në përdorimin e fushës magnetike për të marrë të dhëna anatomike dhe funksionale të trupit, me një kontrast më të lartë të indeve të buta krahasuar me teknikat e tjera diagnostikuese. Pavarësisht faktit që nuk përdor rrezatim jonizues, i cili është i dëmshëm për qelizat dhe organizmin në tërësi, përsëri ka protokolle të standartizuara të cilat duhet të aplikohen me qëllim ofrimin e një kujdesi shëndetësor sa më efikas. Protokollin e parë është hartuar në vitin 2001 nga Kolegji Amerikan i Radiologjisë (ACR), për të pasuar me të tjera më të avancuara për të arritur tek ai i cili përdoret sot në mbarë botën, protokollin e vitit 2013 “ACR Guidance Document on MR Safe Practices”, i rishikuar në 2020.

Edhe pse deri më sot nuk janë evidentuar efekte të ndikimit të fushës magnetike mbi organizëm të ngjashme me ato të shkaktuara nga rrezatimi jonizues, fokusi i sigurisë në këto kabinate konsiston në disa elementë të tjerë kyç, siç janë:

Kujdesi në kabinet ndaj elementëve ferromagnetike (asnjë paisje metalike, jo kompatibël me aparatit e MRI nuk mund të lejohet të futet në dhomën e aparatit); administrimi i lëndëve të kontrastit paramagnetik (ashtu si dhe në rastet e injektimit të lëndëve të kontrastit jodik ekziston mundësia e shfaqjes së reaksioneve alergjike); kujdesi ndaj femrave shtatzëna (pavarësisht faktit se nuk janë raportuar raste të shfaqjes së efekteve anësore, duhet treguar kujdes sidomos në tremestrin e parë të shtatzanisë); konsenti (gjitmonë para kryerjes së ekzaminimit pacienti duhet ta nënshkruajë) ; menaxhimi i pacientëve klaustrofobikë; sedacioni i pacientëve pediatrikë; implantet e ndryshme (si psh. pacemaker apo implante kokleare) si dhe zhurma akustike.

Fjalë kyçe: kabinet MRI, siguria, protokoll, personel, ferromagnetik, shtatzëni

SAFETY IN RADIOLOGY CABINETS OF MAGNETIC RESONANCE

**Elona Dybeli¹, Adriana Bërbeti², Albana Kreci¹, Klara Hysenaj¹,
Aferdita Qosja²**

¹ Faculty of Medical Technical Sciences, «Aleksandër Xhuvani»
University Elbasan; ² Hospital Center” Xhaferr Kongoli “ Elbasan
elona.dybeli@uniel.edu.al

Magnetic resonance imaging is a diagnostic modality which consists of using the magnetic field to obtain anatomical and functional data of the body, with a higher soft tissue contrast compared to other diagnostic techniques. Despite the fact that it does not use ionizing radiation, which is harmful to cells and the body as a whole, there are still standardized protocols that must be applied in order to provide the most effective health care. The first protocol was developed in 2001 by the American College of Radiology (ACR), to be followed by more advanced ones to reach the one used today worldwide, the 2013 protocol ACR Guidance Document on MR Safe Practices”, revised in 2020. Although there are not reported effects of magnetic field impact on the body similar to those caused by ionizing radiation, the focus of security in these cabinets consists in some other key elements, such as: Care in the cabinet for ferromagnetic elements (no metal equipment, incompatible with the MRI machine can be allowed to enter the room where is placed the machine); administration of paramagnetic contrast agents (as in the case of injection of iodine contrast agents there is a possibility of allergic reactions); care for pregnant women (despite the fact that no cases of side effects have been reported, care should be taken especially in the first trimester of pregnancy); consent (always before the examination the patient must sign it); management of claustrophobic patients; sedation of pediatric patients; various implants (such as pacemakers or cochlear implants) as well as the acoustic noise.

No unauthorized person or person who has not undergone a prior qualification in relation with working in the MRI cabinet may not be allowed to enter these areas as it may pose a serious risk to all persons present there, whether patients, staff medical or support staff. It is very important to know and implement the relevant radiological protocols for the implementation of safety and protection protocols.

Keywords: MRI cabinet, safety, protocol, personnel, ferromagnetic, pregnancy

Sesioni i shtatë

MAMI, SHENDET RIPODHUES
DHE PEDIATRI

MIDWIFERY, REPRODUCTIVE
HEALTH AND PEDIATRICS

VLERËSIMI I EKSPERIENCËS SË LINDJES TEK GRATË LEHONA NË TRE SPITALE: SPITALI RAJONAL SHKODËR, KOÇO GLOZHENI DHE MBRETËRESHA GERALDINË

Valbona Dibra¹, Meri Kapiti², Silvana Belisha¹

¹Departamenti Infermieri, Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”

²Fakulteti i Mjekësisë, Universiteti i Mjekësisë, Tiranë

valbona.dibra@unishk.edu.al

Lindja e fëmijës është një ngjarje e rëndësishme në jetën e një gruaje dhe një kalim drejt amësisë. Eksperiencat e lindjes janë procese subjektive psikologjike dhe fiziologjike, të ndikuara nga faktorët social dhe mjedisor.

Qëllimi i Studimit: Të vlerësohen ndjenjat, perceptimet, përjetimet, eksperiencat e grave gjatë aktivitetit të lindjes në mënyrë që të përmirësohet cilësia e kujdesit ndaj tyre.

Metoda: U realizua studim cross sectional ku u përdor pyetsori i Childbirth experience questionnaire, i cili u plotësua në mënyrë rastësore tek gratë lehona. Intervistat u realizuan me gratë lehona në repartet e obstetrikës të SRSH, Koço Glozheni dhe Mbretëresha Geraldinë, gjatë Maj – qershor 2022.

Diskutime Konkluzione: Gratë zakonisht përjetuan dhimbje të forta dhe shkallë të ndryshme ankthi, dhe shumica prej tyre përjetuan lodhje e frikë ndaj dhimbjeve të lindjes. Pavarsisht nga këto ndjenja negative, shumica e grave ndiheshin shumë të përfshira në procesin e lindjes, ishin të kënaqura me arritjet e tyre dhe mendonin se e kishin përballuar më mirë sesa pritej. Nga studimi u vu re se mungonin seancat përgatitore përpara lindjes, mungonte mundësia për të zgjedhur metodën lehtësuese të dhimbjes, por mbështetja profesionale dhe siguria ndaj kompetencave mjekësore rezultoi në një nivel të kënaqshëm. Studimi tregoi se ndjenjat negative dhe pozitive mund të bashkëjetojnë, duke konfirmuar kështu karakterin shumëdimensionale të eksperiencës së lindjes. Mbështetja e individualizuar për gratë gjatë lindjes rrit shanset e tyre për një përvojë pozitive të lindjes.

Fjalët kyçe: Eksperiencat e lindjes, lindje, dhimbje, siguri.

EVALUATION OF THE EXPERIENCE OF GIVING BIRTH TO PREGNANT WOMEN IN THREE HOSPITALS: SHKODRA REGIONAL HOSPITAL, KOÇO GLOZHENI AND QUEEN GERALDINE.

Valbona Dibra¹, Meri Kapiti², Silvana Belisha¹

¹Department of Nursing, University of Shkodra “Luigj Gurakuqi”

²Faculty of Medicine, Medical University of Tirana

valbona.dibra@unishk.edu.al

The birth of a child is an important event in a woman’s life and a transition to motherhood. Birth experiences are subjective psychological and physiological processes, influenced by social and environmental factors.

Aim of the Study: To assess the feelings, perceptions, experiences, experiences of women during childbirth activity in order to improve the quality of care for them.

Method: A cross-sectional study was conducted using the Childbirth experience questionnaire, which was randomly completed in pregnant women. Interviews were conducted with pregnant women in the obstetrics wards of SRSB, Koço Glozheni and Queen Geraldine, during May-June 2022.

Discussions / Conclusions: Women have usually experienced severe pain and varying degrees of anxiety, and most of them experienced fatigue and fear of labor pains. Despite these negative feelings, most women felt very involved in the birth process, they were satisfied with their achievements, and felt that they had coped better than they expected. The study noted that prenatal preparation sessions were missing, there was a lack of opportunity to choose the pain relief method, on the other hand professional support and security of medical competencies resulted in a satisfactory level. The study showed that negative and positive feelings can coexist, thus confirming the multidimensional character of the birth experience.

Individualized support for women during childbirth increases their chances for a positive childbirth experience.

Keywords: Birth experiences, birth, pain, security.

VLERËSIMI I NJOHURIVE DHE MANGËSIVE TË NËNAVE NË LIDHJE ME KUJDESIN E LËKURËS SË INFANTIT

Silvana Belisha¹, Valbona Dibra¹

¹Departamenti Infermieri, Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”
silvana.belisha@unishk.edu.al

Hyrje. Lëkura e të porsalindurit pëson një përshtatje progresive me mjedisin ekstrauterin dhe për këtë nevojitet një kujdes specifik gjatë kësaj periudhe.

Qellimi i këtij studimi është të vlersohen njohuritë dhe mangësitë që ka nëna në lidhje me kujdesin e lëkurës së infantit.

Materiali dhe metodika. Është një studim cross-sectional. Nënata u intervistuan me disa pyetje rreth mënyrës sesi ato mendojnë se do kujdesen për lëkurën e infantit. 220 gra janë marrë intervistuar në Spitalin Rajonal Shkoder, në Obstetrikë-Gjinekologji, për një periudhë 7 mujore gusht-shkurt 2021-2022. Përzgjedhja është bërë në mënyrë rastësore brenda 24 orëve pas lindjes. Nuk ka kriter përjashtues. Këtu u përfshijnë nëna primipare dhe multipare.

Intervista është e ndarë në dy pjesë, të dhënat demografike dhe pyetje rreth kujdesit të lëkurës së infantit.

Diskutime dhe Konkluzione: nga ky studim u vu re se shumica e grave kishin mangësi në njohuritë e kujdesit të lëkurës së infantit. Shumica e tyre nuk e dinin rëndësinë që ka ky kujdes në muajt e parë dhe rolin e barrierës që lëkura luan. Mënyra e pastrimit dhe e larjes së lekures, kohezgjatja e procedurës, ndërrimi i pelenave bëhet nga të gjitha nënat por jo në mënyrën, sasinë dhe kohën e duhur. Njohuritë në lidhje me përdorimin e vajrave në ujë apo masazhit ishin të mangeta. E gjitha kjo vjen pasi ato pranojnë se informacioni që jepet nga personeli mjekësor është shumë i ulët dhe gjithashtu lidhet me të ardhurat..

Fjalet kyçe: lëkurë, infant, kujdes, mami, nëna.

ASSESSING MOTHERS’ KNOWLEDGE AND LIMITATIONS REGARDING THE INFANT’S SKIN CARE

Silvana Belisha¹, Valbona Dibra¹

¹Departament of Nursing, Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”
silvana.belisha@unishk.edu.al

Introduction: The skin of the newborn undergoes a progressive adaptation to the extrauterine environment and specific care is needed during this period for this reason.

The purpose of this study is to evaluate the knowledge and the limitations that the mother has about infant skin care.

Material and methodology. It is a cross-sectional study. Mothers were interviewed with some questions about how they think they will take care of the infant’s skin. 220 women were interviewed at the Shkodra Regional Hospital, in Obstetrics-Gynecology department, for a period of 7 months August-February 2021-2022. The selection was randomly done within 24 hours after giving birth. There are no exclusion criteria. These include primipara and multiparous mothers. The interview is divided into two parts regarding the demographic data as well as questions about infant’s skin care.

Discussions and Conclusions: By this study, it was noticed that most women had lack of knowledge with regard to the infant’s skin care. Most of them did not know the importance of this care in the first months and the role of skin barrier. The way of cleaning and washing the skin, the duration of the procedure, the change of diapers is done by all mothers but not in the correct way, quantity and time. Knowledge about the use of oils in water or massage was limited as well. All this results, as they acknowledge, from lack of sufficient information provided by the medical staff as well as related to parents’ income.

Key words: skin, infant, care, midwife, mother.

AUTIZMI DHE NDIKIMI I TIJ TEK AFËMIJËT E PREKUR DHE FAMILJARËT E TIJ

Luljeta Jaku, Albana Sula, Vera Gjinaj, Shqipe Luta, Xhorxhina Frroku, Lizana Hilaj

University “Luigj Gurakuqi”, Sheshi “2 Prilli”, Shkodër,
luljetajaku2cgmail.com

Abstrakt .Autizmi është një crregullim që prek njerëzit pa marrë parasysh gjinin racen apo kombësinë. Kjo temë është bazua në studimin dhe kerkimin e crregullimeve të spektrit autik i njohur ndryshe me emrin Autizëm.

Qëllimi. Qëllimi kryesor i këtij studimi është që të informojmë, të bindim dhe të ndërjegjësojmë popullatën edhe duke u kërku me të madhe vëmendjen e njerzve se autizmi nuk është një sëmundje, jo e jo që nuk është kurrsesi sëmundje ngjitëse, por është një crregullim që mund të prek këdo me të cilin mund të përballemi secili prej nesh.

Materiale dhe metodika. Metodologjia e këtij punimi, është diskriptive, hulumtuese dhe intervistuese me anë të një rasti konkret.

Resultate dhe diskutime. Në këtë punim kemi përshkruar më së miri duke dhënë disa informacione mbi autizmin, se çfarë është në të vërtetë autizmi, se si mund ta trajtojmë, dhe \ ose se si mund të ndihmojmë sa do pak familjarët apo personin e prekur nga autizmi. Gjithashtu punimi paraqet njohjen me një rast të një fëmije të prekur me autizëm nga dhe ku kemi mundur të kuptojmë më qartë se nga ç’farë vujanë në të vërtetë këta fëmijë. Trajtimi dhe ndihma e dhënë në rastin e fëmijës së marrë në studim për kë teme, për fatin e mirë të fëmijës, ka rezultuar pozitivisht. Ajo çfarë shihet qartë dhe që duket si një nevojë imediate në ditët e sotme, del që është e nevojshme rritja e numrit të specialistëve të kësaj fushe e njëkohsisht edhe rritja e kërkesës dhe e vëmendjes së shtetit për sigurimin e komfortit të personave të prekur nga autizmi dhe familjarëve të tyre.

Fjalet kyqe. Crregullim i spektrit, fëmijë, autizëm, prind, komunikim

AUTISM AND ITS IMPACT ON HIS CHILDREN AND FAMILIES

Luljeta Jaku, Albana Sula, Vera Gjinaj, Shqipe Luta, Xhorxhina Frroku, Lizana Hilaj

University “Luigj Gurakuqi”, Sheshi “2 Prilli”, Shkodër,
luljetajaku2çgmail.com

Abstract. Autism is a disorder that affects people regardless of gender, race or nationality. This topic is based on the study and research of autism spectrum disorders otherwise known as Autism.

The aim. The aim of this study is to inform, and make the population aware that autism is not a disease but it is a disorder that can affect anyone and any of us can encounter it.

Materials and methods. The study type is descriptive, research and interviewing through a concrete case.

Results and discussion. In this study we described information about autism, what autism really is, and / or how we can help family members or people with autism. This study also presents a case study of a child affected by autism, from where and where we were able to understand more clearly what these children are suffering or experiencing. The treatment and assistance provided in the case of the child taken into the study for the good fortune of the child, has resulted positively. What is clearly seen and seems to be an immediate need nowadays, is the increase in the number of specialists in this field and at the same time the increase in demand and attention of the state to ensure the comfort of people affected by autism and their families.

Key words. Spectrum disorder, children, autism, parent, communication

PLANIFIKIMI FAMILJAR NË SHKODËR

Edona Rexhepi (Sekja), Emanuel Bajraktari, Teuta Bajraktari
Drejtorja e Shëndetit Publik Shkodër
sekjaedona@yahoo.com

Promovimi i planifikimit familjar dhe sigurimi i qasjes në metodat kontraceptive të preferuara është thelbësor për sigurimin e mirëqenies dhe pavarësinë e grave, duke përkrahur shëndetin dhe zhvillimin e komuniteteve. Qëllimi i këtij studimi është vlerësimi i situatës aktuale për njohuritë, përdorimin aktual, burimet e furnizimit dhe përdorimin në të ardhmen të metodave të planifikimit familjar në qarkun e Shkodrës.

Për mbledhjen e këtyre të dhënave u përdor një formular tip i cili është shpërndarë tek gratë e moshës 15-49 vjeçe të qarkut të Shkodrës.

Nga të dhënat rezultojnë që pjesa më e madhe e grave kanë njohuri mbi 90% për ndonjë metodë të planifikimit familjar ose metodë moderne. Në rrethin e Shkodrës 13% e grave përdorin metodat moderne të planifikimit familjar. 33% e grave përdorin metodat kontraceptive kur nuk kanë asnjë fëmijë, 33% nuk i kishin përdorur asnjëherë, 20% e grave që kishin 1 fëmijë, 8% e grave që kishin 2 fëmijë, 4% e grave që kishin 2 fëmijë, 2% e grave që kishin 3 fëmijë ose më shumë. 23% e të gjitha grave identifikojnë korrektësisht periudhën fertile si kohën në mes të dy cikleve menstruale. Midis grave të martuara të cilat synojnë të përdorin një metodë kontraceptive në të ardhmen, të preferuara metodat: tërheqja (56%), ndjekur nga prezervativi mashkullor (18%) dhe nga pilula (12%). Prevalenca e përdorimit të metodave moderne të kontracëpsionit midis grave të martuara është 11%. 59% e grave të martuara janë duke përdorur tërheqjen. Sektori privat është burimi më i përdorur për pilulat, prezervativët mashkullorë, ndërsa sektori publik ofron sterilizimin femëror. Frika nga efektet anësore (19%) është arsyeja më e zakonshme për grate që nuk e përdorin planifikimin familjar, e ndjekur nga e intervistuarja është kundër (18%).

Si përfundim ne mund të themi që duhet rritur ndërgjegjësimi i grave dhe vajzave për rëndësinë e përdorimit të metodave të planifikimit familjar.

Fjalët kyçe: Planifikim familjar, femra, 14-59 vjeçe, metoda tradicionale

FAMILY PLANNING IN SHKODRA REGION

Edona Rexhepi (Sekja), Emanuel Bajraktari, Teuta Bajraktari
Department of Public Health Shkodra
sekjaedona@yahoo.com

Promoting family planning and ensuring access to preferred contraceptive methods is essential to ensuring women’s well-being and independence, while supporting the health and development of communities.

The purpose of this study was to assess the current situation for knowledge, current use, sources of supply and future use of family planning methods in the region of Shkodra.

A standard form was used to collect these data, which was distributed to women aged 15-49 in the Shkodra region.

The data show that most women have over 90% knowledge of any method of family planning or modern method. In the district of Shkodra 13% of women use modern methods of family planning. 33% of women used contraceptive methods when not have no children, 33% have never used them, 20% of women who had 1 child, 8% of women who had 2 children, 4% of women who had 2 children, 2% of women who had 3 children or more. 23% of all women correctly identify the fertile period as the time between two menstrual cycles. Among married women who intend to use a contraceptive method in the future, preferred methods: withdrawal (56%), followed by male condom (18%) and pill (12%). The prevalence of using modern methods of contraception among married women is 11%. 59% of married women are using withdrawal. The private sector is the most used source for pills, male condoms, while the public sector offers female sterilization. Fear of side effects (19%) is the most common reason for women not using family planning, followed by the interviewee is against (18%).

In conclusion we can say that the awareness of women and girls about the importance of using family planning methods should be increased.

Keyword: Family planning, female, 14-59 years old, traditional methods

EVIDENTIMI I SHQETESIMEVE QË KANË PRINDËRIT TEK APLIKIMI I VAKSINËS MMR NË FËMIJË

Besmira Musaku

Qendra Shëndetësore nr. 3

besi.musaku88@gmail.com

Sfondi: Një ndër shqetësimet që vëmë re tek prindërit është frika që ata kanë në lidhje me aplikimin e vaksinës MMR tek fëmijët.

Qëllimi i këtij punimi është të evidentohet njohuritë për vaksinimin dhe shqetësimeve që kanë prindërit për fëmijët e tyre kur duhet të bëhet vaksina MMR.

Metodika: Ky kërkim ishte një studim përshkrues ndërsektorial që i referohet shqetësimeve të prindërve kur fëmijët duhet të bëjnë vaksinën MMR. Pyetësi është i ndërtuar në dy pjesë: njohuritë që kanë prindërit në lidhje me avantazhet që ka vaksinimi dhe problemt psikologjike që kanë ata për aplikimin e vaksinës MMR tek fëmijët e tyre. Gjithashtu u mblodhën dhe të dhëna demigrafike si: moshë, gjinia, sa fëmijë, arsimi dhe statusi ekonomik.

Diskutimet dhe konkluzionet: prindërit me arsim të lartë dhe me status të mirë ekonomik kishin një informacion të bollshëm në lidhje me avantazhet e vaksinimit, por në lidhje me vaksinën MMR ata shprehnin rezerva pasi informacioni i marrë në faqe të ndryshme interneti i bënta ata shumë konfuzë. Edukimi shëndetësor që duhet të bëhet me prindërit në lidhje me vaksinimin duhet të jetë më gjithëpërfshirës dhe të realizohet nga infermierët.

Fjalët çelës: infermier, qender shëndetësore, MMR, edukim shëndetësor.

I DENTIFICATION OF CONCERNS THAT PARENTS HAVE ABOUT THE APPLICATION OF THE MMR VACCINE IN CHILDREN

Besmira Musaku

Health Center no. 3

besi.musaku88@gmail.com

Background: One of the concerns we see in parents is the fear they have about applying the MMR vaccine to children.

The purpose of this paper is to highlight the knowledge about vaccination and the concerns that parents have about their children when the MMR vaccine should be given.

Methodology: This research was a descriptive cross-sectional study that addresses parental concerns when children should get the MMR vaccine. The questionnaire is built in two parts: the knowledge that parents have about the advantages of vaccination and the psychological problems they have about applying the MMR vaccine to their children. Demographic data such as age, gender, number of children, education and economic status were also collected.

Discussions and Conclusions: Parents with higher education and good economic status had ample information about the advantages of vaccination, but regarding the MMR vaccine they expressed reservations as the information obtained on various websites made them very confusing. The health education that should be done with parents regarding vaccination should be more comprehensive and carried out by nurses.

Keywords: nurse, health center, MMR, health education.

ROLI I MAMISË NË EDUKIMIN RSHËNDETËSOR NË ADOLESHENCË

Leonora Hajrizaj Sejdiu, Albulena Ejupi, Shqipe Hajrizaj

Universiteti i Prishtinës, Fakulteti i Mjekësisë, Departamenti
Infermieri-Mami, leonarahajrizaj_5@hotmail.com

Hyrje: Adoleshenca është një periudhë dinamike e rritjes dhe e zhvillimit. Adoleshenca karakterizohet me ndryshime nga shumë të shpejta, të ndërlidhur me ndryshime të trupit, mendjes dhe marrëdhënieve shoqërore. Adoleshentët përbëjnë një pjesë të konsiderueshme të popullsisë së sotme: një në pesë persona është një i rritur në moshë 10-19 vjet, me 85% të adoleshentëve që jetojnë në vendet në zhvillim. Shtatzënia në adoleshencë dhe amësia e hershme ka një ndikim gjenerativ dhe është e lidhur me arritjet e dobëta në shkollimin e nënës adoleshente, duke çuar në perspektivë të dobët të punësimit, shëndet të dobët fizik dhe mendor (si për nënën ashtu edhe për fëmijën), izolimin social dhe varfërinë.

Qëllimi i punimit: qëllimi kryesor i këtij hulumtimi është që të paraqes rëndësinë edukative shëndetësore tek adoleshentët dhe të analizojmë njohuritë e tyre rreth mjeteve kontraceptive dhe sëmundjeve seksualisht transmesive. hulumtimi ka edhe qëllime të tjera.

Metodologjia: Ky hulumtim është kryer të adoleshentët e shkollës së mësme “Luigj Gurakuqi” në Kline. Hulumtimi është realizu më pyetësor të strukturuar përmes anketimit, mbledhja e të dhënave është bërë përmes pyetësorit, këto të dhëna janë marrë në periudhë një ditore, në Tetorë vitin 2019 interpretimi i rezultateve është realizu me grafikë, tabela në Microsoft Excel.

Leja për kryerjen e këtij hulumtimi është marrë. Konfidencialiteti i informacionit është rujt, privatesia është siguru duke e bërë procedurën e mbledhjes së të dhënave anonime.

Rezultatet: Nga anketimi i 50 adoleshentëve, kemi grumbulluar të dhëna sipas gjinisë së adoleshentëve rezultuar 58% femra dhe 42% meshkuj, dijenisë së adoleshentëve për mjetet kontraceptive Shumë 22%, Pak 70% dhe Aspak 8%, njohuritë për sëmundjet seksualisht transmesive Shumë 16%, Pak 78%, Aspak 6%, se sa janë informuar adoleshentët nga prindërit dhe mësimdhënësit rreth edukimit seksual. Shumë 32.00%, Pak 66.00% dhe Aspak 2.00%

Fjalët kyçe: Adoleshenca, roli i mamis ,edukimi.

THE ROLE OF MIDWIFERY IN HEALTH EDUCATION IN ADOLESCENCE

Leonora Hajrizaj Sejdiu, Albulena Ejupi, Shqipe Hajrizaj

University of Prishtina, Faculty of Medicine, Department of
Nursing-Midwifery

leonorahajrizaj_5@hotmail.com

Introduction: Adolescence is a dynamic period of growth and development. Adolescence is characterized by very rapid changes, associated with changes in body, mind and social relationships. Adolescents make up a significant portion of today’s population: one in five people is an adult aged 10-19, with 85% of teens living in developing countries.

Adolescent pregnancy and early motherhood have a generative impact and are associated with poor achievement in adolescent mother’s education, leading to poor employment prospects, poor physical and mental health (for both mother and child), social isolation and poverty.

The study goal: The main purpose of this research is to present the educational and health importance of adolescents and to analyze their knowledge about contraceptives and sexually transmitted diseases. The research has other purposes as well.

Methodology: The research was conducted with a structured questionnaire through a survey, data collection was done through a questionnaire, this data was obtained in a period of one day, in October 2019 the interpretation of the results was performed with graphs, tables in Microsoft Excel. Permission to conduct this research has been approved. Confidentiality of information is maintained, privacy is ensured by making the data collection procedure anonymous.

Results: From the survey of 50 adolescents, we collected data by gender of adolescents resulting in 58% female and 42% male, adolescent knowledge of contraceptives :Very 22%, Little 70% and Not at all 8%, knowledge of sexually transmitted diseases : Very 16% , Little 78% and Not at all 6%, how much adolescents are informed by parents and teachers about sex education: Very 32.00%, Little 66.00% and Not at all 2.00%

The Key words: Adolescence, role of midwife, education.

QËNDRIMET E GRAVE SHTATËZËNA LIDHUR ME VAKSINIMIN KUNDËR COVID-19

**Blerta Kryeziu- Hoxha^{1,3}, Ana Polona Mivšek², Blertë Hyseni³,
Elvana Podvorica¹, Adelina Ismaili¹, Arta Shabani^{3,4}, Ardiana
Dragobuzhda¹, Besarta Taganoviq³**

¹University of “ Hasan Prishtina”, ²University of Ljubljana,
³Heimerer College, ⁴University of Gjakova

Hyrje: Periudha e shtatëzanisë është një periudhë shumë e ndjeshme dhe e rëndësishme, ku gratë shtatëzëna kanë më shumë gjasa të zhvillojnë një ecuri më të rëndë të COVID-19 sesa jo shtatëzënat, rekomandohet që vaksinat kundër COVID-19 duhet të jenë të disponueshme për gratë shtatëzëna nëse ato preferojnë të vaksinohen.

Qëllimi i hulumtimit: Është që të shohim qëndrimet e grave shtatëzëna lidhur me vaksinimin kundër COVID-19. **Metodologjia e hulumtimit:** Metodologji kuantitative dhe descriptive, i cili është realizuar me N=150 gra shtatëzëna. Në këtë studim prej tyre kanë qenë (N= 68 ose 45.33%) gra me shtatëzani të parë dhe (N= 82 ose 54.67%) e grave kanë pasur shtatëzani të dytë e më shumë. **Rezultatet e hulumtimit:** Nga totali i mostres 49 ose 32.7% e grave shtatëzëna kanë pohuar që janë vaksinuar kundër gripit gjatë shtatëzanisë, ndërsa 101 ose 67.3% kanë mohuar që janë vaksinuar kundër Covid 19. Lidhur me qëndrimeve e grave shtatëzëna ndaj efekteve anësore të vaksinimit kundër virusit COVID-19, shohim se 74 ose 49.3% e grave janë përgjigjur me “4” dhe 45 ose 30.0% e grave janë përgjigjur me “5”, se mund të shkaktoj keqformime vaksinimi tek fëmija. Sa i përket informacioneve më të detajuara mbi efektet e vaksinës Covid 19 në shtatëzani, 45 ose 30.0% janë përgjigjur me “Po nga gjinekologu im, mjek i përgjithshëm” dhe 103 ose 68.7% e grave janë përgjigjur me “Kam lexuar në internet/ Gazeta, Televizion” mbi efektet e vaksinës Covid 19 në shtatëzani. **Përfundimet e hulumtimit:** Bazuar në rezultatet mund të vijmë në përfundim se shumica e grave shtatëzëna nuk janë vaksinuar kundër Covid19, më shume se gjysma e tyre kanë qëndrim negativ kundër vaksinimit, shumica prej tyre deklarojnë se mund të shkaktojë keqformime tek fetus, gratë shtatëzëna shumica prej tyre kanë marrë informacione të detajuara për vaksinën nga tv, gazeta dhe rrjetet sociale.

Fjalët kyçe: shtatëzënia, vaksinimi, Covid19, fetus.

ATTITUDES OF PREGNANT WOMEN REGARDING COVID-19 VACCINATION

Blerta Kryeziu- Hoxha^{1,3}, Ana Polona Mivšek², Blerte Hyseni³, Elvana Podvorica¹, Adelina Ismaili¹, Arta Shabani^{3,4}, Ardiana Dragobuzhda¹, Besarta Taganoviq³

¹University of “ Hasan Prishtina”, ²University of Ljubljana,

³Heimerer College, ⁴University of Gjakova

Introduction: The pregnancy period is a very sensitive and important period, where pregnant women are more likely to develop a more severe risk of COVID-19 than non-pregnant women, hence, it is recommended that COVID-19 vaccines should be available for pregnant women if they prefer to be vaccinated.

Aim of the study: is to investigate the attitudes of pregnant women regarding COVID-19 vaccination.

Methodology: Quantitative and descriptive methodology is employed using sample of N = 150 pregnant women, (N = 68 or 45.33%) women with first pregnancy and (N = 82 or 54.67%) of women had a second pregnancy and more.

Results: From the total sample 49 or 32.7% of pregnant women stated that they were vaccinated against influenza during pregnancy, while 101 or 67.3% were not vaccinated against Covid 19. Regarding the attitudes of pregnant women towards the side effects of vaccination against COVID-19 virus, we see that 74 or 49.3% of women responded with "4" and 45 or 30.0% of women responded with "5., that it could cause vaccination malformations in the baby. Regarding more detailed information on the effects of Covid 19 vaccine in pregnancy, 45 or 30.0% answered "Yes by my gynecologist, general practitioner "and 103 or 68.7% of women answered" I read online / Newspaper, TV " on the effects of Covid 19 vaccine in pregnancy.

Conclusion: Based on the results we can conclude that the majority of pregnant women have not been vaccinated against Covid19, more than half of them have a negative attitude against vaccination, most of them state that it can cause malformations in the fetus, most pregnant women from them have received detailed information about the vaccine from tv, newspapers and social networks.

Keywords: pregnancy, vaccination, Covid19, fetus.

Sesioni i tetë

**FIZIOTERAPI
PHYSIOTHERAPY**

EVIDENCE-BASED RECOMMENDATIONS FOR THE MANAGEMENT OF ANTERIOR CRUCIATE LIGAMENT (ACL) RUPTURE

Kristjan Preçetaj

Department of Nursing, Faculty of Natural Sciences, University of Shkodra “Luigj Gurakuqi”, kristjan.precetaj@unishk.edu.al

Anterior cruciate ligament (ACL) rupture occurs most commonly in young and active individuals and can have negative long-term physical and psychological impacts. The diagnosis is made with a combination of patient’s history, clinical examination, and, if appropriate, magnetic resonance imaging. The objectives of management are to restore knee function, address psychological barriers to activity participation, prevent further injury and osteoarthritis, and optimize long-term quality of life. The three main treatment options for ACL rupture are (1) rehabilitation as first-line treatment (followed by ACL reconstruction (ACLR) in patients, who develop functional instability), (2) ACLR and postoperative rehabilitation as the first-line treatment, and (3) preoperative rehabilitation followed by ACLR and post-operative rehabilitation. We provide practical recommendations for informing and discussing management options with patients, and describe patient-related factors associated with a worse ACL rupture outcome. Finally, we define evidence-based rehabilitation and present phase-specific rehabilitation recommendations and criteria to inform return to sport decisions

Keywords: Anterior cruciate ligament reconstruction, Clinical recommendations, Evidence-based practice Knee

REKOMANDIME TË BAZUARA NË PROVA PËR MENAXHIMIN E RUPTURES SË LIGAMENTIT TË KRYQËZUAR ANTERIOR (ACL)

Kristjan Preçetaj

Departamenti Infermieri, Fakulteti i Shkencave të Natyrës,
Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”
kristjan.precetaj@unishk.edu.al

Këputja e ligamentit të kryqëzuar anterior (ACL) ndodh më së shpeshti në individë të rinj dhe aktiv, mund të kenë ndikime fizike dhe psikologjike për një kohë të gjatë në qoftë se nuk rehabilitohet. Diagnoza vendoset me një kombinim të historisë së pacientit, ekzaminimit klinik, rezonance magnetike. Objektivat e menaxhimit janë të rivendosë funksionin e gjurit, të rregullojë pengesat psikologjike për pjesëmarrjen në aktivitet, të parandalojë lëndimet e mëtejshme për optimizimin e cilësisë së jetës. Tre opsionet kryesore të trajtimit për këputjen e ACL janë (1) rehabilitimi si trajtimi i linjës së parë (i ndjekur nga rindërtimi i ACLR në pacientët, të cilët zhvillojnë paqëndrueshmëri funksionale), (2) ACLR dhe rehabilitimi postoperativ si trajtimi fillestar, (3) rehabilitimi paraoperativ i ndjekur nga ACLR dhe pas operacionit rehabilitimi fizioterapeutik. Në ofrojmë rekomandime praktike për informimin dhe diskutimin e opsioneve të menaxhimit me pacientët, dhe përshkruajm faktorët e lidhur me pacientin në qoftë se dalin me një rezultat të keq të rupturës së ACL. Së fundi, ne përcaktojmë rehabilitimin e bazuar në prova dhe paraqesim rekomandime rehabilitimi specifike për fazat dhe kriteret që hyjnë në vendimet për kthimin në sport të pacientit.

Fjalët kyçe: Rindërtimi i ligamentit të kryqëzuar anterior ACL, rehabilitimi i rupturës, egzaminimi funksional

LONG TERM COVID-19, BENEFITET E LFIZIOTERAPISË DHE REHABILITIMIT PULMONAR: REVIEW

Arsa Tufi

Departamenti Infermieri, Fakulteti i Shkencave të Natyrës,
Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”, julian.kraja@unishk.edu.al

LONG TERM COVID-19 është prania e disa simptomave dhe shenjave që paraqiten pas infektimit me COVID-19. Bëhet fjalë për COVID-19 akut kur simptomat zgjasin për 4 javë dhe për LONG TERM COVID-19 kur simptomat zgjasin 4-12 javë. Pacientët me LONG TERM COVID-19 kanë një sërë simptomash fizike, mendore dhe psikologjike. Simptomat më prevalente janë : lodhja, dispnea , dhimbje muskulesh dhe artikulacionesh, dhimbje koke, kollë, dhimbje gjoksi, ndryshime të nuhatjes dhe të shijes, diarre, prekje konjitive dhe psikologjike, probleme me memorien , ankth dhe probleme me gjumin.

Ushtrimet fizike ndihmojnë në forcimin e sistemit imunitar. Aktiviteti fizik është një faktor i ndryshueshëm determinues për promovimin e adaptimeve metabolike dhe funksionale duke luftuar inflamacionin.

Rehabilitimi pulmonar ka si qëllim reduktimin e dispnesë dhe komplikacioneve të tjera të pacientit, reduktimin e ankthit dhe përmirësimin e funksionalitetit dhe cilësisë së jetesës së individit. Ky rehabilitim duhet të realizohet kur kushtet e pacientit janë të përshtatshme dhe të sigurta.

Konkluzioni: Këto individë kanë nevojë për një trajtim multi-disiplinor që përfshin monitorim afatgjatë të simptomave, identifikimin e komplikacioneve të mundshme, rehabilitimin fizik dhe pulmonar dhe mbështetje nga shërbimet shëndetësore dhe sociale. Simptomat dhe komplikimet e rëndësishme të pacientëve me LONG TERM COVID-19 mund të jenë një faktor i rëndësishëm për të ngritur zërin për të kërkuar menaxhim dhe shërbim shëndetësor më të detajuar dhe specifik. Vihet re një nevojë urgjente në shërbimet shëndetësore në të gjithë botën për të krijuar modele të integruara, më të mira në menaxhimin dhe mbështetjen e kësaj kategorie pacientësh, me qëllim përmirësimin e outcome-ve klinike të tyre.

Keywords: Long Term Covid-19, fizioterapi, rehabilitim pulmonar, ushtrime, review

LONG TERM COVID-19, BENEFITS OF PHYSICAL THERAPY AND PULMONARY REHABILITATION: A REVIEW

Arsa Tufi

Departamenti Infermieri, Fakulteti i Shkencave të Natyrës,
Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”

arsa.kraja@unishk.edu.al

LONG TERM COVID-19 is the presence of symptoms and signs that appear after infection with COVID-19. We refer to the acute phase of COVID-19 when the symptoms last for 4 weeks and LONG TERM COVID-19 when the symptoms last for 4-12 weeks. Patients with LONG TERM COVID-19 have a range of physical, mental and psychological symptoms. The most prevalent symptoms are: fatigue, dyspnea, muscle and joint pain, headache, cough, chest pain, changes in smell and taste, diarrhea, cognitive and psychological disturbances, memory problems, anxiety and sleep problems.

Exercise helps strengthen the immune system. Physical activity is a variable determinant of promoting metabolic and functional adaptations by fighting inflammation.

Pulmonary rehabilitation aims to reduce dyspnea and other complications of the patient, reduce anxiety and improve the functionality and quality of life of individuals. Pulmonary rehabilitation should be performed when the patient’s conditions are appropriate and safe.

Conclusion: individuals affected with LONG TERM COVID-19 need multidisciplinary treatment that include long-term monitoring of symptoms, identification of possible complications, physical and pulmonary rehabilitation, and support from health and social services. Significant symptoms and complications of patients with LONG TERM COVID-19 may be an important indicator to create and improve more detailed and specific health management and care. There is an urgent need in health services around the world to create integrated models, better in managing and supporting this category of patients, in order to improve their clinical outcomes.

Keywords: Long Term Covid-19, physical therapy, pulmonary rehabilitation, exercise, review

EFEKTIVITETI I TERAPISË MANUALE EKRAHASUAR ME PROTOKOLLE TË TJERË REHABILITUES PËR DHIMBJEN JO-SPECIFIKE TË QAFËS: NJË RISHIKIM LITERATURE

Xhorxhina Frroku¹, Sebasjan Mjekaj², Kristjan Precetaj³

Departamenti Infermieri, Fakultetin e Shkencave të Natyrës,
Shkodër, xhorxhinafrroku@live.com

Objektivat: Rishikimi dhe përditësimi I evidencave shkencore për forma të ndryshme të terapisë manuale (MT) dhe protokolleve të tjerë rehabilitues për pacientët me faza të ndryshme të dhimbjes së qafës jo specifike (NP). Burimet e të dhënave: PUBMED (MEDLINE), COCHRANE REGISTER (CRCT) për studime RCT, PEDro si dhe SCINAPSEE.

Metodologjia: Referuar një direktive të përditësuar (PRISMA 2009), nga dhjetori i vitit 2018 deri në maj të vitit 2019, është kryer një rishikim kualitativ literature i studimeve eksperimentale prospektive të 5 vjeçarit të fundit vetëm në gjuhë angleze dhe të cilat mundësonin akses mbi efikasitetin e terapisë manuale tek dhimbja e qafës jo-specifike. Gjithsej janë analizuar 20 studime RCT me një kapacitet prej 1584 pacientësh në total.

Rezultate: Fillimisht 130 studime u identifikuan për përfshirjen e mundshme në rishikimin e literaturës. Bazuar në kriteret cilësore dhe sasiore të vlerësimit, 20 RCT janë identifikuar për shqyrtimin përfundimtar. Teknikat manuale të aplikuara në studime janë : Maitland, Mulligan, traksion manual, PNF, Kaltenborn, Cyriax, lirim myofascial, masazh terapeutik, teknika sipas Gibbon dhe Tehan, OMT, CST si dhe protokolle të tjerë të rehabilitimitin rutinë. Analiza e studimeve mbrojti në mënyrë pragmatike efektivitetin e MT sidomos kur ajo u kombinua me terapi ushtrimore dhe/ose me fizioterapi standarde.

Konkluzione: Të gjitha teknikat janë efikase për trajtimin e NSNP, por përparësi më të madhe për sa i përket potencialit të përmirësimit të variablave primare si dhe sekondare pati metoda Maitland dhe Mulligan pa lënë në hije metodat e tjera mobilizuese.

Fjalë kyçe: *Dhimbja e qafës , terapia manuale, rehabilitim dhe fizioterapi.*

EFFECTIVENESS OF MANUAL THERAPY COMPARED TO OTHER REHABILITATION PROTOCOLS FOR NON- SPECIFIC NECK PAIN: A LITERATURE REVIEW

Xhorxhina Frroku¹, Sebasjan Mjekaj¹, Kristjan Precetaj¹

Department of Nursing, Faculty of Natural Sciences, Shkodra
xhorxhinafrroku@live.com

Objectives: Review and update of scientific evidence for various forms of manual therapy (MT) and other rehabilitation protocols for patients with different stages of non-specific neck pain (NP). Data sources: PUBMED (MEDLINE), COCHRANE REGISTRY (CRCT) for RCT, PEDRO and SCINAPSEE.

Methodology: Referring to an updated directive (PRISMA 2009), from December 2018 to May 2019, a qualitative literature on prospective experimental studies of the last 5 years was conducted only in English and which provided free access to efficiency of manual therapy in non-specific neck pain. In total, 20 RCT studies were analyzed with a capacity of 1584 patients in total.

Outcomes: Initially, 130 studies were identified for possible inclusion in the literature review. Based on quality criteria and quantitative assessment, 20 RCTs have been identified for the final review. Manual techniques applied in the studies include: Maitland, Mulligan, Manual Traction, PNF, Kaltenborn, Cyriax, Myofascial Release, therapeutic massage, Gibbon and Tehan technique, orthopedic manual therapy, cranio-sacral therapy and other routine rehabilitation protocols. Study analysis primarily advocated the effectiveness of manual therapy especially when it was combined with exercise therapy and / or standard physiotherapy.

Conclusions: All techniques are effective for the treatment of non-specific neck pain, but the greatest advantage with regard to the potential for improving primary variables and the secondary was the Maitland and Mulligan method without letting in shade other mobilizing methods.

Key words: Neck pain, manual therapy, rehabilitation and physiotherapy.

EFUZIONET SANGUINE TË GJURIT TEK ESPROTISTËT DHE MANIPULIMET FIZIOTERAPEUTIKE

Elona Hasalla, Ilda Taka, Ilija Mazniku, Blerta Hasalla, Elona Dybel, Sulejman Baha, Irena Xhaferri

Universiteti “Aleksandër Xhuvani” Elbasan; Fakulteti i Shkencave Mjeksore Teknike, Qendra Spitalore “Xhaferr Kongoli” Elbasan; Universiteti i Firences Itali

Hyrje: Grumbullimet hematike në artikulationin e gjurit, sidomos tek sportistët janë rezultat i traumave dhe aktiviteteve sportive të tepruara e pa kriter. Ndër shkaqet më të shpeshta të këtyre grumbullimeve lidhen me traumën torsionale të gjurit dhe janë kryesisht pasojë e dëmtimit të kapsulës artikulare, e cila është një strukturë anatomike shumë e vaskularizuar.

Metodologjia: Në materialin tonë studimor janë paraqitur 16 sportistë që kanë pësuar traumë në gjurin e tyre. Periudha e studimit përfshin vitet 1980 -2015 pra është një periudhë 35 vjeçare. Studimi është retrospektiv. Në materialin studimor janë paraqitur 13 meshkuj dhe 3 femra. Të ndarë sipas sporteve kemi këtë situatë :Fut-boll (7 raste) (44 %), Basket-boll 4 raste (25 %), Volej-boll ,3 raste (19 %), Atletikë 1 rast (6 %), Mundje 1 rast (6 %). Në vartësi të anës së dëmtuar kemi : Gjuri i djathtë është dëmtuar 12 raste (75 %), Gjuri I majtë është dëmtuar 4 raste (25 %)

Rezultatet: Në serinë tonë studimore kemi hasur: 8-50 % dëmtime shoqëruese, Nga këta diagnoza e dëmtimeve shoqëruese ishte si më poshtë : 2 -12.5 % dëmtime të menisqeve, një sportist të dy menisqet dhe tjetri meniskun lateral; 1- 6,25 % dëmtim i rëndë i gjurit ,rupturë e lig. cruciat anterior,posterior ,lig.kolateral medial, rupturë e meniskut medial.

Në volejboll.M.K. ndeshje ndërkombëtare:2- 12.5 % dëmtime të lig. Cruciat anterior ;2- 12.5 % dëmtime të lig. Col. medial;1- 6,25 % dëmtim i lig.colateral lateral.

Fjalë kyçe: efuzione hematike, gjuri,sportistët, sportistët, dëmtim, rupturë

SANGUINE KNEE EFFUSIONS IN **S**PROCKETS AND PHYSIOTHERAPEUTIC MANIPULATIONS

Elona Hasalla, Ilda Taka, Ilia Mazniku, Blerta Hasalla, Elona Dybel, Sulejman Baha, Irena Xhaferri

“Aleksandër Xhuvani” University of Elbasan; Faculty of Medical Technical Sciences; “Xhaferr Kongoli” Hospital Center Elbasan; University of Florence Italy

Introduction: Hematic accumulations in the knee joint, especially in athletes are the result of trauma and excessive and indiscriminate sports activities. Among the most common causes of these sprains are related to torsional trauma of the knee and are mainly due to damage to the articular capsule, which is a highly vascularized anatomical structure.

Methodology: In our study material are presented 16 athletes who have suffered trauma to their knee. The study period includes the years 1980 -2015 so it is a period of 35 years. The study is retrospective. The patients considered have a history of trauma to their knee, where the initial and main sign has been the accumulation of blood in the joint. They are all competitive athletes with regular sports activity from 3-12 years. The average age is 23.4 years, the minimum age is 14 years and the maximum age is 28.7 years

Results: In our study series we encountered: 8-50% concomitant injuries, From these diagnosis of concomitant injuries was as follows: 2 -12.5% meniscus injuries, one athlete both menisci and the other lateral meniscus; 1- 6.25% severe knee injury, malignant rupture. cruciat anterior, posterior, lig.medial collateral, rupture of the medial meniscus. In volleyball.M.K. international matches: 2- 12.5% league injuries. Cruciat aterior; 2- 12.5% malignant lesions. Col. medial; 1- 6.25% lateral collateral ligament damage

Keywords: hematic effusions, knee, athletes, athletes, injury, rupture

QËLLIMI I PROGRAMIT TË SCHOOL SCREENING SCOLIOSIS

Edit Ymeraj

Universiteti i Shkodres “Luigj Gurakuqi”

editymeraj96@gmail.com

Qëllimi i shqyrtimit të skoliozës është të identifikojë studentët me deformime të shtyllës kurrizore që mund të shkaktojnë dëmtime të harkut të lëvizjes të trupit (body’s Range of Motion) dhe qëndrueshmërisë së saj; dhe në stadi të avancuar shkakton dhimbje shpine dhe ndikon tek pjesët e të tjera të trupit. Zbulimi i hershëm mund të eliminojë nevojën për kirurgji. Mjekimi i filluar në fazat e mëvonshme mund të prodhojë gjithashtu rezultate të favorshme, megjithëse mund të zgjasë më shumë dhe të jetë më pak i suksesshëm.

Objektivat kryesore të një programi të shqyrtimit të skoliozës në shkollë janë: Identifikimi i nxënësit me skoliozë të shtyllës kurrizore, njoftimi i prindit ose kujdestarit për dështimin e ekzaminimit të fëmijës dhe nevojën për më tej. Vlerësimi ka të bëjë me vendosjen e procedurave vijuese për të siguruar që çdo nxënës i identifikuar do të marrë kujdesin e duhur. Dhënia e rekomandimeve ndaj mësuesve dhe/ose kufizime për programin e edukimit të nxënësit.

Konkluzione: School Screen Testing (SSS) është një rezultat i një pune të ngushtë midis Institucioneve Shtetëtare, stafit mjekësor, stafit arsimor, studenteve dhe prindërve, gjithashtu na mundëson që të kemi realizuar objektiva si identifikimin dhe ndërhyrjen e hershme.

Fjalët çelës: Skolioza, depistim, parandalim, trajtim.

PURPOSE OF THE SCHOOL SCREENING SCOLIOSIS PROGRAM

Edit Ymeraj

University of Shkodra “Luigj Gurakuqi”

editymeraj96@gmail.com

The purpose of scoliosis screening is to identify students with spinal deformities that can cause damage to the body’s range of motion and stability; and in advanced stages causes back pain and affects parts of the body. other of the body. Early detection can eliminate the need for surgery. Treatment started at later stages can also produce favorable results, although it may take longer and be less successful.

The main objectives of a school scoliosis screening program are: To identify the student with spinal scoliosis, to notify the parent or guardian of the failure of the child examination, and the need for further action. Assessment is about establishing the following procedures to ensure that each identified student will receive proper care. Giving recommendations to teachers and / or restrictions on the student education program.

Conclusions: School Screen Testing (SSS) is a result of a close work between State Institutions, medical staff, educational staff, students and parents, it also enables us to achieve objectives such as early identification and intervention.

Keywords: Scoliosis, screening, prevention, treatment.

ROLI I TRAJTIMIT FIZIOTERAPIK PAS ARTROPROTEZES TOTALE TE ARTIKULACIONIT KOKSO FEMORAL

Françesko Luli¹, Sebastjan Mjekaj¹

Universiteti “Luigj Gurakuqi” ne Shkoder

luli.francesko@gmail.com

Hyrje: Artroplastika e koksofemoral-it prezantohet si nje procedure e sigurte dhe efikase per trajtimin e patologjive te kesaj strukture. Evidencat klinike aktuale sugjerojne qe fizioterapia nepermjet programeve rehabilituese mund te rrise benefitet e kirurgjise invazive.

Qellimi: Me ane te ketij studimi menduam te vleresojme impaktin real te fizioterapise ne pacientet e nenshtuar procedures se artroplastikes totale te koksofemoral-it.

Metodologjia: Per realizimin e ketij studimi, kemi bere kerkime ne databazen elektronike (PubMed, Cochrane, Scopus, Embrace dhe Medline) duke identifikuar tipet e studimeve (te randomizuara, jo te randomizuara, metanaliza dhe permbledhje)

Rezultatet: Pjesa me e madhe e studimeve evidentojne benefite te ndryshme ne aspektet e forces muskulare, levizjeve, dhimbjes dhe cilesise se jeteses.

Konkluzione: Fizioterapia ka nje ndikim te rendesishem ne permiresimin e rezultateve te nderhyrjes kirurgjikale se artroplastikes dhe ne minimizimin e shfaqjes se pasojave te padeshiruara. Gjithsesi, eshte fundamentale qe te percaktohen disa linja udhezimi nderkombetare me qellim menaxhimin uniform te programeve rehabilituese.

Fjalët çelës: Proteza totale, artikulacioni koksofemoral, rehabilitimi fizioterapik

THE ROLE OF PHYSIOTHERAPY TREATMENT AFTER TOTAL ARTHROPROTHESIS OF THE COXA FEMORAL ARTICULATION

Françesko Luli¹, Sebastjan Mjekaj¹
University of Shkodra “Luigj Gurakuqi”
luli.francesko@gmail.com

Background: Hip arthroplasty represents a safe and efficacy treatment of the hip joint pathology. Actual clinical evidence suggests that physiotherapy through rehabilitation programmers can enhance the benefits of invasive surgery.

Aim: We thought to evaluate the real impact of physiotherapy in the patients who undergo a total hip arthroplasty procedure.

Methods: For our purpose, we searched the electronic database (PubMed, Cochrane, Scopus, Embrace and Medline) identifying different types of studies (Randomized, Non-Randomized, Meta-analysis and Reviews).

Results: The great majority of studies have found various benefits, in terms of hip motion, strength, pain and quality life.

Conclusions: Physiotherapy contributes to the improvement of the results of the hip arthroplasty surgery, mitigating the risks of unwanted consequences. However, it is imperative to define international guidelines for a uniform management of the rehabilitation programmers.

Keywords: Total prosthesis, coxofemoral joint, physiotherapy rehabilitation

Sesioni i nëntë

INFORMATIKA
MJEKËSORE

MEDICAL
INFORMATICS

MBËSHTETJA E MENAXHERËVE NË LEHTËSIMIN E PËRDORIMIT TË SISTEMEVE INFORMATIVE SPITALORE NGA INFERMIERËT

Edra Fresku¹, Fatjona Kroni¹, Helga Sallaku¹, Seida Daija¹
ICT Lecturer, University of Shkodra “Luigj Gurakuqi”
edra.fresku@unishk.edu.al

Një sistem informacioni spitalor të jep mundësinë për të përdorur operacione dhe aktivitete të ndryshme në spital. Menaxherët kanë rol kryesor në lehtësimin e pranimin të sistemeve informative spitalore.

Qëllimi: Ky studim u realizua për të përcaktuar sesi ndikon faktori “Mbështetje nga menaxheri” në pranimin e sistemit të informacionit spitalor nga përdoruesit.

Metodika: Ky është një studim ndërseksional, përshkrues që u realizua në vitin 2022. Popullata e studimit përfshinte 73 përdorues të sistemit, infermier të SRSH. Të dhënat janë mbledhur duke përdorur një pyetësor dhe janë analizuar duke përdorur software SPSS.

Diskutime dhe Konkluzione: Një korrelacion mesatar pozitiv u gjet midis pranimin të sistemit të informacionit spitalor dhe mbështetjes së menaxherëve, duke ndikuar në pranimin e sistemit të informacionit spitalor. Edukimi i përdoruesit dhe përfshirja e nevojave të punës së përdoruesve në aftësitë e sistemit të informacionit të spitalit ishin dy pika kryesore ku duheshin mbështetur menaxherët.

Fjalët kyçe: mbështetja e menaxherëve, Sistem informacioni spitalor, pranimi i sistemit të informacionit spitalor.

MANAGERS ‘SUPPORT IN EASING THE USE OF HOSPITAL INFORMATION SYSTEMS BY NURSES

Edra Fresku¹, Fatjona Kroni¹, Helga Sallaku¹, Seida Daija¹
ICT Lecturer, University of Shkodra “Luigj Gurakuqi”
edra.fresku@unishk.edu.al

A hospital information system gives you the opportunity to use different operations and activities in the hospital. Managers have a key role to play in facilitating access to hospital information systems.

Purpose: This study was conducted to determine how the factor “Manager support” affects the acceptance of the hospital information system by users.

Methodology: This is a cross-sectional, descriptive study that was conducted in 2022. The study population included 73 system users, SRSN nurses. Data were collected using a questionnaire and analyzed using SPSS software.

Discussions and Conclusions: A moderately positive correlation was found between hospital information system acceptance and managers’ support, influencing hospital information system acceptance. Educating the user and incorporating the work needs of the users into the skills of the hospital information system were the two main points on which managers had to be supported.

Keywords: manager support, hospital information system, hospital information system acceptance.

KËNAQËSIA E PËRDORUESIT NË KLEHTËSIMIN E PRANIMIT TË SISTEMEVE INFORMATIVE SPITALORE

Edra Fresku¹, Fatjona Kroni¹, Helga Sallaku¹, Seida Daija¹

¹ICT Lektor, Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”

e-mail: edra.fresku@unishk.edu.al

Hyrje: Shpesh sistemet e informacionit spitalor shikohen si kërcënuese nga punojësit spitalor, dhe aq më pak si pjesë e kënaqësisë në punë.

Qëllimi i këtij studimi është të evidentohet sesi ndikon faktori “Kënaqësi e Përdoruesit” në pranimin e sistemit të informacionit spitalor.

Metodika: Ky është një studim cross sectional, që u realizua me infermierët e Spitalit Rajonal Shkodër (SRSH), në muajt mars-prill vitin 2022. Popullata e studimit përfshinte 82 përdorues të sistemit, infermier të SRSH. Të dhënat janë mbledhur nga autorët në prezencë të infermierëve të intervistuar, duke përdorur një pyetësor dhe janë analizuar duke përdorur software SPSS.

Diskutime dhe Konkluzione: Të gjithë infermierët binin dakort që pranimi i sistemeve informative spitalore do të ishte më i lehtë në qoftë se ata do të pyeteshin më parë në lidhje me sistemet e mundshme që mund të përdoren dhe se trajnimi i tyre në vazhdim do të ishte çelësi i suksesit.

Fjalët kyçe: kënaqësia e përdoruesit, sistem informacioni spitalor, infermierët.

USER SATISFACTION IN EASY OF ACCEPTANCE OF HOSPITAL INFORMATION SYSTEMS

Edra Fresku¹, Fatjona Kroni¹, Helga Sallaku¹, Seida Daija¹
¹ICT Lecturer, University of Shkodra “Luigj Gurakuqi”
e-mail: edra.fresku@unishk.edu.al

Introduction: Hospital information systems are often viewed as threatening by hospital staff, much less as part of job satisfaction.

The purpose of this study is to identify how the factor of “User Satisfaction” affects the acceptance of the hospital information system.

Methodology: This is a cross sectional study, which was conducted with the nurses of Shkodra Regional Hospital (SRH), in March-April 2022. The study population included 82 users of the system, nurses of SRH. Data were collected from the authors in the presence of the interviewed nurses, using a questionnaire and analyzed using SPSS software.

Discussions and Conclusions: All nurses agreed that access to hospital information systems would be easier if they were first asked about possible systems that could be used and that their ongoing training would be the key to success.

Keywords: user satisfaction, hospital information system, nurses.

Sesioni i dhjetë

SESIONI I
STUDENTËVE

STUDENT
SESSION

EVIDENTIMI I NJOHURIVE TË GRUAS NË LIDHJE ME SEKSIO-CEZARE DHE LINDJEN VAGINALE DHE NDIKIMI NË MËNYRËN E PËRZGJEDHJES SË LINDJES

Klaudia Cezma¹, Silvana Belisha¹

Departamenti Infermieri, Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”
cezma klaudia@gmail.com

Hyrje. Seksio-cezarea (S/C) është një procedurë e zakonshme në obstetrikë dhe ka kontribuar jashtëzakonisht shumë në përmirësimin e lindjes së fetusit dhe mirëqënien e nënës. Por ka mangësi në njohuritë në qëndrimin dhe vullnetin e gruas për t'u pranuar kjo procedurë, vecanërisht në vendet në zhvillim. Sipas një studimi të ri nga Organizata Botërore e Shëndetësisë (OBSH), seksio-cezarea vazhdon të rritet globalisht, duke zënë tani më shumë se 1 në 5 (21%) të gjitha lindjeve. Ky numër do të vazhdojë të rritet gjatë dekadës së ardhshme, me gati një e treta (29%) e të gjitha lindjeve që ka të ngjarë të kryhen me seksio-cezarea deri në vitin 2030.

Qëllimi. Të evidentohen njohuritë e gruas në lidhje me mënyrat e lindjes dhe ndikimi i këtyre njohurive në përzgjedhjen e saj.

Materiali dhe metodika. Në këtë studim u përfshinë 80 gra. Një studim cross seksional i realizuar në periudhën gusht 2021-shkurt 2022 pranë maternitetit rajonal Shkodër në departamentin obstetrike gjinekologji. Është bërë një përzgjedhje rastësore. Ky studim është realizuar në bazë të një pyetsori bazuar në teorinë bashkohore dhe i është bërë grua pasi ka lindur gjatë kohës së qëndrimit në spital. Pyetsori është i ndarë në seksione; të dhënat demografike, pyetje të rreth L/V dhe S/C në fund paraqiten këto raste sipas diagnozës përkatëse.

Diskutime dhe konkluzione. Rezultatet e studimit tregojnë që grate nuk kanë shumë informacion për lindjen seksio-cesarea sidomos për komplikacionet që ajo sjell, ndikim të madh ka edhe frika për procesin e lindjes vaginale. Personeli mjekësorë duhet ti kushtojë më shumë vëmendje dhënies së informacionit dhe edukimit të gruas.

Fjalët kyce: njohuri, preference, gruaja shtatëzënë, mënyrë lindjeje, seksio-cezarea.

EVIDENCE OF A WOMAN’S KNOWLEDGE ABOUT CESAREAN SECTION AND VAGINAL DELIVERY AND THE INFLUENCE ON THE WAY OF BIRTH SELECTION

Klaudia Cezma, Silvana Belisha

Department of Nursing, University of Shkodra “Luigj Gurakuqi”
cezma klaudia@gmail.com

Introduction. Cesarean section (S/C) is a common procedure in obstetrics and has contributed immensely to improving fetal birth and maternal well-being. But there is a lack of knowledge, attitude and willingness of women to accept this procedure, especially in developing countries. According to a new study by the World Health Organization (WHO), cesarean section continues to grow globally, now accounting for more than 1 in 5 (21%) of all births. That number will continue to grow over the next decade, with nearly a third (29%) of all sex-cesarean births likely to be performed by 2030.

Purpose. Evidence the woman’s knowledge about the ways of giving birth and the impact of this knowledge on her development.

Material and methodology. 80 women were included in this study. A cross sectional study conducted in the period August 2021-February 2022 at the Shkodra regional maternity hospital in the obstetric gynecology department. A random selection has been made. This study was conducted based on a questionnaire based on contemporary theory and was done to a woman after giving birth during her hospital stay. The questionnaire is divided into sections; demographic data, questions about L / V and S / C at the end these cases are presented according to the respective diagnosis.

Discussions and conclusions. The results of the study show that women do not have much information about cesarean section birth, especially about the complications it brings, the fear of the vaginal birth process also has a great impact. Medical staff should pay more attention to providing information and education to women.

Keywords: knowledge, preference, pregnant woman, mode of delivery, cesarean section.

AKTIVITETI FIZIK NË POPULLATËN E MOSHUAR GJATË PANDEMISË SË COVID-19

Rezarta Stena¹, Klara Hysenaj¹, Armelda Teta¹, Jonida Mustafaraj¹

¹Universiteti i Elbasanit “Aleksandër Xhuvani”, Fakulteti i Shkencave Mjekësore Teknike

Hyrje: Proçesi i plakjes në mënyrë të shëndetshme është aftësia e gjithsecilit për të ruajtur pavarësinë, vitalitetin dhe cilësinë e jetës pavarësisht moshës dhe kushteve mjekësore. Aktiviteti fizik luan rol mbrojtës në stilin e jetesës përmes promovimit, parandalimit dhe mbrojtjes së organizmit nga patologji të ndryshme. Ai konsiderohet një komponent shumë i rëndësishëm në përmirësimin e shëndetit në popullatën e moshuar pasi vepron në mënyrë efikase në funksionimin e sistemin immun. Sipas literaturës, izolimi social gjatë periudhës së pandemisë së COVID-19 ndikoi në uljen e nivelit të aktivitetit fizik, e shprehur më shumë në popullatën e moshuar.

Qëllimi: Evidentimi dhe vlerësimi i impaktit të izolimit social gjatë pandemisë së COVID-19 në shëndetin fizik të të moshuarve dhe rekomandime për pacientët, kujdestarët e tyre dhe profesionistët e shëndetit.

Metodologjia: Rishikimi i literaturës së artikujve gjatë periudhës kohore 2019-2020 të publikuar në databazën e Pubmed, Google Scholar, Scopus, në gjuhën angleze, me fjalët kyçe: aktivitet fizik, COVID-19, plakje, shëndet fizik, si dhe guidelinat, rekomandimet dhe dokumentet e përditësuara nga organizata të ndryshme ndërkombëtare lidhur me analizimin e shëndetit fizik. Studimet nuk përfshin popullatën mbi 65 vjeç.

Rezultate: Rezultatet sipas evidencave të literaturave të fundit të kryera në vende të ndryshme të botës janë: Ulja e niveli i aktivitetit fizik gjatë pandemisë; Rritja e defiçiteve imunoprotektive; Rritja e efekteve negative të pandemisë; Ulja e nivelit të mirëqenies në popullatën e moshuar

Konkluzioni: Rritja e nivelit të aktivitetit fizik duke aplikuar programe të rregullta ushtrimore përmes operimit dhe konsultave në distancë si aplikacionet apo videot online të ishin rekomandimet kryesore ndërkombëtare. Parandalimi i çrregullimeve fizike duhet të jetë prioriteti i qeverisë dhe autoriteteve të Shëndetit Publik duke inkurajuar ruajtjen e një aktiviteti të rregullt fizik për të përballuar sfida aktuale si ajo e pandemisë së COVID-19.

Fjalët kyçe: aktivitet fizik, plakje, COVID-19, sistem imun

PHYSICAL ACTIVITY OF ELDERLY POPULATION DURING THE COVID-19

Rezarta Stena¹, Klara Hysenaj¹, Armelda Teta¹, Jonida Mustafaraj¹

¹University of Elbasan “Aleksandër Xhuvani”, Faculty of Medical Technical Sciences

Introduction: Healthy ageing is the ability of everyone to maintain independence, vitality and quality of life despite of ageing process and medical conditions. Physical activity has a protective role in lifestyle through promotion, prevention and defending the body from various pathologies. It is considered a very important component in improving health in the elderly population as it acts efficiently on the system immune function. According to the literature, social isolation during the COVID-19 pandemic period reduced the level of physical activity, mostly expressed in the elderly population.

Purpose: The purpose of this study is to identify and to evaluate the impact of social isolation during COVID-19 pandemic on the physical health of elderly and some recommendations for patients, their caregivers and other health professionals. The study is based in the literature review of articles published during 2019-2020 the database of PubMed, Google Scholar, Scopus with keywords: physical activity, COVID-19, ageing, physical health and the updated guidelines, recommendations and documents from various international societies regarding physical health analysis. Studies include English articles and patient over 65 years old were excluded.

Results: According to the recent literature evidences in different countries of the world are: Reduced physical activity level during the pandemic; Increased immunoprotected deficits; Increased negative effects of the pandemic; Decreased well-being level in the elderly population

Conclusion: Increasing physical activity level through the application of regular exercise programs by distanced consulting and operating such as online applications and videos were the main international recommendations. Preventing physical disorders must be a priority for the governments and Public Health authorities by encouraging regular physical activity to confront actual challenges such as COVID-19 pandemic.

Key words: physical activity, ageing, COVID-19, immune system

VLERËSIMI I KËNAQËSISË SË PACIENTIT NDAJ SHËRBIMIT QË OFRON INFERMIERI NË REPARTET E SPITALIT RAJONAL SHKODËR

Etleva Duraj

Departamenti Infermieri, Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”
etlevaduraj24@gmail.com

Kenaqesia e pacientit është një ndër hallkat më të rëndësishme të kujdesit shëndetësor. Ajo është e lidhur drejtëpërdrejtë me aftësitë dhe cilësinë e shërbimit që ofron infermieri në spitale dhe jo vetëm.

Qëllimi: Ky studim synon vlerësimin e nivelit të kenaqësisë së pacientit ndaj dimensioneve të ndryshme të kujdesit infermior. Së dyti, të analizojë rolin e indikatorëve të kujdesit shëndetësor në nivelin e kenaqësisë së pacientit.

Metoda: Metoda e zgjedhur për këtë punim është metoda Cross-Sectional. Janë mbledhur gjithsej 115 të antiketuar dhe mbledhja e të dhënave është bërë përmes quizzit online me anë të Google Forms në Spitalin Rajonal Shkodër. Hulumtimi është kryer në këto pavione: dializë, patologji, neurologji, kardiologji dhe kirurgji. Dimensionet e kujdesit që janë marrë në studim janë: informimi I pacientit, trajtimi infermior, komunikimi me pacientin dhe cilesia e shërbimit infermior.

Rezultate: Në bazë të analizave statistikore të bëra ky studim ka treguar se trajtimi dhe shërbimi që është marrë në spital është vlerësuar maksimalisht nga pjesa më e madhe e të antiketuarve, edhe pse ekziston nevoja për të përmirësuar nivelin aktual të kenaqësisë lidhur kjo me informimin e duhur të pacientit.

Fjalët kyçe: kenaqesia e pacientit, kujdesi shëndetësor, kujdes infermior, cilesi, shërbim infermior, indikatorë, informim.

EVALUATION OF PATIENT SATISFACTION WITH THE SERVICE PROVIDED BY THE NURSE IN THE WARDS OF SHKODRA REGIONAL HOSPITAL

Etleva Duraj

Department of Nursing, University of Shkodra “Luigj Gurakuqi”
etlevaduraj24@gmail.com

Patient satisfaction is one of the most important links in health care. It is directly related to the skills and quality of service provided by nursing in hospitals and beyond.

Purpose: This study aims to assess the level of patient satisfaction with different dimensions of nursing care. Secondly, to analyze the role of health care indicators in the level of patient satisfaction.

Methods: The chosen method for this study is Cross-Sectional method. A total of 115 respondents were collected and the data collection was done through an online quiz through Google Forms at the Shkodra Regional Hospital. The research was conducted in the following wards: dialysis, pathology, neurology, cardiology and surgery. The dimensions of care taken in the study are: patient information, nursing treatment, communication with the patient and the quality of the nursing service.

Results: Based on the statistical analysis, this study showed that the treatment and service received in the hospital was maximally appreciated by most respondents, although there is a need to improve the current level of patient satisfaction and the role of patient information.

Keywords: patient satisfaction, health care, nursing care, quality, nursing service, indicators, information.

DHUNA NË VENDIN E PUNËS DHE PERCEPTIMI I SAJ NGA PERSONELI INFERMIEROR

Indrit Gruda

Departamenti Infermieri, Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”
indrit.gruda@gmail.com

Dhuna është një problem madhor global, sidomos ndaj infermierëve në vendin e tyre të punës që ka marrë vëmendje të shtuar vitet e fundit. Dhuna në vendin e punës mund të përkufizohet si çdo veprim, incident ose sjellje që largohet nga sjellja e arsyeshme në të cilën një person sulmohet, kërcënohet, lëndohet ose i nënshtrohet sjelljeve të tjera fyese në rrethana që lidhen me punën e tyre.

Qëllimi i studimit: Vlerësimi i perceptimit të infermierëve lidhur me dhunën në vendin e punës dhe shkallën e përhapjes së saj, tipet e saj dhe mënyrat që zgjedhin infermierët ta parandalojnë ose ta denoncojnë.

Metoda: U zgjodh të bëhet një studim cross sectional ku u përdor një pyetësor për “Perceptimin e dhunës në vendin e punës” plotësuar në mënyrë anonime dhe rastësore nga personeli infermieror në Spitalin Rajonal të Shkodrës dhe dy qendra shëndetësore gjatë periudhës Mars-Maj 2022.

Konkluzione: Studimi tregoi se infermierët janë viktima dhe dëshmitarë të dhunës në vendin e punës. Dhuna në vendin e punës shihet shpesh nga infermierët si diçka “e pranueshme” dhe si i tillë, mbetet e pa raportuar. Hapi i parë në parandalimin e dhunës në vendin e punës nuk është vetëm të pranohet ekzistenca e saj, por edhe të sigurohet raportimi i duhur i akteve të dhunës.

Fjalët kyçe: Dhuna, personel infermieror, dhuna në vendin e punës, perceptimi.

VIOLENCE IN THE WORKPLACE AND ITS PERCEPTION BY NURSING STAFF

Indrit Gruda

Department of Nursing, University of Shkodra “Luigj Gurakuqi”
indrit.gruda@gmail.com

Violence is a major global problem, especially against nurses in their workplace that has received increasing attention in recent years. Workplace violence can be defined as any action, incident or behavior that departs from reasonable conduct in which a person is attacked, threatened, injured or subjected to other abusive behavior in circumstances related to their work.

Purpose of the study: Assess the nurses’ perception regarding violence in the workplace and the extent of its spread, its types and the ways that nurses choose to prevent or denounce it.

Method: A cross-sectional study was chosen to use a questionnaire on “Perception of violence in the workplace” completed anonymously and randomly by nursing staff at the Shkodra Regional Hospital and two health centers during the period March-May 2022.

Conclusions: The study showed that nurses are victims and witnesses of violence in the workplace. Workplace violence is often seen by nurses as “acceptable” and as such, remains unreported. The first step in preventing violence in the workplace is not only to acknowledge its existence, but also to ensure proper reporting of acts of violence.

Keywords: Violence, nursing staff, workplace violence, perception.

DËMTIMI HEPATIK NË MOSHAT PEDIATRIKE I INDUKTUAR NGA ANTIBIOTIKËT

Xhensila Beqari, Klara Hysenaj, Rezarta Stena, Venemin Gega
Universiteti i Elbasanit “Aleksander Xhuvani”, Fakulteti i
Shkencave Mjekësore Teknike, xhensilabeqari04@gmail.com

Hyrje: Agjentët antimikrobikë janë ndër shkaktarët më të rëndësishëm të dëmtimit hepatic. Ata janë përgjegjës për rreth 45% të rasteve të hepatoksicitetit të barnave. Zakonisht, antibiotikët janë përgjegjës për toksicitetin idiosinkratik, ku vëmendje të veçantë i kushtohet popullatës pediatrike. **Qëllimi:** Vlerësimi i antibiotikëve që lidhen më së shpeshti me dëmtime hepaticë në popullatën pediatrike, duke analizuar shkaqet, karakteristikat klinike, imazherike, laboratorike dhe patologjike, tek fëmijët deri në 18 vjeç, në një bazë të dhënash raportimi spontant. **Metodologjia:** Duke u bazuar në një studim prospektiv analitik, u morën në ndjekje, 75 fëmijë të grupmoshës 2-18 vjeç, në periudhën kohore Shtator-Maj 2021-2022, duke u studiuar sipas gjinisë, moshës, diagnozës dhe laboratorit. **Rezultatet:** Moshë mesatare ishte 12-14 vjeç. 52% ishin femra, ndërsa 48% meshkuj. Agjentët antimikrobikë më të shpeshtë të barnave të implikuara, ishin minociklina (1), izoniazidi (2), azitromicina (3) dhe amoksicilina (4). Koha mesatare nga fillimi i antibiotikut deri në fillimin e ndryshimeve asimptomatike të transaminazave laboratorike ishte 2 deri në 3 javë, ndërsa për fëmijët që shfaqën simptoma koha e përdorimit të antibiotikëve ishte rreth 1 muaj ose më shumë. Rritje më të shpeshtë të enzimave hepaticë pesoj alaninë aminotransferaza (ALT), aspartat aminotransferaza (AST), fosfataza alkaline (ALP) dhe bilirubina totale. Me rritje 15-30% të transaminazave në rastet asimptomatike, ndërsa në rastet simptomatike rritej 3 deri në 6 herë më shumë se norma. Nivele më të larta të transaminazave mbi 300mg/dL janë vërejtur në raste të rralla (14% të rasteve) të cilët mjekoheshin për një periudhë kohore më shumë se 1 muaj. **Konkluzioni:** Dëmtimi idiosinkratik hepatic i induktuar nga medikamentet tek fëmijët shkaktohet më së shpeshti nga agjentë antimikrobikë dhe zakonisht shfaqet me një model dëmtimi hepatoqelizor. Shumica e pacientëve shërohen pas ndalimit të mjekimit, por në disa raste dëmtimi mund të jetë kronik.

Fjalë kyçe : Antibiotikë, Dëmtim hepatic, Hepatoksicitet, Fëmijë, Transaminaza.

HEPATIC INJURY INDUCED BY ANTIBIOTICS IN PAEDIATRIC POPULATION

Xhensila Beqari, Klara Hysenaj, Rezarta Stena, Venemin Gega

Universiteti i Elbasanit “Aleksander Xhuvani”, Fakulteti i

Shkencave Mjekësore Teknike, xhensilabeqari04@gmail.com

Introduction: Antimicrobial agents are among the most important causes of liver damage. They are responsible for 45% of drug hepatotoxicity cases. Usually, antibiotics are responsible for idiosyncratic toxicity, with particular attention to data regarding paediatric population.

Purpose: Evaluation of antibiotics most commonly associated with liver damage in the paediatric population, analysing the causes, clinical, imaging, laboratory and pathological characteristics, in children up to the age of 18, in a spontaneous reporting database.

Methodology: Based on a prospective analytical study, 75 children aged 2 to 18 years were enrolled between September-May 2021-2022, based on their gender, age, diagnosis and laboratory.

Results: The mean and median ages were 12 and 14 years, respectively, 52% were females, while 48% were males. The most common antimicrobial agents of the drugs involved were minocycline (1), isoniazid (2), azithromycin (3) and amoxicillin (4). Median time from drug initiation to asymptomatic changes in laboratory transaminases was 2 to 3 weeks, whereas for children who showed symptoms the time of antibiotic use was about 1 month or more. The most common elevations of hepatic enzymes were seen in alanine aminotransferase (ALT), aspartate aminotransferase (AST), alkaline phosphatase (ALP), and total bilirubin. With 15-30% increase in transaminases in asymptomatic cases, while in symptomatic cases it increased 3 to 6 times more than the normal range. Higher transaminase levels above 300mg / dL were observed in rare cases (14% of cases) who were treated for a long period of time.

Conclusions: Drug-induced idiosyncratic hepatic injury in children is most commonly caused by antimicrobial agents and usually presents with a hepatocellular injury pattern. Most patients recover after stopping treatment, but in some cases the damage can be chronic.

Keywords: Antibiotics, Children, Hepatotoxicity, Liver Injury, Transaminases.

VLERËSIMI I MOTIVIMIT TË STUDENTËVE NË PRAKTIKAT PROFESIONALE

Denisa Burri

Departamenti Infermieri, Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”
deniburri@gmail.com

Si infermierë, ne kemi mundësi të lashtësojmë mendjen, shpirtin dhe trupin e pacientëve tanë, familjarëve dhe vetvetes. Mund të na harrojnë emrin, ama jo shërbimin që i kemi kryer. Nuk ka rëndësi nëse je një i sëmurë me kancer, me AIDS, i alkolizuar, ke abortuar fëmijë, ke tentuar vethelmin e shumë të tjera; infermieri/ja gjithmonë do kujdeset për ty. Megjithatë mënyra se si çdo infermier e realizon dhe përjeton punën është e ndryshme, pra varion. Ku kjo e fundit ndikohet nga aftësia personale, aftësia bashkëpunuese, kushtet e punës etj. Infermierët kanë qenë dhe janë gjithmonë në vijën e parë të çdo fatkeqësie apo krize shëndetësore që ka goditur vendin. Është rritur shqetësimi se pandemia, kushtet e punës, etj. kanë ndikim në studentët e infermierisë.

Qëllimi i këtij studimi është të shqyrtojë se si burimet motivuese kanë ndikuar tek studentat në ndjekjen e praktikave profesionale.

Metodat : Studentet e infermierisë u ankuan duke përdorur një pyetësor me 18 pyetje me anë të Google Forms.

Rezultatet: Kategoritë e përcaktuara në bazë të intervistës përfshinin: ‘kënaqësinë shpirtërore’, ‘qëndrimin e shoqërisë ndaj profesionit të infermierisë’, ‘njohuritë profesionale’, ‘aftësitë në praktikën klinike’, ‘pavarsinë’, ‘vlerat’, ‘dinjiteti dhe respekti’, ‘kushtet e punës së infermierëve’.

Konkluzioni: Sipas rezultateve, krahas ndërveprimit me kushtet individuale psikologjike, koncepti i motivimit lidhet me ndjenjën e humanizmit, mjedisin e edukimit klinik dhe kushtet profesionale. Në varësi të studentët e infermierisë është brenda një diapazoni dinamik që duhen mirëkordinuar.

Fjalë kyçe: motivim, praktikë profesionale, infermieri, edukim klinik.

ASSessment of Student Motivation in Professional Practices

Denisa Burri

Departamenti Infermieri, Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi
”Luigj Gurakuqi University
deniburri@gmail.com

As nurses, we have the opportunity to enlighten the minds, souls and bodies of our patients, family members and ourselves. They may forget our name, but not the service we rendered. It does not matter if you have cancer, AIDS, alcoholism, abortions, self-harm, and more; the nurse will always take care of you. However, the way each nurse performs and experiences the work is different, so it varies. Where the latter is affected by personal ability, cooperative ability, working conditions, etc. Nurses have been and always are on the front lines of any disaster or health crisis that has hit the country. There is growing concern that pandemics, working conditions, etc. have an impact on nursing students.

The purpose of this study: to examine how motivational resources have influenced students in pursuing professional internships.

Methods: A cross sectional study was conducted where 18 questions were used during the survey of students in the nursing department. The time period in which the topic was realized is two months, April-May. Also need to say that 182 students answered the questionnaire.

Results: The categories defined based on the interview included: ‘spiritual satisfaction’, ‘society’s attitude towards the nursing profession’; ‘Professional knowledge’; ‘Skills in clinical practice’; ‘Independence’; ‘values’; ‘Dignity and respect’; ‘Working conditions of nurses’.

Conclusion: According to the results, in addition to the interaction with individual psychological conditions, the concept of motivation is related to the sense of humanism, the environment of clinical education and professional conditions. Depending on the nursing students it is within a dynamic range that needs to be well coordinated.

Keywords: motivation, professional practice, nursing, clinical education.

KUJDESI INFERMIEROR TE PACIENTËT ME SKIZOFRENI - NDIKIMI I COVID-19

Afërdita Kajdomqaj

ak42516@ubt-uni.net

Hyrje: Ka pasur punime të shumta që kanë parashikuar se njerëzit me sëmundje të rënda mendore do të jenë në rrezik të lartë gjatë kësaj periudhe.

Qëllimi: Të kuptojë gjendjen psikike të të sëmurëve me çrregullime psikotike kronike si rezultat i situatës së krijuar nga COVID-19.

Metoda: Është një studim kros-sektorial. Pacientët me Skizofreni dhe çrregullime të tjera psikotike ose kujdestarët e tyre kryesorë (91 pacientë dhe 47 kujdestarë) u intervistuan përmes telefonatave ose drejtpërdrejt gjatë periudhës së pandemisë, në lidhje me gjendjen e tyre psikike.

Rezultatet: Pas shfaqjes së pandemisë 99 ose 71.70 % e klientëve deklaruan se nuk kishin problem me gjumin, 3% nga klientët u shprehen se kishin ide suicidale si dhe 23.2% nga klientët u shprehën se kishin shfaqur më tepër sjellje agresive. 14.5% e klientëve deklaruan se nuk i kanë zbatuar rregullat e kufizimit të lëvizjes. 42 % e klientëve ishin më të frikësuar, 33% e klientëve ndiheshin të pa vullnet si dhe 25% ndiheshin më të shqetësuar për arsye të situatës së krijuar nga shfaqja e pandemisë Covid-19.

Konkluzionet: Është e vështirë të konkludosh për shkallën e vuajtjes së këtyre pacientëve andaj nevojiten studime të mëtejshme. Infermierët janë një pjesë e vlefshme e ekipit multidisiplinar në shërbimet e shëndetit mendor të bazuar në komunitet, si dhe në mbledhjen e të dhënave klinike për të sëmurët me çrregullime kronike.

Fjalët kyqe: skizofrenia, kujdesi infermieror, shëndeti mendor, Covid-19, simptomet

NURSING CARE OF PATIENTS WITH SCHIZOPHRENE - THE IMPACT OF COVID-19

Afërdita Kajdomqaj
ak42516@ubt-uni.net

Background: There have been numerous studies that have predicted that people with severe mental illness will be at high risk during this period.

Aim. To understand the mental state of patients with chronic psychotic disorders as a result of the situation created by COVID-19.

Method: It is a cross-sectional study. Patients with Schizophrenia and other psychotic disorders or their primary caregivers (91 patients and 47 caregivers) were interviewed by telephone or directly during the pandemic period, regarding their mental state.

Results: After the onset of the pandemic 99 or 71.70% of clients stated that they had no problem with sleep, 3% of clients stated that they had suicidal ideation and 23.2% of clients stated that they had more aggressive behavior. 14.5% of customers stated that they did not follow the rules of movement restriction. 42% of customers were more frightened, 33% of customers felt low will and 25% felt more anxious because of the situation created by the outbreak of the Covid-19 pandemic.

Conclusions: It is difficult to conclude about the degree of suffering of these patients so further studies are needed. Nurses are a valuable part of the multidisciplinary team in community-based mental health services, as well as in collecting clinical data for patients with chronic disorders.

Keywords: schizophrenia, nursing care, mental health, Covid-19, symptoms

PËRCEPTIMET E STUDENTËVE TË PROGRAMIT TË STUDIMIT MAMI PËR VENDET E ZHVILLIMIT TË PRAKTIKAVE PROFESIONALE

Orgesa Alija¹, Julain Kraja¹

¹Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”, Fakulteti i Shkencave të Natyrës, Departamenti Infermieri
orgesaalija@gmail.com; julian.kraja@unishk.edu.al

Praktikat profesionale janë pjesa më e rëndësishme e formimit praktik për një mami të ardhshme.

Qëllimi i këtij punimi është mbledhja e informacionit rreth mendimeve dhe perceptimeve të studentëve të programit të studimit mami në lidhje me vendet më të preferuara dhe me pak të preferuara për të zhvilluar praktikën profesionale lidhur me mentorët që ofrojnë ndjekjen e praktikave në terren.

Metodika: U përdorur metoda cross-sectional, duke ndjekur një qasje sasiore. Gjatë studimit u vlerësuan komponentët e mëposhtëm: perceptimet e studentëve të programit të studimit mami në lidhje me vendet më të preferuara të zhvillimit të praktikës profesionale duke marrë në konsideratë mënyrën sesi oforhet nga mentorët dhe perceptimet e studentëve të programit të studimit mami në lidhje me vendet më pak të preferuara të zhvillimit të praktikës profesionale. Personat që morën pjesë në këtë studim ishin studentë të programit të studimit mami të Departamentit Infermieri, Fakulteti i Shkencave të Natyrës, Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”. Për këtë qëllim është përdorur fokus grupi.

Diskutimet dhe konkluzionet: studentët preferojnë repartet në varësi të dy elementëve: repartet ku studentët kanë mundësi për të shikuar më shumë raste dhe të manipulojnë; aty ku mentorët janë më të gatshëm për ti pranuar ata.

Fjalët çelës: studentë mami, mami, praktika profesionale, programi i studimit mami.

MIDWIFERY STUDY PROGRAM STUDENTS ‘PERCEPTIONS OF PROFESSIONAL PRACTICE DEVELOPMENT PLACES

Orgesa Alija¹, Julain Kraja¹

¹University of Shkodra “Luigj Gurakuqi”, Faculty of Natural Sciences, Department of Nursing
orgesaalija@gmail.com; julian.kraja@unishk.edu.al

Professional practices are the most important part of practical training for a future midwife.

The purpose of this paper is to gather information about the thoughts and perceptions of students of the midwifery study program regarding the most preferred and least preferred places to develop professional practice related to mentors who provide follow-up internships in the field.

Methodology: Cross-sectional methods were used, following a quantitative approach. The following components were assessed during the study: students’ perceptions of the midwifery program regarding the most preferred places of professional practice development taking into account how it is offered by mentors and perceptions of midwifery students about the places less preferred professional practice development. The persons who participated in this study were students of the midwifery study program of the Department of Nursing, Faculty of Natural Sciences, University of Shkodra “Luigj Gurakuqi”. Focus group was used for this purpose.

Discussions and conclusions: students prefer wards depending on two elements: wards where students have the opportunity to look at more cases and manipulate; where mentors are more willing to accept them.

Keywords: midwifery students, midwife, professional internship, midwifery study program.

PËRCEPTIMI I PACIENTIT LIDHUR ME FIGURËN E INFERMIERIT

Enkeleda Nikaj¹, Juliam Kraja¹

¹Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”, Fakulteti i Shkencave të Natyrës, Departamenti Infermieri
enkeledanikaj@gmail.com

Imazhi publik i infermierisë është një nga sfidat afatgjata të këtij profesioni. Megjithatë, është relativisht e panjohur se si ky imazh ndikon tek infermierët. Disa studime kanë hetuar se si interpretimet e pacientëve apo publikut ndikojnë infermieret në imazhin e tyre për veten dhe sjelljen e punës.

Qëllimi i kësaj punimi ishte të përshkruante perceptimet e pacientëve për profesionin e infermierit.

Metodika: U përdorur metoda cross-sectional/transversale. Në këtij studim u vlerësuan perceptimet e pacientëve të shprehura në patologji, neurologji dhe kirurgji të Spitalit Rajonal Shkodër. Personat që morën pjesë në këtë studim ishin 220 pacientë. Për këtë qëllim është përdorur fokus grupi. Pjesëtarët e grupit ishin 8 pyetje të lidhura me të kuptuarit e imazhit social që kanë pacientët mbi figurën e infermierit dhe pjesa e dytë përbëhet nga 11 pyetje që shprehin për të kuptuar imazhin profesional që kanë pacientët mbi imazhin profesional të infermierit.

Diskutimet dhe konkluzionet: Pacientët kanë mendime të ndryshme në lidhje me figurën e infermierit. Ka një korelacion midis perceptimit të imazhit social me atë profesional.

Fjalët çelës: infermier, imazhi social, imazhi profesional, SRSH.

PATIENT PERCEPTION REGARDING THE FIGURE OF THE NURSE

Enkeleda Nikaj¹, Juliam Kraja¹

¹University of Shkodra “Luigj Gurakuqi”, Faculty of Natural Sciences, Department of Nursing
enkeledanikaj@gmail.com

The public image of nursing is one of the long-term challenges of this profession. However, it is relatively unknown how this image affects nurses. Several studies have investigated how patient or public interpretations affect nurses in their self-image and work behaviour.

The purpose of this paper was to describe patients’ perceptions of the nursing profession.

Methodology: Cross-sectional / transverse methods were used. In this study, the perceptions of patients of pathology, neurology and surgery services of Shkodra Regional Hospital were evaluated. The persons who participated in this study were 220 patients. For this purpose a focus group was used. The questionnaire in the first part consists of 8 questions related to understanding the social image that patients have on the figure of the nurse and the second part consists of 11 questions that serve to understand the professional image that patients have on the professional image of the nurse.

Discussions and Conclusions: Patients have different views about the figure of the nurse. There is a correlation between the perception of the social image and the professional one.

Keywords: nurse, social image, professional image, SRSB.

CIP Katalogimi në botim BK Tiranë

Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”
Ecuria e kurrikulave të shkencave mjekësore teknike,
impakti i tyre në sistemin shëndetësor : kërkimi dhe
edukimi në shkencat mjekësore : 24-25 qershor 2022 :
libri i abstrakteve = The performance of the curriculum
of technical medical sciences... / Universiteti i Shkodrës
“Luigj Gurakuqi”. – Shkodër : Fiorentia, 2022
206 f. ; 86 x 61 / 32 cm.

ISBN 978-9928-274-95-3

1.Mjekësia 2.Edukimi shëndetsor 3.Konferenca

61 (062)